ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ
ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΩ

Ιούλης-Αύγουστος 2020 Νο 141 Τιμή: 4€

- Ενάντια στον Ρατσισμό στον Τραμπ και το Σύστημα
- Η Ευρωπαϊκή Ένωση στη σκιά της Πανδημίας
- Η πολύτιμη κληρονομιά της ιστορικής εμπειρίας

ΤΕΥΧΟΣ 141

Ιούλης-Αύγουστος 2020

Ο **Σοσιαλισμός από τα Κάτω** είναι το δίμηνο περιοδικό του **Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος**
Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου
Σύνταξη: Κώστας Βλασόπουλος, Αργυρή Ερωτοκρίτου, Θανάσης Καμπαγιάννης, Σωτήρης Κοντογιάννης, Νίκος Λούντος, Λέανδρος Μπόλαρης, Κώστας Σαρρής, Εξώφυλλο, Σελιδοποίηση: Γιάννης Κούβαρης, Παντελής Γαβριηλίδης,
Υπεύθυνη διακίνησης: Ευγενία Βρούσο, 210 5247140, Κεντρική διάθεση: Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Φειδίου 14,
Τηλ. 210 5247584, Περιοδικό "Σοσιαλισμός από τα Κάτω", Τ.Θ. 8161-102 10, Αθήνα, ISSN: 2241-7176

Για επικοινωνία: sosialismosapotakato@gmail.com - www.socialismfrombelow.gr

9/6, Πανεκπαιδευτικό συλλαλητήριο.

Μπορούμε να αλλάξουμε τη ζωή μας και το σύστημα

Οι εργάτες και οι εργάτριες βγαίνουν στους δρόμους, η κυβέρνηση μπαίνει σε αδιέξοδα. Η Μαρία Στύλλου προβάλλει τις δυνατότητες που ανοίγονται για την επαναστατική αριστερά.

Μπερδεμένο κουβάρι η κυβέρνηση της Ν.Δ. και ψάχνει διέξοδο, που δύσκολα μπορεί να τη βρει. Καταλαβαίνει ότι οι καυγάδες για τα σκάνδαλα με τον ΣΥΡΙΖΑ έχουν κοντά ποδάρια, γιατί δεν λύνουν ούτε την άθλια κατάσταση της οικονομίας, ούτε μπορεί να σταματήσει τις απεργίες και τις εργατικές κινητοποιήσεις, ούτε να ξανασυσπειρώσει όλους αυτούς που την ψήφισαν.

Σκέφτεται τις εκλογές για να τους ξανασυσπειρώσει αλλά ξέρει πολύ καλά ότι όποιο και να είναι το αποτέλεσμα δεν θα μπορέσει να ελέγξει ούτε την οικονομία ούτε τις αντιδράσεις. Ακόμα και το κλείσιμο για ένα ολόκληρο δίμηνο με αφορμή την επιδημία, δεν ήταν αρκετό για να σταματήσει τους εργάτες και τη νεολαία να βγαίνουν στους δρόμους. Υπάρχει η επιλογή του ανασχηματισμού αλλά τέτοιες κινήσεις ποτέ δεν έλυσαν τα προβλήματα καμιάς κυβέρνησης. Ούτε καν τα προβλήματα των εσωκομματικών ισορροπιών στο κυβερνητικό κόμμα.

Η προοπτική να ξαναδοκιμάσει κυβέρνηση είτε πολιτική συνεργασία με ΠΑΣΟΚ ή ακόμα και με ΣΥΡΙΖΑ είναι ακόμα πιο δύσκολη. Οι περσινές εκλογές ανέβασαν τις ψήφους της Ν.Δ. μέσα από την κατάρρευση των τεσσάρων κομμάτων, Ποτάμι, Ένωση Κεντρώων, ΑΝΕΛ και Χρυσή Αυγή. Η Ν.Δ. να ανέβηκε από το 28,09% το Σεπτέμβρη του 2015 στο 39,85% τον Ιούλη του 2019 (περίπου 12 μονάδες), μαζεύοντας από το Κέντρο, τη δεξιά και τους φασίστες, αλλά αυτό δεν εξασφαλίζει μια σταθερή κυβέρνηση σήμερα. Στόχος των κομμάτων της κοινοβουλευτικής αντιπολίτευσης είναι να τραβήξουν και να κερδίσουν απ' αυτά τα κυμαινόμενα κομμάτια παρά να προχωρήσουν σε συνεργασία κυβερνητική με τη Ν.Δ.

Το αδιέξοδο και η κρίση της Ν.Δ. δεν είναι μόνο ελληνικό φαινόμενο. Όλα

τα κόμματα και οι κυβερνήσεις της δεξιάς και του νεοφιλελευθερισμού βρίσκονται σε κρίση. Δείτε την κρίση του Τραμπ, του Μπολσονάρο: ο πρώτος καταρρέει εκλογικά και ο δεύτερος απειλείται με καταδικαστική απόφαση και φυλάκιση. Δεν είναι κρίση απλά της ακροδεξιάς, αλλά των κυρίαρχων τάξεων και των κομμάτων τους. Τον Απρίλη του 2019 στις εκλογές κατέρρευσε το Λαϊκό Κόμμα στην Ισπανία και ο Ραχόϊ. Ο πιο πετυχημένος πρωθυπουργός της δεξιάς για την Μέρκελ και τις ηγεσίες της Ε.Ε., έπεσε και εξαφανίστηκε. Το Λαϊκό Κόμμα έπαθε πανωλεθρία συγκεντρώνοντας μόνο το 17%, δέκα μονάδες πιο κάτω και από το σκορ της Νέας Δημοκρατίας το Γενάρη του 2015.

Μια ματιά στον πολιτικό χάρτη της Ευρώπης πριν από ένα χρόνο (το καλοκαίρι του 2019) έδειχνε καθαρά πόσο η πολιτική σταθερότητα αποτελεί παρελθόν και η κρίση των παραδοσιακών κομμάτων παίρνει μεγαλύτερες διαστάσεις όχι μόνο στην περιφέρεια της Ε.Ε. αλλά και στον ίδιο τον πυρήνα της. *«Μετά τις κρίσεις στη Γαλλία, την Ισπανία, την Ιταλία, τη Βρετανία, φτάνει η σειρά της Γερμανίας. Στις Ευρωεκλογές του Μάη, τα κόμματα του «Μεγάλου Συνασπισμού» έχασαν αθροιστικά 17,9 ποσοστιαίες μονάδες (6,4 οι Χριστιανοδημοκράτες και 11,5 οι Σοσιαλδημοκράτες. Ο παραδοσιακός γερμανικός δικομματισμός είναι πλέον καθαρά μειοψηφικός».*[1]

Και από τότε, τόσο οι αντικειμενικές συνθήκες όσο και οι υποκειμενικές εξελίξεις έχουν κάνει την κατάσταση πιο δύσκολη. Οι «πανίσχυροι» ηγέτες κατρακυλάνε μπροστά στις αντικειμενικές δυσκολίες και στην οργή του κόσμου που αντιμετωπίζουν. Η Ελλάδα δεν είναι κάποιο «μικρό γαλατικό χωριό» μέσα σ' αυτές τις συνθήκες. *«Η οικονομική κρίση δεν έχει ξεπεραστεί. Την ημέρα των εκλογών στην Ελλάδα, η μεγαλύτερη γερμανική τράπεζα, η Ντόϊτσε Μπανκ, ανακοίνωσε απολύσεις 29 χιλ. υπαλλήλων και μεταβίβαση «κόκκινων δανείων» 75 δις σε μια νέα «κόκκινη τράπεζα».*[2]

Οι αντικειμενικές δυσκολίες

Στις 12 Αυγούστου 2019 οι Φαϊνάνσιαλ Τάϊμς δημοσίευαν άρθρο της Ράνα Φορουχάρ με τίτλο «Το καλοκαίρι του τρόμου» όπου έγραφε *«Δε νομίζω ότι η ερώτηση είναι εάν θα βρεθούμε μπροστά σε ένα νέο κραχ, το ερώτημα είναι πώς δεν έχει συμβεί ακόμα…»*

Αυτή η εκτίμηση ενισχύεται περισσότερο με το ξεκίνημα της νέας χρονιάς. Στο πρώτο δελτίο της Συνδιάσκεψης του ΣΕΚ που κυκλοφόρησε στις 10 Γενάρη η εισήγηση ξεκινάει με την περιγραφή της παγκόσμιας οικονομίας:

«Η παγκόσμια οικονομία αντί για ανάκαμψη, μπήκε σε μια 'συγχρονισμένη επιβράδυνση'. Οι αστάθειες του συστήματος δεν μεταφράζονται μόνο σε επικίνδυνους εμπορικούς και στρατιωτικούς ανταγωνισμούς αλλά και σε αποσταθεροποίηση καθεστώτων που ανοίγει ρωγμές για να ξεσπάνε μαζικές εκρήξεις οργής των εργατών και των καταπιεσμένων».[3]

Αυτή η διαδικασία πήρε φανταστικές διαστάσεις μέσα στο 2019 – Σουδάν, Πουέρτο Ρίκο, Αλγερία, Χονγκ Κονγκ, Καταλωνία, Ισημερινός, Χιλή, Λίβανος, Ιράν, Τσεχία, Γαλλία, Ινδία… Η έκρηξη οργής που βλέπουμε στις ΗΠΑ μετά τη δολοφονία του Τζορτζ Φλόιντ δεν έπεσε από τον ουρανό. Είναι συνέχεια και κλιμάκωση αυτής της διαδικασίας που σίγουρα αγκαλιάζει και την Ελλάδα.

Ο Μάϊκλ Ρόμπερτς τον Απρίλη του 2020 περιγράφει την κατάσταση της ελληνικής οικονομίας σαν την "Πράξη 3" της ελληνικής τραγωδίας. *«Η πρώτη πράξη του δράματος ήταν η βουτιά του ΑΕΠ κατά 25% με τα πρώτα μνημόνια, η δεύτερη ήταν η αναιμική ανάκαμψη και οι συμβιβασμοί της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ και η Τρίτη η νέα βουτιά ενός ήδη εξαντλημένου καπιταλισμού όπου δεν έχουν ανακάμψει οι επενδύσεις όλα αυτά τα χρόνια, η κερδοφορία των επιχειρήσεων δεν έχει αποκατασταθεί στα προηγούμενα επίπεδά της».*[4] Οι περισσότερες επιχειρήσεις στηρίζονται σε ανακύκλωση των δανείων τους από κράτη και τράπεζες - κυριολεκτικά ένας καπιταλισμός ζόμπι.

Γεωπολιτική αστάθεια

Ο ελληνικός καπιταλισμός έχει μια μακρόχρονη παράδοση εμπλοκής στις ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις στη Μέση Ανατολή. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο βρίσκεται σε έναν διαρκή ανταγωνισμό με την Τουρκία, έστω κι αν τα όρια της αντιπαράθεσης καθορίζονταν από την κοινή ένταξη στη «νοτιοανατολική πτέρυγα» του ΝΑΤΟ υπό την αμερικανική ηγεμονία. Και οι δυο καπιταλισμοί βρίσκονταν σε περίοδο ανάπτυξης και αναζήτησης επιρροής τόσο στα Βαλκάνια όσο και στη Μέση Ανατολή.

Η ανακάλυψη μεγάλων εκμεταλλεύσιμων κοιτασμάτων φυσικού αερίου στα ανοιχτά του Ισραήλ και της Αιγύπτου έδωσε ώθηση στις φιλοδοξίες των καπιταλιστών σε Ελλάδα και Κύπρο να μπουν και αυτοί σε αυτό το παιχνίδι. Παράλληλα με τις διπλωματικές κινήσεις για οριοθέτηση των ΑΟΖ Ελλάδας και Κύπρου με Αίγυπτο και Ισραήλ, προχώρησαν οι παραχωρήσεις αδειών έρευνας και εξόρυξης σε πολυεθνικές εταιρείες και τα σχέδια για την κατασκευή ενός υποθαλάσσιου αγωγού που να μεταφέρει φυσικό αέριο από το Ισραήλ και την Κύπρο μέχρι την Ελλάδα και την Ιταλία, του περιβόητου EastMed.

Αλλά και αυτή η εξόρμηση αντιμετωπίζει προβλήματα. Βασικό πρόβλημα είναι η κατάρρευση της τιμής του πετρελαίου και του φυσικού αέριου στις διεθνείς αγορές εξαιτίας της οικονομικής ύφεσης και των συνεπειών της καραντίνας λόγω κορονοϊού. Αυτό βάζει σε αμφισβήτηση την οικονομική βιωσιμότητα του αγωγού EastMed.

Παράλληλα εξελίχθηκε η τουρκική αντεπίθεση με τη συμφωνία για την ΑΟΖ ανάμεσα στην Τουρκία και τη Λιβύη. Αυτό σήμανε γυρίσματα και αναποδογυρίσματα στις διεθνείς συμμαχίες στη Μέση Ανατολή και σε όλη την περιοχή. Η κυβέρνηση Σαράζ που εδρεύει στην Τρίπολη της Λιβύης ανα-

βαθμίστηκε ενώ ο αντίπαλος της στη εμφύλιο της Λιβύης, ο σύμμαχος του Μητσοτάκη στρατάρχης Χαφτάρ έχασε κρίσιμες μάχες.

Και πάνω απ' όλα τα κινήματα σε όλες τις χώρες της Μέσης Ανατολής απειλούν τη σταθερότητα των καθεστώτων. Η Αραβική Άνοιξη δεν έχει τελειώσει και η ελληνική διπλωματία αναρωτιέται με αγωνία πόσο θα αντέξει ο σύμμαχός της δικτάτορας της Αιγύπτου, ο Σίσι.

Η αντίσταση

«Η εργατική τάξη παλεύει και ωριμάζει έχοντας πάντα συνείδηση του γεγονότος ότι οι μεγαλύτερες δυνάμεις βρίσκονται με το μέρος του εχθρού… αλλά έρχεται μια στιγμή που η συνήθεια να θεωρούμε τον εχθρό δυνατότερο γίνεται το κυριότερο εμπόδιο στο δρόμο για τη νίκη. Η σημερινή αδυναμία της αστικής τάξης φαίνεται ντυμένη με τη σκιά της χθεσινής της δύναμης».[5]

Είναι μια σωστή παρατήρηση που κάνει ο Τρότσκι για τις δυνάμεις του ρεαλισμού μέσα στο εργατικό κίνημα. Βήμα-βήμα, όμως, η τάξη ανακαλύπτει ότι ο ταξικός εχθρός δεν είναι τόσο δυνατός όσο θέλει να φαίνεται

Η επιβεβαίωση έρχεται και από τα προβλήματα που αντιμετώπισε η Ν.Δ. από τους πρώτους κιόλας μήνες μετά την εκλογή της. Η πρώτη μεγάλη διαδήλωση ενάντια στη νέα κυβέρνηση ήταν το φοιτητικό συλλαλητήριο μέσα στον Ιούλη του 2019 ενάντια στην κατάργηση του ασύλου που προχωρούσε η Κεραμέως. Η επόμενη μεγάλη εργατική κινητοποίηση ήταν το απεργιακό διήμερο στη Θεσσαλονίκη. Την Παρασκευή 6 Σεπτέμβρη τα νοσοκομεία με τη συμπαράσταση και συμμετοχή απ' όλο το δημόσιο, οργάνωσαν μια μεγάλη διαδήλωση από το Ιπποκράτειο μέχρι το Υπουργείο Μακεδονίας-Θράκης. Το Σάββατο η Θεσσαλονίκη πλημμύρισε από τα εργατικά συνδικάτα που μαζί με τις σχολές έδειξαν ποια θα ήταν η συνέχεια.

Στις 24 Σεπτέμβρη, τα Εργατικά Κέντρα συντονίζονται πανελλαδικά και καλούν σε απεργία. Αναγκάζεται και η ΑΔΕΔΥ να καλέσει στην απεργία και έτσι οι εργαζόμενοι στο δημόσιο, στις ΔΕΚΟ, στις τράπεζες απαντάνε στην πρώτη επίθεση που ετοιμάζει η κυβέρνηση με το «αναπτυξιακό νομοσχέδιο». Τη σκυτάλη παίρνουν τα Νοσοκομεία και οι Δήμοι , δυο από τους πιο δυνατούς κλάδους που κατεβαίνουν σε 24ωρες απεργίες στις 23 και 24 Οκτώβρη.

Τρεις μέρες πριν, στις 20 Οκτώβρη η Κυριακάτικη Καθημερινή προειδοποιούσε τη Ν.Δ. *«Προσέξτε, μπήκατε ορμητικά αλλά οι δυσκολίες είναι μπροστά σας»*. Η συμμετοχή και στις δυο απεργίες, και στα συλλαλητήρια, έβαλε τον πήχη ψηλά και έδωσε το παράδειγμα σε όλη την εργατική τάξη. Οι επόμενοι μήνες είναι γεμάτοι από απεργιακές κινητοποιήσεις.

«Βρισκόμαστε στο πρώτο οκτάμηνο διακυβέρνησης του Μητσοτάκη και η κυβέρνηση του έχει βρεθεί από την πρώτη στιγμή σε τροχιά σύγκρουσης με το εργατικό κίνημα. Μέσα σε λίγους μήνες είχε να αντιμετωπίσει τρεις πανεργατικές 24/9, 2/10 και 18 Φλεβάρη 2020. Ταυτόχρονα είχε μια σειρά από σημαντικούς αγώνες».[6]

Η πανεργατική απεργία στις 18 Φλεβάρη έδωσε τον τόνο για τη συνέχεια.

Η πανδημία, το υποχρεωτικό λοκντάουν, οι μαζικές απολύσεις, το κόψιμο μισθών και οι απαράδεκτες συνθήκες απασχόλησης για όσου δούλευαν σε όλο αυτό το διάστημα της καραντίνας, έφεραν τα αντίθετα αποτελέσματα από αυτά που προσδοκούσαν οι υπουργοί του Μητσοτάκη: αντί για την απομόνωση του καθένα και της καθεμιάς στον εαυτό του/της είδαμε το προχώρημα της συνείδησης και της πολιτικοποίησης σε ένα μεγάλο κομμάτι εργαζομένων που κουβαλούσαν την εμπειρία των αγώνων, των πανεργατικών και της συλλογικότητας. Μέσα τις καινούργιες συνθήκες, δεν παραιτήθηκαν, δεν φοβήθηκαν, δεν απομονώθηκαν, αλλά ξεκαθάρισαν τι σημαίνει ανισότητα, εκμετάλλευση, φτώχεια και περικοπές μέχρι διάλυσης των κοινωνικών υπηρεσιών και της πρόνοιας.

Για τις εργαζόμενες γυναίκες έγινε πιο έντονο τι σημαίνουν περικοπές στην υγεία και παιδεία, τι σημαίνουν διακρίσεις στους μισθούς και στην απασχόληση, τι σημαίνει παιδιά, γονείς, άντρες στο σπίτι, και παράλληλα δουλειά στο σουπερμάρκετ, στο νοσοκομείο, στους δήμους, στην καθαριότητα. Μέσα σ' αυτές τις καινούργιες συνθήκες χρειάστηκε μια φλογίτσα για να ανάψει την πυρκαγιά και να την απλώσει.

Αυτό το ρόλο έπαιξε η 7 Απρίλη στα νοσοκομεία, η επιτυχία που είχε η συγκέντρωση στις πύλες και η συμπαράσταση από παντού τη στιγμή που τα μάτια όλων ήταν στραμμένα στους "ήρωες της Υγείας". Η 7 Απρίλη ήταν δύναμη και ξεκίνημα για τους εργαζόμενους στα νοσοκομεία, παράδειγμα σε όλους τους κλάδους, σκούντημα της αριστεράς και των συνδικάτων να μπούνε στη μάχη. Παράλληλα, έφερε την κατάρρευση των απαγορεύσεων και της αστυνομικής καταστολής που οργάνωσε η κυβέρνηση για να σταματήσει τους αγώνες, τις πορείες, τα συλλαλητήρια.

Στα βήματα των νοσοκομειακών ακολούθησαν και άλλοι κλάδοι. Στις 24 Απρίλη οι εκπαιδευτικοί σήκωσαν το γάντι απέναντι στις προκλήσεις της Κεραμέως: Κόντρα στην απόφαση της κυβέρνησης να κλείσει τους σταθμούς του ΜΕΤΡΟ στο Σύνταγμα και τον Ευαγγελισμό για να εμποδίσει τη συμμετοχή στη συγκέντρωση, εκατοντάδες εκπαιδευτικοί, μαθητές, φοιτητές και γονείς έδωσαν το παρών. Φορώντας μάσκες και κρατώντας τις απαραίτητες αποστάσεις ασφαλείας, όλοι μαζί βροντοφώναξαν ότι το πολυνομοσχέδιο που χτυπά την δημόσια και δωρεάν Παιδεία δεν θα περάσει. Κατήγγειλαν τη διαδικασία της τηλε-εκπαίδευσης και τους αποκλεισμούς που αυτή έφερε για χιλιάδες μαθητές και απαίτησαν το άνοιγμα των σχολείων που σχεδιάζε η κυβέρνηση να μην γίνει χωρίς την

ικανοποίηση όλων των αιτημάτων του εκπαιδευτικού κινήματος. Και εδώ η πρωτοβουλία ήρθε από τα κάτω, από το χώρο των Παρεμβάσεων, τωνΕΛΜΕ και των Συλλόγων Δασκάλων.

Ακολούθησαν οι εργαζόμενοι στον Τουρισμό και τον Επισιτισμό στις 28 Απρίλη: *«Με σύνθημα "Πληρώσαμε πολλά – Δεν θα πληρώσουμε ξανά"*, το Συνδικάτο Επισιτισμού – Τουρισμού - Ξενοδοχείων κάλεσε σε κινητοποίηση διεκδικώντας μέτρα προστασίας, αξιοπρεπείς μισθούς, ένταξη των διανομέων στα ΒΑΕ, 5θήμερο κι 8ωρο. Στη διαδήλωση που έγινε μέχρι τη Βουλή, εκτός από τα μέλη του συνδικάτου, αρκετοί/ές με τα μηχανάκια τους, συμμετείχαν και μέλη της ΚΕΕΡΦΑ και της Ανταρσία στις γειτονιές της Αθήνας, δηλώνοντας τη συμπαράστασή τους, αλλά και διεκδικώντας να ανοίξουν τα κλειστά ξενοδοχεία για να στεγαστούν οι πρόσφυγες των στρατοπέδων συγκέντρωσης και οι άστεγοι της πόλης.

Η απεργία και οι συγκεντρώσεις την Πρωτομαγιά έστειλαν στα σκουπίδια την απόφαση της κυβέρνησης για μετάθεση του γιορτασμού στις 9 Μάη και ανάγκασαν την ΑΔΕΔΥ να μετατρέψει την Πρωτομαγιά από γιορτή σε απεργία. Εκείνη η μέρα βρήκε όλη την αριστερά στους δρόμους και έσπασε την απαγόρευση για όλους τους κλάδους και τα σωματεία. Το εργατικό κίνημα βγήκε από την καραντίνα κατευθείαν στους δρόμους.

25/6, Απεργία στον επισιτισμό-τουρισμό.

«Στηρίξτε τους εργάτες τέχνης», *«Στηρίξτε τους εργάτες υγείας»*: Δυο συνθήματα, δυο πρωτοβουλίες που καταγράφουν τη στροφή. Οι εργάτες τέχνης κατεβαίνουν για πρώτη φορά σε τόσο μαζικό συλλαλητήριο συσπειρώνοντας όλον τον κόσμο που δουλεύει στα θέατρα, στον κινηματογράφο, στη μουσική, στο χορό, στη ζωγραφική, διεκδικώντας δουλειά και επίδομα για όλους, και το πιο σημαντικό, διεκδικώντας και παλεύοντας για καινούργια σωματεία. Το σωματείο των Ελλήνων Ηθοποιών ανανεώθηκε. Γράφτηκαν εκατοντάδες νέα μέλη και ψήφισε τριπλάσιος αριθμός από κάθε άλλη χρονιά στις εκλογές του. Η εργατική τάξη αλλάζει, έχει καινούργια κομμάτια που δυναμώνουν και πολιτικοποιούν τα συνδικάτα.

Οι κινητοποιήσεις των εργαζόμενων στον Τουρισμό-Επισιτισμό εντάσσονται στον ίδιο κύκλο. Πρώτα στην Αθήνα,

ύστερα πανελλαδικά, πρώτα με συλλαλητήρια, ύστερα με στάση εργασίας βήμα-βήμα ο πιο χτυπημένος από την κρίση κλάδος μπήκε στη μάχη. Και παράλληλα άνοιξαν απεργιακές μάχες στην ΕΥΔΑΠ, στον ΟΣΕ, στους Δήμους.

Μέσα σε αυτόν τον κύκλο, η απεργία των νοσοκομείων στις 16 Ιούνη και η πρωτοβουλία «Στηρίξτε τους εργάτες της υγείας» μετέτρεψε μια μεγάλη κλαδική απεργία σε κεντρική κινητοποίηση της εργατικής τάξης. Δεν άφησε την παραμικρή αμφιβολία ότι η εργατική τάξη είναι εδώ και καθορίζει τις εξελίξεις.

Η σταγόνα που ξεχειλίζει

Η 26 Ιούνη, το αντιρατσιστικό συλλαλητήριο στο Σύνταγμα με τους χιλιάδες μετανάστες, πρόσφυγες, σωματεία και νεολαία, ανάγκασε την κυβέρνηση την επόμενη μέρα να βγάλει ανακοίνωση και να απολογηθεί. Δεν πρόκειται να υποχωρήσει τόσο ανοιχτά και άμεσα, αλλά δεν μπορεί να συνεχίσει όπως μέχρι τώρα, με εξώσεις, απελάσεις, συλλήψεις και στρατόπεδα-φυλακές. Αυτό το κίνημα δεν πρόκειται να την αφήσει, και θα συγκρουστεί μαζί της, όπως συγκρούεται και το κίνημα με τον Τραμπ στις ΗΠΑ.

Το “Black lives matter” στις ΗΠΑ είναι η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι και στις ΗΠΑ, και στην Ευρώπη, και στην Ελλάδα. Έδωσε θάρρος και αυτοπεποίθηση στους μετανάστες “χωρίς χαρτιά” για να κατέβουν μαζικά στο συλλαλητήριο και στους πρόσφυγες, να κατέβουν από τα στρατόπεδα αψηφώντας τα εμπόδια και τις απειλές.

Αυτή η εικόνα συνεχίστηκε και το Σάββατο 27 Ιούνη, στη δεύτερη μέρα του διημέρου της ΚΕΕΡΦΑ στο Ρουφ και στις παρεμβάσεις που έγιναν στη συζήτηση. *“Χθες είχαμε διαδήλωση έξω από την ελληνική Βουλή ενάντια στα μέτρα της κυβέρνησης που αφορούν τους πρόσφυγες. Πολλοί από εμάς συμμετείχαμε και στην πορεία της 8 Μαρτίου τη διεθνή μέρα της Γυναίκας”* τόνισε η Ρουκία από το καμπ της Μαλακάσας. *“Κανείς πρόσφυγας ή μετανάστης δεν θέλει να κάθεται, θέλουμε πρόσβαση σε σχολεία και νοσοκομεία. Δεν θέλουμε να είμαστε κλεισμένοι στα σπίτια αλλά να συμμετέχουμε στην κοινωνία”.*

“Από χθες στη διαδήλωση έχει κολλήσει στο μυαλό μου και νομίζω στο μυαλό όλων μας το σύνθημα των μεταναστών ‘Τι θέλουμε; Χαρτιά!’. Και νομίζω ότι έχουμε τη δύναμη να τα καταφέρουμε” τόνισε η Μαρία Χαρχαρίδου, μέλος ΔΣ του Σωματείου Εργαζόμενων στο Νοσοκομείο Γεννηματά. Δεν ήταν στιγμιαίος ενθουσιασμός από την επιτυχία του συλλαλητήριου της προηγούμενης μέρας, είναι αποφασιστικότητα που βγαίνει και από την ανάκαμψη του απεργιακού κινήματος και από την έμπνευση που δίνει το διεθνές κύμα στο πλευρό του Black lives matter.

Αυθόρμητο κίνημα, και επαναστικό κόμμα

Γιατί χρειάζεται επαναστατικό κόμμα, όταν το εργατικό κίνημα δίνει όλες αυτές τις μάχες, οι πρόσφυγες διαδηλώνουν μαζικά και έρχονται νέα εργατικά κομμάτια που φέρνουν νέο αέρα και νέες ιδέες στα συνδικάτα και στο εργατικό κίνημα; Οι ιδέες που γεννιούνται αυθόρμητα στην τάξη και στους αγώνες, τι σχέση έχουν με τις επαναστατικές ιδέες, με τα ζητήματα στρατηγικής, τακτικής και ενιαίου μετώπου;

Ο Λένιν έκανε χειροπιαστή τη διαφορά ανάμεσα στους δυο δρόμους που ανοίγονται στο κίνημα. Ο ρεφορμισμός υποτάσσει την πολιτική προοπτική του εργατικού κινήματος στη διαμεσολάβηση μιας κοινοβουλευτικής ανάδειξης της Αριστεράς στην κυβέρνηση. Όλη η δυναμική της σχέσης του κοινωνικού με το πολιτικό κατακερματίζεται στο βωμό μιας προσπάθειας διαχείρισης που μόνο σε αδιέξοδα οδηγεί.

Η επαναστατική αντιμετώπιση του Λένιν, που στηριζόταν στην ανάλυση του «Κράτος και Επανάσταση» για το χαρακτήρα και τη φύση των μηχανισμών που μπορεί να αναλάβει να διαχειριστεί μια κυβέρνηση της Αριστεράς, ξέφευγε από τα αδιέξοδα μιας τέτοιας διαχείρισης προτείνοντας την υλοποίηση των πολιτικών στόχων με τις δυνάμεις του ίδιου του κοινωνικού κινήματος.

Αυτή είναι μια μεγάλη διχάλα. Άλλο να αναθέτεις την ικανοποίηση των αιτημάτων στα χέρια εκπροσώπων της αριστεράς όταν μπουν στα υπουργεία και άλλο να βάζεις πλώρη για τη δικαίωσή τους από τον ίδιο τον κόσμο που παλεύει.

Οι επαναστάτες που συγκρότησαν την Τρίτη Διεθνή σε ρήξη με τον ρεφορμισμό της σοσιαλδημοκρατίας δεν κυνηγούσαν φαντάσματα. Είχαν επίγνωση για τις αιτίες από τις οποίες πηγάζουν τέτοια προβλήματα. Η ύπαρξη οργανωμένων ρεφορμιστικών πολιτικών δυνάμεων μέσα στην εργατική τάξη δεν είναι αποτέλεσμα ατομικών αδυναμιών κάποιων ηγετών που κάνουν «κωλοτούμπες». Είναι πρόβλημα που έχει τις ρίζες του στην αντιφατική συνείδηση των εργατών και των εργατριών σαν αποτέλεσμα της κοινωνικής θέσης της εργατικής τάξης μέσα στον καπιταλισμό ως κυριαρχούμενης τάξης.

Ο Μαρξ είχε βάλει τα θεμέλια αυτής της ανάλυσης όταν έλεγε ότι μέσα στην κοινωνία οι κυρίαρχες ιδέες είναι οι ιδέες της κυρίαρχης τάξης. Υπάρχουν οργανωμένοι θεσμοί που αναπαράγουν και εξασφαλίζουν αυτή την ιδεολογική κυριαρχία: η οικογένεια, το σχολείο, ο στρατός, το πανεπιστήμιο, η εκκλησία, η αλλοτριωμένη εργασία, τα ΜΜΕ. Όμως, όλα αυτά ποτέ δεν φτάνουν να κυριαρχήσουν απόλυτα πάνω στις ιδέες όλων των εργατών και των εργατριών, γιατί η εργατική τάξη βρίσκεται διαρκώς σε σύγκρουση με την εκμετάλλευση που υφίσταται. Απέναντι σε όλα τα κηρύγματα υπακοής, πειθάρχησης και σεβασμού προς τους «ανωτέρους» και αποδοχής της «υπάρχουσας τάξης πραγμάτων», υπάρχει πάντα σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό η εμπειρία και η παράδοση της συλλογικής αντίστασης και πάλης.

21/5, Συλλαλητήριο των εργατών της Τέχνης.

Ο Αντόνιο Γκράμσι ήταν ο επαναστάτης που διατύπωσε με τον καλύτερο τρόπο την ύπαρξη αυτής της αντίφασης στα μυαλά των απλών ανθρώπων. Γράφει στο κείμενο του «Η μελέτη της Φιλοσοφίας»:

«Ο ενεργός 'άνθρωπος-μέσα-στο-πλήθος' έχει μια πρακτική δραστηριότητα αλλά δεν διαθέτει μια καθαρή θεωρητική συνειδητοποίηση της πρακτικής δραστηριότητάς του, η οποία όμως παρ' όλα αυτά εμπεριέχει μια κατανόηση του κόσμου στο βαθμό που επιχειρεί να τον αλλάξει. Η θεωρητική του συνείδηση μπορεί πραγματικά να βρίσκεται σε αντίθεση ιστορικά με τη δράση του. Θα μπορούσε σχεδόν κάποιος να πει ότι διαθέτει δυο θεωρητικές συνειδήσεις (ή μια αντιφατική συνείδηση): μια συνείδηση που εξυπακούεται μέσα στη δράση του και η οποία στην πραγματικότητα τον συνδέει με όλους τους συναδέλφους του εργάτες στον έμπρακτο μετασχηματισμό του πραγματικού κόσμου. Και μια επιφανειακά ρητή ή φραστική, την οποία έχει κληρονομήσει από το παρελθόν και έχει απορροφήσει άκριτα».[7]

Ο Γκράμσι, συνεπής στο επαναστατικό ρεύμα που έχτισε μαζί με τη Ρόζα, τον Λένιν και τον Τρότσκι, πίστευε ότι η «συνείδηση που εξυπακούεται» μπορεί να υπερνικήσει τις πιέσεις της λαθεμένης «θεωρητικής συνείδησης». Πάλευε για να αποκτήσει η εργατική τάξη ένα επαναστατικό κόμμα ικανό να την οδηγήσει να ξεπεράσει τα όρια που έβαζαν οι ρεφορμιστικές πολιτικές δυνάμεις.

Δεν μπορείς να επιβεβαιώσεις τη θεωρία σου παρά μόνο στην πράξη. Σε όλη τη χρονιά, με κυβέρνηση Νέας Δημοκρατίας, δώσαμε οργανωμένα τη μάχη να στηρίξουμε και να οργανώσουμε τους αγώνες, να τραβήξουμε και να κερδίσουμε όλη την αριστερά αλλά και τα πιο μπερδεμένα κομμάτια μέσα στο κίνημα, καταφέραμε μαζί με τα πιο προχωρημένα μαχητικά κομμάτια του εργατικού κινήματος να αναγκάσουμε την κυβέρνηση σε υποχωρήσεις, να έχει το εργατικό κίνημα μερικές, έστω, νίκες.

Αυτές δεν είναι μικρές εξελίξεις, ίσα-ίσα είναι σημαντικές για την αυτοπεποίθηση του εργατικού κινήματος και για τη συλλογικότητα που συνεχώς κερδίζει. Η συζήτηση για την προοπτική – και πώς η εργατική τάξη μπορεί όχι μόνο να καλυτερέψει τη ζωή της αλλά να συγκρουστεί μ' αυτό το σύστημα και να το ανατρέψει, είναι μια συζήτηση που ανοίγει με ευνοϊκότερους όρους και σε πολύ μεγαλύτερα κομμάτια απ' ότι μέχρι τώρα… ■

Σημειώσεις

1. Πάνος Γκαργκάνας, ΣΑΚ 135, άρθρο «Μπορούμε να ανατρέψουμε τις προσδοκίες τους»
2. Μαρία Στύλλου, ΣΑΚ 135, άρθρο «Τα αποτελέσματα των εκλογών»
3. Οι επαναστάτες στην αυγή της νέας δεκαετίας, Συνδιάσκεψη 2020 , Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα
4. Michael Roberts, «The Greek tragedy: act 3», https://thenextrecession.wordpress.com/2020/04/25/the-greek-tragedy-act-three/?fbclid=IwAR16YIjXm05Es3uHDXzUGiAhU8ZAzcdK-evEBMf8tloZYJU_1allljgGOUQ
5. Λέων Τρότσκι , «Τα διδάγματα του Οκτώβρη»
6. Τάσος Αναστασιάδης, ΣΑΚ 139, άρθρο «Εργατικές μάχες ενάντια στην κυβέρνηση»
7. Antonio Gramsci, Selections from the prison notebooks, Lawrence and Wishart, London 1971, σελίδα 333.

Ενάντια στον Ρατσισμό, στον Τραμπ και στο Σύστημα

Ένα τεράστιο αντιρατσιστικό κίνημα συγκλονίζει τις ΗΠΑ. Ο Γιώργος Πίττας παρουσιάζει τις διαστάσεις του και τις ευρύτερες επιπτώσεις του.

"Αν κοιτάξει κανείς το ποσοστό των νεκρών αναλογικά με τον πληθυσμό στις ΗΠΑ μπορεί να δει εύκολα ότι στους μαύρους είναι υπερδιπλάσιο από εκείνο των λευκών. Στη Νέα Ορλεάνη, στη Λουιζιάνα η επιδημία έχει ήδη αφήσει πίσω της καταστροφή μεγαλύτερη από τον τυφώνα Κατρίνα καθώς οι νεκροί είναι ήδη 2.500 –το χειρότερο ποσοστό σε όλες τις ΗΠΑ– και ο κόσμος που έχει χάσει τη δουλειά του είναι περίπου 300.000. Οι μαύροι κάτοικοι που αποτελούν το 32% και εδώ κατέχουν το 55% των θανάτων από κορονοϊό. Μέσα στην καραντίνα είδαμε τον ρατσισμό να ξεδιπλώνεται σε όλο του το «μεγαλείο». Είδαμε την αστυνομία να την πέφτει με τον πιο άγριο τρόπο σε μαύρους που δεν φοράνε μάσκες στις φτωχογειτονιές –ξυλοκοπώντας, συλλαμβάνοντας και οδηγώντας στο κρατητήριο για να κολλήσουν εκεί ό, τι δεν κόλλησαν έξω– και στις αναβαθμισμένες γειτονιές να μοιράζει ευγενικά μάσκες στους περαστικούς που δεν φορούσαν... Όλη την προηγούμενη χρονιά υπήρχε μια μεγάλη ελπίδα ότι τα πράγματα θα μπορούσαν να αλλάξουν μέσα από τις εκλογές, ότι ο Σάντερς θα πάρει το χρίσμα των Δημοκρατικών και στη συνέχεια θα κερδίσει τον Τραμπ. Αυτή η εκλογική ελπίδα για τον κόσμο της εργασίας, των κινημάτων και της αριστεράς στις ΗΠΑ δεν υπάρχει πλέον. Υπάρχει ένα μεγάλο κομμάτι κόσμου που πιο πριν συμμετείχε στην καμπάνια του Σάντερς και σήμερα ψάχνει τρόπο να οργανωθεί και να δώσει συνέχεια... Τα κύρια μέτωπά μας είναι να οργανώσουμε το κίνημα ενάντια στις απολύσεις και το κίνημα ενάντια στοω ρατσισμό και τους φασίστες".

Το παραπάνω απόσπασμα είναι από τη συνέντευξή του Ιάννη Δελατόλα από την οργάνωση Marx 21 στις ΗΠΑ. Δόθηκε το Σάββατο 23 Μάη και κυκλοφόρησε έντυπα στην εφημερίδα Εργατική Αλληλεγγύη στις 26 Μάη, την ώρα που το βίντεο με την απάνθρωπη ρατσιστική δολοφονία του Τζορτζ Φλόυντ στη Μινεάπολη στις 25 Μάη είχε ξεκινήσει να κάνει το γύρο του κόσμου. Η συνέντευξη φιλοδοξούσε να αναδείξει μια διαφορετική άποψη απέναντι στην κυρίαρχη εικόνα για τις ΗΠΑ που λίγο πολύ έλεγε ότι παρά τους χιλιάδες καθημερινούς θανάτους από την επιδημία στις ΗΠΑ ο Τραμπ είναι παντοδύναμος –μια εικόνα που αναπαρήγαγαν και κομμάτια της αριστεράς– και οι μόνοι που αντιδρούν είναι οι ακροδεξιοί υπέρ του «ανοίγματος» που έφτασαν την 1η Μάη να εισβάλουν ένοπλοι στο κοινοβούλιο του Μίσιγκαν.

Την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, σχεδόν ένα μήνα μετά από τη δολοφονία Φλόυντ, εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι εξακολουθούν να διαδηλώνουν στους δρόμους των ΗΠΑ με το σύνθημα Black Live Matter έχοντας κολλήσει στα σχοινιά την κυβέρνηση Τραμπ. Ακόμη περισσότερο το κίνημα πέρασε αμέσως τα σύνορα των ΗΠΑ προς τις χώρες της Ευρώπης, την Αυστραλία, την Βραζιλία, τον Καναδά ακόμη και τη Συρία και τη μακρινή Νότια Κορέα παίρνοντας παγκόσμιες διαστάσεις.

Το 1989-1990 η πτώση των αγαλμάτων και των συμβόλων της μακρόχρονης σταλινικής καταπίεσης, τα χρόνια που μεγάλα κινήματα και εξεγέρσεις συντάρασαν τα καθεστώτα του κρατικού καπιταλισμού στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και στην Κίνα, είχαν χρησιμοποιηθεί σαν σύμβολα του λεγόμενου «τέλους της Ιστορίας». Σαν σύμβολα της συντριβής του οράματος μιας άλλης κοινωνίας και της αρχής της λεγόμενης Pax Americana όπου ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός, θα έπαιζε πλέον χωρίς αντίπαλο σε ένα περιβάλλον απόλυτης οικονομικής κυριαρχίας του νεοφιλελευθερισμού. Δεκατρία μόλις χρόνια αργότερα, τα αμερικανικά στρατεύματα με τη βοήθεια της Βρετανίας εισέβαλαν σην Βαγδάτη γκρεμίζοντας το άγαλμα του Σαντάμ Χουσεϊν θέλοντας να επιβεβαιώσουν έμπρακτα την αμερικανική ηγεμονία και τη λεγόμενη «νέα τάξη πραγμάτων».

Σήμερα αυτή η εικόνα έχει αντιστραφεί. Αγάλματα που έστεκαν όρθια αιώνες ολόκληρους τώρα γκρεμίζονται και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού: Οι διαδηλωτές στο Μπρίστολ της Βρετανίας γκρεμίζουν και πετάνε στο ποτάμι το άγαλμα του δουλέμπορου Κόλστον του 17ου αιώνα ενώ βανδαλίζουν το άγαλμα του Τσόρτσιλ. Στο Ρίτσμοντ της Βιρτζίνια γκρεμίζουν και πετάνε στη λίμνη το άγαλμα του Χριστόφορου Κολόμβου και στην Βοστόνη του παίρνουν το κεφάλι. Παίρνοντας το μήνυμα, οι κυβερνώντες σπεύδουν να κατεβάσουν το άγαλμα του Κολόμβου στο Σεντ Λούις της Βιρτζίνια, τα μνημεία της «Συνομοσπονδίας» (των ηττημένων υπέρμαχων της δουλείας και του ρατσισμού στον αμερικανικό εμφύλιο) στην Ατλάντα, το άγαλμα του Κολόμβου και της βασίλισσας Ισαβέλλας μέσα στο ίδιο το Καπιτώλιο. Αστυνομικά τμήματα πυρπολούνται στην Μινεάπολη. Ο ίδιος ο Λευκός Οίκος πολιορκείται από χιλιάδες διαδηλωτές και η Εθνοφρουρά καλείται να επέμβει καθώς ούτε όλες οι πολυπληθείς αστυνομικές υπηρεσίες των ΗΠΑ μαζί δεν μπορούν να «κάνουν καλά» τους διαδηλωτές.

Με τον ίδιο τρόπο που η δημοσίευση των φωτογραφιών από την σφαγή του αμερικανικού στρατού στο χωριό Μι Λάι του Βιετνάμ αποτέλεσαν την δεκαετία του 1960 μια από τις πιο σημαντικές στιγμές για την εξάπλωση του αντιπολεμικού κινήματος, η δημόσια προβολή της βαρβαρότητας της δολοφονίας του Τζορτζ Φλόυντ έπαιξε το ρόλο της σπίθας για να βάλει φωτιά σε αυτό το νέο αντιρατσιστικό κίνημα. Μόνο που το βίντεο της δολοφονίας του Φλόυντ δεν είναι το πρώτο βίντεο ρατσιστικής δολοφονίας της αστυνομίας που κυκλοφορεί δημόσια στις ΗΠΑ. Τι έκανε τη διαφορά αυτή τη φορά;

Πώς φτάσαμε στο I can't breathe

Θα μπορούσαμε σχηματικά να κάνουμε ένα διαχωρισμό σε άμεσες και πιο βαθιές αιτίες. Η άμεση απάντηση βρίσκεται σε μεγάλο βαθμό στην εικόνα την οποία δίνει το απόσπασμα με το οποίο ξεκινάει αυτό το άρθρο που αναφέρεται στο ρόλο της πανδημίας Covid 19. Λειτούργησε σαν ένας πολλαπλασιαστής που απογείωσε από τη μια τις ταξικές αντιθέσεις αφήνοντας εκατομμύρια ανθρώπους ανυπεράσπιστους απέναντι στην επιδημία και από την άλλη κλιμάκωσε τις ρατσιστικές διακρίσεις εις βάρος των εκατομμυρίων Μαύρων, Λατίνων και Μεταναστών χωρίς χαρτιά που βρίσκονται μόνιμα στο στόχαστρο της αστυνομίας και της κυβέρνησης Τραμπ.

Αναδείχτηκε σε λίγες βδομάδες η απόλυτη αποτυχία της πλουσιότερης χώρας του πλανήτη να προστατεύσει τους ίδιους τους πολίτες της. Όχι μόνο γιατί ο Τραμπ επέλεξε αρχικά να ακολουθήσει την γραμμή «ανοσίας αγέλης», λέγοντας αρλούμπες ότι η επιδημία αφορά μόνο στην Κίνα. Αλλά και γιατί όταν αναγκάστηκε να αλλάξει ρότα, με το δημόσιο σύστημα υγείας διαλυμένο και έχοντας αφήσει δεκάδες εκατομμύρια ανθρώπους έξω από το ούτως ή άλλως πανάκριβο δίκτυο ιδιωτικής ασφάλισης και περίθαλψης, το αμερικανικό κράτος άφησε μαζικά κομμάτια του πληθυσμού ανυπεράσπιστα στην επιδημία.

Απέναντι σε αυτήν την απτή πραγματικότητα της αποτυχίας του συστήματος που βίωσαν εκατομμύρια άνθρωποι στις ΗΠΑ, ο Τραμπ αντέταξε –παλιά του τέχνη κόσκινο– τον ρατσισμό, θεωρώντας ότι έτσι θα μπορούσε να κατευνάσει τις αντιδράσεις και να συσπειρώσει τα λεγόμενα μεσοστρώματα και την λευκή εργατική τάξη: Ρατσισμός απέναντι στους Κινέζους που «έφτιαξαν» τον ιό για να χτυπήσουν τις ΗΠΑ. Ρατσισμός απέναντι στους μετανάστες χωρίς χαρτιά –με την αστυνομία να εισβάλει ακόμη και μέσα στα νοσοκομεία για να τους συλλάβει και να τους οδηγήσει για απέλαση. Και φυσικά ρατσισμός απέναντι στη μαύρη κοινότητα της οποίας βέβαια ένα μεγάλο κομμάτι στελεχώνει την εργατική τάξη στα νοσοκομεία, τους δήμους, τον επισιτισμό, τη βιομηχανία και γενικότερα τομείς που συνέχιζαν να λειτουργούν εν μέσω κορονοϊού.

Και στα δύο αυτά μέτωπα ο Τραμπ βρέθηκε αντιμέτωπος με την αντίδραση του κόσμου από τα κάτω –πρώτα και κύρια της εργατικής τάξης που εν μέσω καραντίνας με το υπόλοιπο πληθυσμό κλεισμένο στα σπίτια του – συνέχιζε να πηγαίνει να δουλέψει. Το άπλωμα της επιδημίας σημαδεύτηκε από το ξέσπασμα διαμαρτυριών, απερ-

γιών και κινητοποιήσεων σε δεκάδες χώρους εργασίας σε όλες τις ΗΠΑ από την Άμαζον, τα φαστ φουντ και τα νοσοκομεία μέχρι τις αεροπορικές εταιρίες και τους μετανάστες εργάτες γης που κατέβηκαν σε απεργίες στην Δυτική ακτή. Ήταν τέτοια η ένταση του φαινομένου ώστε το Marx 21 πήρε την πρωτοβουλία για να φτιάξει χρονολόγιο που κατέγραφε τις απεργίες τις μέρες του κορονοϊού. Τα προσωρινά ή μόνιμα κλεισίματα επιχειρήσεων, μικρών αλλά και μεγάλων όπως η Hertz που κήρυξε πτώχευση έφεραν την απειλή της ανεργίας και της αστεγίας για εκατομμύρια ανθρώπους. Στις προκλητικές «διαμαρτυρίες» των ακροδεξιών οπαδών του Τραμπ, που ζητούσαν να «ανοίξει» τη χώρα γιατί δεν υπάρχει κορονοϊός απάντησαν –και στο δρόμο – οι εργαζόμενοι της Υγείας ενώ ακόμη και εν μέσω καραντίνας, το αντιρατσιστικό κίνημα συνέχιζε να προσπαθεί να οργανώσει την αλληλεγγύη στους μετανάστες οργανώνοντας μοτοπορείες με αυτοκίνητα.

Αυτή ήταν η εικόνα των ΗΠΑ λίγο πριν συμβεί η δολοφονία του Τζορτζ Φλόυντ –και λίγες μόλις βδομάδες μετά την απόφαση του Σάντερς να αποσυρθεί από την κούρσα για το χρίσμα του υποψήφιου των Δημοκρατικών στις επερχόμενες εκλογές στις ΗΠΑ χαρίζοντάς το στον Μπάιντεν, στην ουσία τραβώντας το χαλί κάτω από τα πόδια εκατομμυρίων που τους προηγούμενους μήνες έβλεπαν στο πρόσωπό του την ελπίδα για αλλαγή στις ΗΠΑ.

Όμως ο κόσμος αυτός δεν έπεσε, στάθηκε όρθιος. Η οργή για την δολοφονία του Τζορτζ Φλόυντ συναντήθηκε με τις βαθιές ταξικές αντιθέσεις που ανέδειξε η κρίση του κορονοϊού και το τεράστιο ρεύμα ριζοσπαστικοποίησης προς τα αριστερά που σηματοδότησε η προεκλογική καμπάνια του Σάντερς, ακριβώς πάνω στη στιγμή που αυτό αναζητούσε συνέχεια. Αυτή η νέα μαζική κοινωνική Αριστερά έπαιξε καθοριστικό ρόλο, μπαίνοντας από την πρώτη στιγμή, ξεκάθαρα και στο δρόμο, στο πλευρό της Μαύρης Κοινότητας, στη σύγκρουσή της με το αμερικάνικο κράτος, μια σύγκρουση με βαθιά ταξικά χαρακτηριστικά.

Κόντρα σε όλη την υποκρισία του Δημοκρατικού Κόμματος που προσπαθούσε να κρατήσει αποστάσεις –αν δεν κατήγγειλε κιόλας τους εξεγερμένους γιατί συμμετείχαν στα riots και στο λεγόμενο «πλιάτσικο»– αυτή η κοινωνική αριστερά αποδείχθηκε αναπόσπαστο και κρίσιμο κομμάτι των διαμαρτυριών.

Αυτή η νέα αριστερά ούτε από παρθενογέννεση προέκυψε ούτε από την χαρισματικότητα του Σάντερς που τελικά αποδείχτηκε πολύ λίγη. Είναι το προϊόν μιας εικοσαετούς πορείας σκληρών αγώνων. Μια πορεία που ξεκινάει από το Σιάτλ, την περικύκλωση και την ακύρωση του συνεδρίου του ΠΟΕ το 1999, όταν η συνάντηση στο δρόμο των συνδικάτων και της νεολαίας θα αντέξει στη βία και τις πλαστικές σφαίρες της αστυνομίας του Κλίντον. Θα αντέξει τον πόλεμο του Μπους «ενάντια στην τρομοκρατία» μετά την επίθεση στους Δίδυμους Πύργους το 2001 μένοντας ζωντανή απέναντι στις πιέσεις και το 2003 θα γίνει ο κορμός για να απλωθεί σε όλες τις ΗΠΑ ένα δυνατό μαζικό αντιπολεμικό κίνημα ενάντια στην εκστρατεία και στην κατοχή στο Ιράκ.

Αυτό το κίνημα –και οι αποκαλύψεις στις οποίες προέβη για το πώς οι ΗΠΑ μεθόδευσαν αυτόν τον πόλεμο– θα απονομιμοποιήσει τον υπερσυντηρητικό Μπους και την πολιτική του, θα αλλάξει τον τρόπο που ακόμη και το ίδιο το Χόλυγουντ παρουσιάζει το αμερικανικό κράτος και θα οδηγήσει το 2009 στην πρώτη εκλογή στις ΗΠΑ μαύρου προέδρου και μετανάστη δεύτερης γενιάς Μπάρακ Ομπάμα.

Όμως για τα εκατομμύρια των μαύρων και της πλειοψηφίας της εργατικής τάξης που τον στήριξε, η οκταετία Ομπαμα θα εξελιχθεί σε μια διάψευση των προσδοκιών. Σημαδεύεται από πολιτικές που για ακόμη μια φορά χαρίζουν κέρδη στις τράπεζες και τις πολυεθνικές που έφεραν την κρίση ενώ δίνουν ψίχουλα στους φτωχούς –αλλά και από την αύξηση των δολοφονιών των μαύρων από την αστυνομία.

Μέσα σε αυτό το κλίμα διαμορφώνονται στις ΗΠΑ νέα ορμητικά μαζικά κινήματα: Το 2011 το κίνημα Occupy Wall Street με σύνθημα “είμαστε το 99%” φέρνει τον αέρα από τα πεζοδρόμια της Αραβικής Άνοιξης και του ευρωπαϊκού «νότου» στην καρδιά των ΗΠΑ. Το 2013 ακολουθεί το πρώτο κύμα του κινήματος Black Lives Matter μετά από ξεσηκωμό για τις δολοφονίες της αστυνομίας. Το 2016, η εκλογή του Ντόναλντ Τραμπ ως προέδρου των ΗΠΑ (παρότι παίρνει 2 εκατομμύρια ψήφους λιγότερες από την Χίλαρι Κλίντον, υποψήφια των Δημοκρατικών και εκπρόσωπο του βαθιού κατεστημένου στις ΗΠΑ) δεν σηματοδοτεί υποχώρηση των αγώνων. Τον Γενάρη του 2017 η Πορεία των Γυναικών, αμέσως μετά την αναγόρευση του Τραμπ σε πρόεδρο πυροδοτεί ένα παγκόσμιο κύμα κινητοποιήσεων ενάντια στον σεξισμό που απλώνεται σε όλες τις χώρες του πλανήτη ενώ μέσα στις ΗΠΑ σηματοδοτεί την εμφανιση του κινήματος #metoo που βάζει στο στόχαστρο ακόμη και τις ιερές αγελάδες του Χόλυγουντ, μεγιστάνες όπως ο Γουάινσταϊν.

Επιπλέον η άγρια πολιτική του κλεισίματος των συνόρων από τον Τραμπ ξεσηκώνει ενα τεράστιο κίνημα αλληλεγγύης από τα αεροδρόμια κόντρα στην απαγόρευση εισόδου στους μουσουλμάνους μέχρι τους αγώνες ενάντια στο «τείχος» στα σύνορα με το Μεξικό.

Δίπλα σε όλα αυτά, η εργατική τάξη οργανώνεται και απεργεί, όχι μόνο στα παραδοσιακά δυνατά συνδικάτα στους Τίμστερς ή στην Τζένεραλ Μότορς αλλά και σε χώρους όπως τα φαστ φουντ με το αίτημα για ελάχιστο κατώτατο μισθό –φτάνοντας σε απεργιακές κορυφώσεις όπως αυτές των εκπαιδευτικών πέρσι που σε μια πολιτεία μετά την άλλη προχώρησαν σε απεργίες διαρκείας αναγκάζοντας τον Τραμπ και τις τοπικές κυβερνήσεις σε υποχωρώσεις.

19 Ιούνη 2020, Όουκλαντ ΗΠΑ. Η Άντζελα Ντέιβις χαιρετίζει τους απεργούς λιμενεργάτες.

Αυτή η ριζοσπαστικοποίηση έχει κάνει το κίνημα διαμαρτυρίας που γεννήθηκε μετά τη δολοφονία του Τζορτζ Φλόυντ να διαφέρει σε ποσότητα και ποιότητα από όλα τα προηγούμενα. Τα προχωρήματα είναι τεράστια.

Προχωρήματα

Το κίνημα δεν πτοήθηκε από τις πάνω από 12.000 συλλήψεις, ούτε από τις σφαίρες, ούτε από τα δακρυγόνα, ούτε από τους νεκρούς (που μπορεί να φτανουν αυτή τη στιγμή τους 20) ούτε από την απαγόρευση κυκλοφορίας ούτε από τα φασισταριά και την ΚΚΚ που προσπάθησαν ανεπιτυχώς να τρομοκρατήσουν τους διαδηλωτές με δολοφονικές επιθέσεις. Συνεχίζει να κλιμακώνεται μετά την δολοφονία του Φλόυντ ξεπερνώντας εμπόδια κάθε λογής.

Πρώτο εμπόδιο η αναμενόμενη «Στρατηγική της έντασης» εκ μέρους του Τραμπ. Αφενός για να τρομοκρατήσει τον κόσμο αφετέρου για να συσπειρώσει γύρω του τους συντηρητικούς για κλιμάκωση τη κρατικής βίας. Δεύτερο εμπόδιο ότι, απέναντι σε αυτήν τη στρατηγική, το Δημοκρατικό Κόμμα έσπευσε αμέσως να προσαρμοστεί και να κρατήσει μια γραμμή «ίσων αποστάσεων» απέναντι στην κυβέρνηση και τους «ταραχοποιούς».

Αλλά το κόλπο αυτή τη φορά δεν έπιασε. Την κλιμάκωση της βίας της αστυνομίας δεν ακολούθησε «χάος» αλλά ένα μαζικό κίνημα, που μπολιασμένο απ'όλες τις εμπειρίες του προηγούμενου διαστήματος, δεν «κατήγγειλε» αλλά χειροκρότησε την εισβολή στο αστυνομικό τμήμα της Μινεάπολης. Στο στόχαστρο των διαδηλωτών πέρα από την αστυνομία βρέθηκαν τράπεζες και πολυκαταστήματα, τα σύμβολα του καπιταλισμού και της «λευκής υπεροχής» και βέβαια ο ίδιος ο Λευκός Οίκος. Οι κατηγορίες για τον φτωχό κόσμο που έμπαινε στα μαγαζιά ως «πλιατσικολόγους» ήταν χωρίς αντίκρυσμα με το κίνημα να απαντάει ευθέως ότι δεν υπάρχει μεγαλύτερο πλιάτσικο από αυτό που συνέβη και συμβαίνει στην αφρικανική αλλά και στην ίδια την αμερικάνικη ήπειρο από τους καπιταλιστές και το αμερικανικό κράτος.

Η κοινωνική αριστερά που διαμορφώθηκε κόντρα στις νουθεσίες του Δημοκρατικού Κόμματος, μπόρεσε να καθορίσει ότι η οργή θα στρεφόταν ενάντια στο σύστημα και τους μηχανισμούς του συσπειρώνοντας ακόμη μεγαλύτερους αριθμούς ανθρώπων σε ογκώδη συλλαλητήρια.

Σύμφωνα με την εφημερίδα USA Today μαζικές διαδηλώσεις έχουν γίνει σε 806 πόλεις σε όλες τις πολιτείες των ΗΠΑ ακόμη και στο Γκουάμ και στα Νησιά της Παρθένου. Η Ουάσινγκτον Ποστ αναφέρει ότι ο αριθμός έχει ξεπεράσει και την «Πορεία των Γυναικών» το 2017 που είχε γίνει σε 650 σημεία καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι: «Οι ΗΠΑ σπάνια έχουν κινητοποιήσεις που να συνδυάζουν ταυτόχρονα το μέγεθος, αυτήν την ένταση και αυτή τη συχνότητα». Δεν είναι τυχαίο ότι τον πιο ενεργό ρόλο στις κινητοποιήσεις τον έχουν γυναίκες, οι μαύρες γυναίκες. Όπως γράφει ο Richard Greeman (ακτιβιστής μαρξιστής συγγραφέας, γνωστός για την εργασία του πάνω στον Βίκτορ Σερζ): «Αυτό που είναι αξιοσημείωτο είναι ότι τεράστιοι αριθμοί, η πλειοψηφία αυτών που φωνάζουν Black Lives Matter είναι λευκοί που ενώνονται με τους μαύρους στον αγώνα για δικαιοσύνη και ισότητα. Εξίσου αξιοσημείωτος είναι ο ηγετικός ρόλος που έχουν οι γυναίκες, οι αφροαμερικανές

γυναίκες που συμμετείχαν και στο BLM και στην Πορεία Γυναικών».

Αντίστοιχα, μεγάλη είναι η συμμετοχή του ΛΟΑΤΚΙ+ κινήματος και συγκεκριμένα της πιο ριζοσπαστικής του πτέρυγας. Στις 14 Ιούνη δεκάδες χιλιάδες συγκεντρώθηκαν στο Μπρούκλιν στο συλλαλητήριο με σύνθημα Black trans lives matter και το ίδιο έγινε και σε άλλες πόλεις. Μπορεί φέτος τα Pride να ακυρώθηκαν από τους διοργανωτές λόγω κορονοϊού αλλά στις 28 Ιούνη στο Σαν Φρανσίσκο υπάρχει συλλαλητήριο καλεσμένο από Igbtqi +συλλογικότητες με σύνθημα "Pride is a riot", ενώ αντίστοιχο κάλεσμα υπάρχει και στη Νέα Υόρκη από το Reclaim Pride Coalition που καλεί στο 2ο Queer Liberation March ενάντια στην αστυνομική βία και υπέρ του Black Lives Matter.

Το κύμα αλληλεγγύης που ενώνει τους καταπιεσμένους είναι τόσο μεγάλο ώστε την προηγούμενη εβδομάδα σε ένα κέντρο κράτησης του ICE [σ.σ: αντιμεταναστευτική ομοσπονδιακή αστυνομική δύναμη] στο Ελ Πάσο είχε γίνει απεργία πείνας σε αλληλεγγύη για τον Τζορτζ Φλόυντ από τους μετανάστες που είναι προς απέλαση, μια φοβερή κίνηση αλληλεγγύης και διεθνισμού, που συνέδεσε το BLM με το κίνημα για τα δικαιώματα των προσφύγων και την καμπάνια ενάντια στο ICE. Μαύροι, λευκοί, λατίνοι, μετανάστες, άνθρωποι όλων των ηλικιών και όλων των κινημάτων, συγκροτούν αυτό το νέο κίνημα που καθώς κλιμακώνεται, έρχεται να συναντηθεί με τους αγώνες της οργανωμένης εργατικής τάξης και τα συνδικάτα.

Όπως ανέφερε ο Ιάννης Δελατόλας στη διεθνή εκδήλωση που οργάνωσε διαδικτυακά το IST, η Διεθνιστική Σοσιαλιστική Τάση στην οποία ανήκει και το ΣΕΚ: «*Η συμμετοχή της οργανωμένης εργατικής τάξης είναι ιδιαίτερα σημαντική. Είδαμε από την αρχή δηλώσεις αλληλεγγύης από τα συνδικάτα των νοσηλευτών, των αεροσυνοδών και άλλα. Είδαμε ταχυδρόμους να διαδηλώνουν στη Μινεάπολις ζητώντας δικαιοσύνη, οδηγούς λεωφορείων να αρνούνται να μεταφέρουν συλληφθέντες, λιμενεργάτες να ψηφίζουν το κλείσιμο 29 λιμανιών στη δυτική ακτή και εκπαιδευτικούς σε όλη τη χώρα να πετάνε μπάτσους έξω από τις τάξεις. Η είσοδος των οργανωμένων εργατών μπορεί να εξασφαλίσει τη συνέχεια αυτού του κινήματος. Η άρχουσα τάξη ανησυχεί πολύ*».

Και πώς να μην ανησυχεί όταν βλέπει γεγονότα όπως η απεργία που παρέλυσε το λιμάνι του Oakland με την εμβληματική φιγούρα της Άντζελα Ντέιβις να συμμετέχει στη συγκέντρωση με σηκωμένη τη γροθιά. Την ίδια ώρα οι λιμενεργάτες στη Γένοβα της Ιταλίας σταμάτησαν να εργάζονται για να εκφράσουν την αλληλεγγύη τους.

Ρήγματα και υποχωρήσεις

Το κίνημα προκάλεσε τρομερά ρήγματα και στην κεντρική κυβέρνηση του Τραμπ αλλά και στις τοπικες κυβερνήσεις που ελέγχουν οι Δημοκρατικοί, αναγκάζοντάς τους σε αλλεπάλληλες υποχωρήσεις. Το πιο μεγάλο ρήγμα ήταν αυτό που εκφράστηκε όταν ο υπουργός Άμυνας και η ίδια η στρατιωτική ηγεσία των ΗΠΑ ήρθε σε σύγκρουση με τον Τραμπ. Με τη Βίβλο στα χέρια, ο Τραμπ κάλεσε τον στρατό να παρέμβει στο πλευρό της αστυνομίας και της εθνοφρουράς. Το στρατιωτικό κατεστημένο του το αρνήθηκε.

Τοπικές κυβερνήσεις, κατασταλτικοί μηχανισμοί και δικαστική εξουσία αναγκαζονται να προσαρμοστούν στις πιέσεις του κινήματος αναζητώντας πρακτικές εκτόνωσης. Οι εικόνες είναι πρωτοφανείς: «*Δεσμευόμαστε να διαλύσουμε τις υπηρεσίες της αστυνομίας όπως τις γνωρίζουμε στη Μινεάπολη και να οικοδομήσουμε από κοινού με τους πολίτες μας ένα νέο μοντέλο δημόσιας ασφάλειας που θα εγγυάται αληθινά την ασφάλεια του πληθυσμού μας*», δήλωσε η Λίσα Μπέντερ, η πρόεδρος του δημοτικού συμβουλίου της πόλης στο CNN! Στο Σιάτλ, η διοικητής της Αστυνομίας και η δήμαρχος αναγκάστηκαν να εκκενώσουν το Αστυνομικό Τμήμα του Ανατολικού Σιάτλ με αποτέλεσμα οι διαδηλωτές να καταλάβουν το αδειανό Τμήμα και χρησιμοποιώντας οδοφράγματα να ορίσουν γύρω του μια ολόκληρη περιοχή ως «Αυτόνομη Ζώνη Capitol Hill» αναρτώντας στην είσοδο του τμήματος πανό που έγραφε «Αυτός ο χώρος τώρα ανήκει στους κατοίκους του Σιάτλ»! Η δημοτική σύμβουλος της ριζοσπαστικής αριστεράς Σάμα Σαγουάντ άνοιξε την είσοδο του Δημαρχιακού Μεγάρου σε περισσότερους από χίλιους διαδηλωτές για να οργανώσουν συνέλευση.

Τα αγάλματα-σύμβολα της εποχής της δουλείας γκρεμίζονται.

Σιάτλ ΗΠΑ. Νοσοκόμες οδηγούν τη διαδήλωση Black lives Matter.

Σε αρκετές πόλεις, κεντρικές λεωφόροι έχουν αρχίσει να μετονομάζονται Black Lives Matter Avenue. Στη διάρκεια των διαδηλώσεων σε μια σειρά από πολιτείες που ελέγχουν οι Δημοκρατικοί η αστυνομία γονάτιζε μπροστά στους διαδηλωτές. *«Στην Ουάσιγκτον, η εικόνα του πιο δυνατού ανθρώπου στον πλανήτη να κρύβεται στο υπόγειο καταφύγιο του και να κατεβάζει τα φώτα του Λευκού Οίκου μπροστά στους διαδηλωτές, ντρόπιασε το ίδιο το αμερικάνικο κράτος»*, γράφει χαρακτηριστικά ο Richard Greeman.

Τα σημάδια της δεινής θέσης στην οποία βρίσκεται ο αμερικανός πρόεδρος πολλαπλασιάζονται μέρα τη μέρα και είναι ορατά και στις δημοσκοπήσεις. Πέντε μήνες πριν από τις εκλογές η δημοτικότητα του Τραμπ κατρακυλάει έχοντας φτάσει να είναι 13 μονάδες πίσω από τον Μπάιντεν ενώ σε δημοσκόπηση της εταιρείας Rasmussen το 62% των Αμερικανών βλέπει θετικά το κίνημα Black Lives Matter που είναι σχεδόν 20 μονάδες πιο δημοφιλές από τον Τραμπ, από το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα αλλά και τον Τζο Μπάιντεν.

Υπάρχει μια στροφή αριστερά –που ήδη πέρσι κατέγραφαν τα γκάλοπ με το 51% της νεολαίας να θεωρεί τον σοσιαλισμό κάτι το θετικό –αλλά φέτος την ομολογούν οι από πάνω και συγκεκριμένα ο ίδιος ο Τραμπ με τις δηλώσεις του ότι υπεύθυνοι για την εξέγερση είναι οι «τρομοκράτες» antifa και ότι ο Μπάιντεν είναι «μαριονέτα της άκρας αριστεράς»! Όπως παρατηρούσε ο Ιάννης Δελατόλας: *«Αυτά που ήταν αιτήματα της άκρας αριστεράς φαίνονται να έχουν γίνει μέινστρημ: αφοπλισμός της αστυνομίας ή ακόμα και διάλυσή της. Πολιτικοί –κυρίως δημοκρατικοί– τρέχουν να προλάβουν το ρεύμα με υποσχέσεις μεταρρύθμισης»*.

Είναι κατεπείγον σήμερα, και δυνατό περισσότερο από κάθε άλλη φορά αυτή η αριστερά να αποκτήσει την δική της πολιτική οργανωμένη έκφραση στις ΗΠΑ έξω από τα πλαίσια του Δημοκρατικού Κόμματος. Αυτό είναι η μοναδική εγγύηση όχι μόνο ότι όλα αυτά τα προχωρήματα και οι κατακτήσεις δεν θα πάνε χαμένα αλλά και ότι θα μπορέσει να διαμορφωθεί μια εναλλακτική.

Παγκόσμιο Κίνημα

Η δύναμη αυτού του κινήματος στην καρδιά του παγκόσμιου καπιταλισμού λειτουργεί σαν πυροκροτητής για να πάρει φωτιά όλος ο πλανήτης. Η ταχύτητα ημερών με την οποία αυτό το κίνημα εξαπλώθηκε από τις ΗΠΑ σε όλο τον πλανήτη είναι πραγματικά εντυπωσιακή, με διαδηλώσεις εκατομμυρίων ανθρώπων παγκοσμίως σε εκατοντάδες πόλεις σε 60 συνολικά χώρες.

Στην Βρετανία και στη Γαλλία το ξέσπασμα της εξέγερσης στις ΗΠΑ μετατράπηκε σε ένα μαζικό ξεσηκωμό που έσπασε στον δρόμο όλες τις καραντίνες και τις απαγορεύσεις κυκλοφορίας

των κυβερνήσεων που άφησαν τον κόσμο απροστάτευτο μπροστά στην επιδημία αλλά ήθελαν να του απαγορεύσουν να διαδηλώνει.

Στη Γαλλία, η δολοφονία του Φλόυντ ήρθε λίγες μέρες πριν απο το κάλεσμα των «Χωρίς Χαρτιά» για διαδηλώσεις στο Παρίσι και άλλες γαλλικές πόλεις στις 30 Μάη. Όπως γράφει στην Εργατική Αλληλεγγύη ο Ντενί Γκοντάρ: *«Δεν πρόκειται μόνο για το δικαίωμα να διαδηλώνουμε αλλά και για την πάλη να κερδίσουμε τη νομιμοποίηση όλων των Sans-Papiers, στέγη για όλους και όλες, το κλείσιμο των στρατοπέδων κράτησης. Και, όπως και στη Μινεάπολη, το διακύβευμα αυτού του αγώνα είναι καθοριστικό για όλη την κοινωνία. Είναι επίσης ένας σταθμός για την εθνική μέρα κινητοποίησης στα νοσοκομεία που καλούν οι επιτροπές αγώνα και τα συνδικάτα για τις 16 Ιούνη. Όπως έγραφε η αφίσα που είχε βγει για τη διαδήλωση της 30 Μάη: "Υγεία = ισότητα + ελευθερία + αλληλεγγύη". Οι επόμενες μέρες θα δείξουν αν η 30 Μάη αποτέλεσε καμπή. Χρειάζεται να κάνουμε τα πάντα γι' αυτό. Ο αυριανός κόσμος είναι τώρα!»*

Αυτά που ακολούθησαν τις επόμενες βδομάδες δικαίωσαν αυτήν την εκτίμηση. Οι δρόμοι των μεγάλων πόλεων της Ευρώπης πλημμύρισαν ξανά και ξανά. Στο Παρίσι, το πανό «White Lives Matter» που κρέμασαν οι φασίστες σε μια πολυκατοικία πάνω από το χώρο συγκέντρωσης κατέβηκε από τους ίδιους τους ενοίκους της πολυκατοικίας με τον κόσμο να ξεσπά σε χειροκροτήματα. Η απεργία των νοσοκομείων στη Γαλλία στις 16 Ιούνη, την ίδια μέρα που γινόταν και στην Ελλάδα, σημαδεύτηκε από την ένωση των sans papiers με τους απεργούς της Υγείας, τους ήρωες της μάχης ενάντια στον κορονοϊό, που δέχθηκαν την βάρβαρη επίθεση της αστυνομίας.

Οργή ενάντια στο σύστημα

Τι είναι αυτό που ενώνει και ξεσηκώνει ταυτόχρονα όλους αυτούς τους διαδηλωτές από την Μινεάπολη μέχρι την Αθήνα και από το Ρίο μέχρι το Παρίσι; Είναι η οργή απέναντι στον συστημικό ρατσισμό που αντιμετωπίζουν όχι μόνο οι μαύροι αλλά και οι πρόσφυγες, και οι μετανάστες, και οι χωρίς χαρτιά, σε όλες αυτές τις χώρες από κυβερνήσεις που παίζουν στις πλάτες τους τα πολιτικά τους παιχνίδια. Είναι η αναγνώριση με μαζικούς όρους ότι πίσω από τον ρατσισμό υπάρχει ένα συγκεκριμένο σύστημα αλλά είναι και η οργή απέναντι σε ένα σύστημα που δολοφονεί γυναίκες, τη Μαριέλε στο Ρίο, που δολοφονεί ομοφυλόφιλους, τον Ζακ στην Αθήνα. Το Black Lives Matter γίνεται Imigrants Lives Matter, Refugees Lives Matter, Muslims Lives Matter, Gay Lives Matter, Trans Lives Matter, Palestinian Lives Matter. Είναι η ίδια οργή που ενώνει από την Γάζα μέχρι τη Μινεάπολη.

Είναι σε τελική ανάλυση η ταξική κραυγή όλων των από τα κάτω που υψώνουν τη φωνή τους ενάντια στο σύστημα και λένε «Η ζωή μου μετράει». Όπως χαρακτηριστικά είπε ο Τζόζεφ Τσουνάρα από τη Βρετανία και το SWP στην ομιλία του στην εκδήλωση της IST:

«Σε αυτό το γενικό πλαίσιο δεν είναι καθόλου παράξενο που στο αίτημά τους για δικαιοσύνη, κάποιοι απ' αυτούς που είναι στο δρόμο ακολουθούν το μονοπάτι της Άντζελα Ντέιβις και του Μάλκολμ Χ, που αναγνώρισαν ολόκληρο το σύστημα ως το πρόβλημα και άρχισαν να απευθύνουν το κάλεσμα της επαναστατικής αλλαγής, αυτό που η Ντέιβις αποκαλούσε μια πλήρη και ολοκληρωτική ανατροπή της καπιταλιστικής τάξης. Γιατί όσο αναπτύσσεται η εξέγερση από τα κάτω τόσο περισσότερο φως ρίχνει στα όρια της αριστεράς που κινείται μέσα στα πλαίσια του συστήματος. Ένα τέτοιο κίνημα έχουμε τώρα σε παγκόσμια κλίμακα.

Μαθαίνουμε απ' αυτούς τους αγώνες. Μαθαίνουμε ότι λίγες μέρες μαζικών διαδηλώσεων μπορούν να πετύχουν πολύ περισσότερα απ' ότι δεκαετίες καθωσπρέπει διαπραγματεύσεων ή εκλογικών εκστρατειών. Χρειαζόμαστε την οργανωμένη εργατική τάξη να είναι κομμάτι του κινήματος Black Lives Matter. Τέτοιους αγώνες έχουμε μπροστά μας.

Πρέπει να καταλάβουμε ότι είναι ο καπιταλισμός ως ένα ανταγωνιστικό σύστημα με αποκλειστικό σκοπό το κέρδος που συνέχει και σχηματοποιεί όλες αυτές τις διαδικασίες. Χρειάζεται να επιχειρηματολογούμε συνέχεια υπέρ ενός συστήματος με ουσιαστικό δημοκρατικό έλεγχο, όπου η παραγωγή θα βασίζεται στις ανθρώπινες ανάγκες και πιστεύουμε ότι αυτή η λύση, αυτή η σοσιαλιστική λύση μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από τον επαναστατικό μετασχηματισμό της κοινωνίας από τα κάτω». ■

Παρίσι 13 Ιούνη – Η διαδήλωση των «Χωρίς Χαρτιά» που έσπασε τις απαγορεύσεις.

Αλληλεγγύη στους πρόσφυγες

Refugee Lives Matter

Ο Μητσοτάκης και υπουργοί του στοχοποιούν συστηματικά τους πρόσφυγες. Η Αφροδίτη Φράγκου προβάλλει τις αντιστάσεις.

Μετανάστες, πρόσφυγες και ντόπιοι δίνουν τη μάχη ενάντια στην ρατσιστική πολιτική της κυβέρνησης που συνοψίζεται στο "να τους κάνουμε τη ζωή κόλαση". Πρόκειται για μια αδιέξοδη πολιτική της οποίας τις αντιφάσεις μπορεί και βγάζει στη φόρα το κίνημα πετυχαίνοντας νίκες. Πατώντας πάνω σε αυτή την εμπειρία, το αντιρατσιστικό κίνημα μπορεί να βγάλει πολύτιμα συμπεράσματα για τη γενίκευση αυτής της μάχης και να κερδίσει τα αιτήματά του: άσυλο και στέγη για όλους και όλες, σύνορα ανοιχτά, νομιμοποιήσεις των μεταναστών.

Μέσα στο δίμηνο της καραντίνας για τον κορονοϊό οι πρόσφυγες που ζουν στα στρατόπεδα και άλλες ακατάλληλες δομές υπέφεραν την πιο ακραία εκδοχή της απάνθρωπης και επικίνδυνης αντιμετώπισης της υγειονομικής κρίσης που επιφύλασσε η Νέα Δημοκρατία στην εργατική τάξη. Παρόλα αυτά, επειδή το αντιρατσιστικό κίνημα αλλά και οι ίδιοι οι πρόσφυγες δεν σταμάτησαν να παλεύουν, η Νέα Δημοκρατία αναγκάστηκε, ακόμη και εν μέσω μιας φοβερής κλιμάκωσης των αντιπροσφυγικών πολιτικών, σε δυο υποχωρήσεις: να ανοίξει τη δυνατότητα υποβολής αίτησης ασύλου για τους πρόσφυγες που έφτασαν στην Ελλάδα μετά την 1η Μάρτη και να δώσει τη δυνατότητα μετακίνησης στην ενδοχώρα σε περίπου 3000 πρόσφυγες.

Σήμερα, μετά την παραχώρηση ασύλου σε 11.000 πρόσφυγες, η κυβέρνηση προσπαθεί να πάρει τη ρεβάνς στερώντας τους κάθε δυνατότητα να ζήσουν αξιοπρεπώς: πετάει έξω από τις δομές όσους έχουν πάρει άσυλο, σταματώντας ταυτόχρονα και το επίδομα που έπαιρναν μέσω cash card. Όλα αυτά ενώ προηγουμένως έχει φροντίσει να τους φέρει σε ένα αδιανόητο σημείο εξαθλίωσης, καθώς, κλεισμένοι/ες τους τελευταίους δύο μήνες μέσα στα καμπ χωρίς καμία δυνατότητα να κυκλοφορήσουν, δεν μπορούσαν να ψάξουν για σπίτι ή δουλειά.

Αυτή όμως η επίθεση δεν βγάζει για την κυβέρνηση το αποτέλεσμα που προσδοκούσε. Οι πρόσφυγες δεν έχουν παραλύσει από απογοήτευση ή φόβο, αντίθετα έχουν οργιστεί και είναι πιο αποφασισμένοι να δώσουν αυτή τη μάχη. Το ίδιο και οι αγωνιστές-τριες του κινήματος, που η κυβέρνηση νόμιζε ότι μπορεί να γυρίσει στα σπίτια τους με μερικές διμοιρίες ΜΑΤ.

Το πρόσφατο παράδειγμα της πλατείας Βικτωρίας είναι ενδεικτικό. Εκατό πρόσφυγες που έχουν πάρει άσυλο βρέθηκαν στα παγκάκια της Βικτώριας μην έχοντας πού να μείνουν. Η πολιτική της κυβέρνησης να τους αφήσει στο δρόμο αντιμετωπίστηκε από το αντιρατσιστικό κίνημα. Τόσο με την άμεση ανταπόκριση του κινήματος αλληλεγγύης που θύμισε τις μέρες του 2015 όσο και με την πολιτική παρέμβαση στο δημοτικό συμβούλιο της Αθήνας στις 15 Ιούνη, το κίνημα πέτυχε να αναγκάσει τον Δήμο Αθήνας να ζητήσει από το κράτος *«έκτακτη οικονομική επιχορήγηση για την άμεση στέγαση προσφύγων, με την δυνατότητα αξιοποίησης κλειστών ξενοδοχείων και δημόσιων κτιρίων ικανών να παρέχουν στέγαση σε ευάλωτες ομάδες»*. Μόνο ένας νεοναζί ψήφισε κατά, ενώ οι σύμβουλοι του Μπακογιάννη ψήφισαν λευκό. Ο Μανσούρ, άστεγος Αφγανός πρόσφυγας, μιλούσε στη συνεδρίαση στα φαρσί, την ίδια ώρα που πρόσφυγες από τον Ελαιώνα που απειλούνται με έξωση και πρόσφυγες από την πλατεία Βικτωρίας έκαναν διαδήλωση απ' έξω. Οι πρόσφυγες μεταφέρθηκαν στον Ελαιώνα, ενώ ο Μηταράκης έτρεξε στη Βικτώρια να υποσχεθεί και σε άλλους θέσεις στο πρόγραμμα στέγασης "Ήλιος".

Στον Ελαιώνα, που βρέθηκε πρώτος στο μάτι του κυκλώνα των εξώσεων, πρόσφυγες οργανώνονται από μέσα και κάνουν πολιτικά προχωρήματα. Η άμεση αντίδραση των προσφύγων στην πρόκληση της κυβέρνησης είχε τις ρίζες της σε μια καμπάνια που είχε ξεδιπλωθεί τους δυο μήνες που προηγήθηκαν. Η ΚΕΕΡΦΑ, με τη στήριξη ντόπιων εργαζόμενων, μεταναστών, προσφύγων, συνδικαλιστών, φοιτητών, αγωνιστών από τις γειτονιές άνοιξε μέσα στην πανδημία την καμπάνια για στέγαση των προσφύγων σε σπίτια και ξενοδοχεία. Στο πλαίσιο της καμπάνιας διοργανώθηκε επιτυχημένα ένας πλατύς κύκλος συζητήσεων σε πολλές γειτονιές, μαζεύτηκαν μαζικά υπογραφές, πήραν θέση δημοτικά σχήματα και εργατικά σωματεία, έγιναν επισκέψεις στα στρατόπεδα παρά τους περιορισμούς στη μετακίνηση.

Επόμενο βήμα αυτής της καμπάνιας ήταν η συνέντευξη τύπου έξω από το στρατόπεδο του Ελαιώνα στις 26/5 ενάντια στις εξώσεις. Εκεί παρουσιάστηκαν και οι εκατοντάδες υπογραφές προσφύγων που ζουν στο στρατόπεδο, οι οποίοι δήλωναν: "δεν φεύγουμε, αν δεν βρεθούν σπίτια για να ζήσουμε". Σε πολλά σημεία της Ελλάδας, αντιπροσωπείες της ΚΕΕΡΦΑ έκαναν κινητοποιήσεις ενημέρωσης-συμπαράστασης έξω από τα στρατόπεδα στις 31/5, μεταφέροντας αυτή την εικόνα και ανοίγοντας τη συζήτηση για το πώς μπορεί να οργανωθεί αυτή η μάχη μέσα και έξω από τα καμπ. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, όταν οι πρόσφυγες ειδοποιήθηκαν από τις αρχές ότι πρέπει να φύγουν από τα καταλύματά τους, η αντίδρασή τους, είτε οργανωμένα είτε αυθόρμητα, ήταν "δεν φεύγουμε, ας μας βγάλουν με τη βία".

Μέλη του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος, πρόσφυγες από το Καμερούν που ζουν στον Ελαιώνα, συμμετέχουν στα βδομαδιάτικα μαρξιστικά φόρουμ φέρνοντας και τη δική τους εμπειρία, ενώ μεταφέρουν αυτή τη συζήτηση και μέσα στο καμπ. Παράλληλα, παίζουν ρόλο στο ότι η Καμερουνέζικη Κοινότητα είναι παρούσα σε όλες τις μάχες που δίνει η εργατική τάξη: στα πανεκπαιδευτικά συλλαλητήρια, στην απεργία της 16/6 για την Υγεία, στις κινητοποιήσεις των καλλιτεχνών, στη συνάντηση των διαδηλώσεων Black Lives Matter με τις διαδηλώσεις ενάντια στον αντιπεριβαλλοντικό νόμο Χατζηδάκη.

"Στην Ελλάδα, διαδήλωσα για πρώτη φορά την Πρωτομαγιά στην Αθήνα και ήταν μια πολύ καλή εμπειρία. Είδα ότι δεν υποστηρίζει όλος ο κόσμος την πολιτική της κυβέρνησης και υπάρχουν πολλοί που υποστηρίζουν τα δικαιώματα των μεταναστών και των προσφύγων", είχε πει σε συνέντευξή του στις 20/5 ο Αντρέ, πρόσφυγας από το Καμερούν, που είχε συμμετάσχει στην εξέγερση του 2008 στη χώρα του.

Παράδοση

Η συμμετοχή των κοινοτήτων μεταναστών στις εργατικές μάχες είναι μια μακριά παράδοση. Στις σημερινές συνθήκες, με τον συνδυασμό των επιθέσεων της ΝΔ για να πληρώσουν οι ντόπιοι και μετανάστες εργάτες/τριες τα σπασμένα αλλά και τον παγκόσμιο ξεσηκωμό ενάντια στον ρατσισμό μετά τη δολοφονία του Τζορτζ Φλόιντ στις ΗΠΑ, αυτή η παράδοση αναβαθμίζεται.

Στη σύσκεψη που κάλεσε η ΚΕΕΡΦΑ στις 11/6 για τη διοργάνωση του αντιρατσιστικού διημέρου "Black Lives Matter – Refugee Lives Matter" το παρών έδωσαν οι Αφρικανικές κοινότητες της Αθήνας, το Δίκτυο των Αφρικανικών Οργανώσεων, η Κοινότητα Καμερουνέζων Ελλάδος, η Κοινότητα Γουϊνέας, οι Κοινότητες Σενεγάλης, Γκάνας, Ακτής Ελεφαντοστού, η Πακιστανική Κοινότητα Ελλάδος "η Ενότητα" και η Κοινότητα Μπαγκλαντές καθώς και Ρομά ρακοσυλλέκτες της Αθήνας. Τη συμμετοχή της δήλωσε και η κίνηση ASANTE, των μεταναστών δεύτερης γενιάς.

Οι εκπρόσωποι των κοινοτήτων που πήραν τον λόγο έδωσαν τη διάσταση γιατί πρέπει και μπορούν να παλέψουν μαζί όλοι οι πρόσφυγες και οι μετανάστες. Άνθρωποι που ζουν στην Ελλάδα δεκαετίες, αντιμετωπίζουν ξανά τον κίνδυνο να βρεθούν, ή έχουν βρεθεί ήδη, χωρίς χαρτιά. Αδυνατούν να συμπληρώσουν ένσημα, χτυπημένοι από την ανεργία που αυξήθηκε ραγδαία λόγω της πανδημίας, χάνουν τη δυνατότητα να κυκλοφορήσουν, πέφτουν στα νύχια της αστυνομίας και των επιχειρήσεων σκούπα. Γεμίζουν τα κρατητήρια και τα κέντρα κράτησης με αθώους ανθρώπους θύματα αυτής της πολιτικής.

"Έχουμε πάει στη Μανωλάδα, στο Μαραθώνα, στη Θήβα, στο Άργος και σε άλλες περιοχές που δουλεύουν πολλοί εργάτες μαζί σε χωράφια, Πακιστανοί, Ινδοί, Μπαγκλαντεσιανοί για να δούμε την κατάσταση... Πηγαίνουμε αντιπροσωπείες με την ΚΕΕΡΦΑ, με δημοτικούς συμβούλους και δικηγόρους στα αστυνομικά τμήματα [μετά από καταγγελίες κρατούμενων]... Θα οργανώσουμε και θα συμμετέχουμε στην κινητοποίηση της Πρωτομαγιάς. Η Εργατική Πρωτομαγιά είναι για κάθε εργάτη και καλούμε κάθε κοινότητα να είναι μαζί μας γιατί αν δεν δράσουμε, χάνουμε εμείς", έλεγε σε συνέντευξή του στα τέλη Απρίλη ο Τζαβέντ Ασλάμ για τη δράση της Πακιστανικής Κοινότητας μέσα στις εβδομάδες της απαγόρευσης κυκλοφορίας. Τώρα, σε μια ακόμη προσπάθεια της κυβέρνησης να σπείρει τον τρόμο σε όσους/ες αγωνίζονται, ο Τζ. Ασλάμ βρέθηκε χωρίς χαρτιά και παλεύει, με τη στήριξη σωματείων, συνδικάτων και οργανώσεων της Αριστεράς, για να πάρει και ο ίδιος άσυλο.

Στη σύσκεψη της 11/6 συμμετείχαν επίσης εργαζόμενοι/ες από Νοσοκομεία, από τις ΜΚΟ και αλλού, που έχουν δώσει μακροχρόνιες μάχες ενάντια στον ρατσισμό, ενώ το τελευταίο διάστημα σε ολοένα και περισσότερους εργατικούς χώρους ανοίγουν τα ζητήματα του ρατσισμού με τους εργαζόμενους/ες και τα σωματεία τους να παίρνουν θέση υπέρ των δικαιωμάτων των προσφύγων και των μεταναστών.

Συμμετείχαν επίσης επιτροπές προσφύγων από τα καμπ Ελαιώνα, Σχιστού,

16 Ιούνη, Πρόσφυγες διαδηλώνουν μαζί με τους απεργούς της Υγείας.

Ριτσώνας, Μαλακάσας, Κορίνθου, και μέσω διαδικτυακής σύνδεσης από τα καμπ Διαβατών, Κατσικά και άλλες δομές. Άρχισαν να οργανώνουν τη συμμετοχή των καμπ στη διαδήλωση της 26/6 με τους τρόπους που αναδεικνύονται από τις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε στρατοπέδου: είτε με πολύγλωσσες συντονιστικές ομάδες, είτε με τη βοήθεια προσφύγων που ζουν σε σπίτια και εργαζόμενων στις δομές και τις υπηρεσίες, με ανακοινώσεις την ώρα της προσευχής, με μαζέματα μέσα ή έξω από το καμπ κλπ.

Η πολιτική συζήτηση μέσα στα καμπ είναι απαιτητική, όπως και σε κάθε άλλο χώρο, και η μαζική συμμετοχή εξαρτάται από την αυτοπεποίθηση και την προοπτική. Ο πληθυσμός στα καμπ είναι συχνά κυλιόμενος, καθώς άλλοι φεύγουν –με άσυλο ή χωρίς– να αναζητήσουν αλλού μια καλύτερη ζωή, άλλοι υφίστανται εκδικητικές μετακινήσεις, άλλοι μπλέκουν στα γρανάζια της ρατσιστικής γραφειοκρατίας και αναγκάζονται να μετακινηθούν. Αυτό που μένει είναι οι νίκες που μπορεί και πετυχαίνει το κίνημα και η συλλογική μνήμη από το πώς κερδήθηκαν.

Οι αγώνες μετράνε

Πολλοί από τους "καινούριους" πρόσφυγες της ενδοχώρας έχουν περάσει τους τελευταίους μήνες στη Μόρια, όπου έζησαν τόσο τη φρίκη της πιο ακραίας εκδοχής της πολιτικής της ΝΔ, όσο και το γεγονός ότι οι αγώνες φέρνουν αποτέλεσμα. Στις 14 Μάρτη (ενώ ήδη είχαν ληφθεί τα πρώτα μέτρα καραντίνας και οι πιέσεις της κυβέρνησης για να σταματήσει ό,τι προγραμματισμένη κινητοποίηση υπήρχε δυνάμωναν) πάνω από 800 άτομα, ανάμεσά τους υγειονομικοί, διαδήλωσαν στη Λέσβο απαιτώντας να εκκενωθεί η Μόρια και να προστατευθούν οι πρόσφυγες από τον κορονοϊό. Μερικές εβδομάδες νωρίτερα οι πρόσφυγες διαδήλωναν ενάντια στην εφαρμογή του νέου νόμου για το άσυλο, ενώ στο ενδιάμεσο οι μόνιμοι κάτοικοι της Λέσβου έδιωχναν κακήν κακώς τα ΜΑΤ που είχαν κάνει απόβαση στο νησί για να επιβάλουν την εγκατάσταση κλειστών στρατοπέδων συγκέντρωσης.

Ήταν αυτά τα γεγονότα, σε συνδυασμό με τις συνεχείς κινητοποιήσεις της ΚΕΕΡΦΑ στα στρατόπεδα και τους αυθόρμητους ξεσηκωμούς σε μια σειρά άλλα καμπ, από τη ΒΙΑΛ μέχρι τη Μαλακάσα, που ανάγκασαν τη ΝΔ σε υποχωρήσεις. Και αυτή την εμπειρία την έχουν τόσο οι πρόσφυγες που βρέθηκαν πίσω από κάγκελα και τώρα μπορούν και κυκλοφορούν ξανά αλλά θέλουν να μην είναι άνθρωποι β' κατηγορίας, όσο και οι πρόσφυγες που έφυγαν από την κόλαση της Μόριας αλλά δεν είναι διατεθειμένοι να ανεχτούν τις συνθήκες στα στρατόπεδα στα οποία βρήκαν προσωρινά κατάλυμα.

Έτσι φτάνουμε σε μια μεγάλη αντιρατσιστική καμπάνια Refugees Lives Matter, με αποκορύφωμα το διήμερο 26-27, με διαδήλωση στο Σύνταγμα την πρώτη μέρα, και συζήτηση και συναυλία στο Ρουφ τη δεύτερη. Το διήμερο αυτό είναι ένα σαφές μήνυμα ότι οι επιθέσεις αυτές δεν θα περάσουν. Στηρίζεται και οργανώνεται από κοινότητες μεταναστών, πρόσφυγες από τα στρατόπεδα, εργατικούς χώρους και τη νεολαία, τέσσερα συγκοινωνούνται δοχεία που η μαχητικότητα του ενός διοχετεύεται στις δράσεις του άλλου.

Το απότομο βάθεμα της κρίσης έχει επιταχύνει αυτή τη διαδικασία. Η διεθνής εξέγερση ενάντια στον ρατσισμό δίνει τη δυνατότητα στην επαναστατική αριστερά να κερδίσει χιλιάδες από αυτούς τους ανθρώπους στην προοπτική ότι παλεύοντας αυτή την αδιέξοδη και δολοφονική πολιτική της Ευρώπης Φρούριο μπορούμε να ανατρέψουμε το σύστημα που παράγει φτώχεια, πόλεμο, προσφυγιά, σεξισμό και ρατσισμό. ■

Κινητοποίηση εργαζόμενων της Λουφτχάνσα για κρατική διάσωση της εταιρίας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στη σκιά της Πανδημίας

Πίσω από τα μεγάλα λόγια για Ευρώπη με αλληλεγγύη "επόμενης γενιάς" ξεπροβάλλει ένα αλληλοσπαρασσόμενο σύμπλεγμα αντεργατικών επιθέσεων, υποστηρίζει ο Σωτήρης Κοντογιάννης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν ήταν ποτέ το "σπίτι των λαών". Οι αναφορές στο "ευρωπαϊκό κεκτημένο" –τη δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ανοχή απέναντι στη διαφορετικότητα, την προσήλωση στην ειρήνη, την οικονομική ευημερία– έχουν ξεχαστεί εδώ και πολύ καιρό ακόμα και από τους πιο αφοσιωμένους και σκληρούς υποστηριχτές της "Ενωμένης Ευρώπης".

Η αίγλη του πανευρωπαϊκού "οράματος" είχε ξεφτίσει πολύ πριν αποκαλύψει η πανδημία του κορονοϊού το θανατηφόρο μέγεθος της καταστροφής της δημόσιας υγείας που έχει επιβληθεί, στο όνομα της "απελευθέρωσης των αγορών", από το ένα μέχρι το άλλο άκρο της Ευρώπης. Η "εμπιστοσύνη στην Ευρωπαϊκή Ένωση" πέφτει, σύμφωνα με το ίδιο το Ευρωβαρόμετρο, το επίσημο, στημένο, γκάλοπ της Κομισιόν, συνεχώς από εξάμηνο σε εξάμηνο. Στην τελευταία του σφυγμομέτρηση (Δεκέμβρης 2019) το "δεν την εμπιστεύομαι" συγκεντρώνει το 47% – πέντε ποσοστιαίες μονάδες πάνω από αυτούς που δηλώνουν ότι την εμπιστεύονται.[1]

Πανδημία

Η πανδημία έδειξε ανάγλυφα το μέγεθος της υποκρισίας της "ευρωπαϊκής αλληλεγγύης". Στα τέλη του Μάρτη και ενώ ο κορονοϊός είχε αφήσει ήδη πίσω του χιλιάδες νεκρούς στην Ιταλία και την Ισπανία, οι ηγέτες των πλούσιων χωρών του ευρωπαϊκού βορρά απέρριψαν το –κάθε άλλο παρά ριζοσπαστικό– σχέδιο των εννέα χωρών του νότου (το στήριζε και η κυβέρνηση του Μητσοτάκη ανάμεσα στις άλλες) για την έκδοση "κορονο-ομολόγων" με στόχο την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας.[2] Την ίδια ώρα που η Κίνα και η Ρωσία έστελναν αεροπλάνα γεμάτα μάσκες και αναπνευστήρες στις χτυπημένες από τον ιό χώρες, οι κυβερνήσεις της Γερμανίας, της Ολλανδίας, της Αυστρίας, της Ουγγαρίας κλπ συνέχιζαν να αρνούνται πεισματικά κάθε ιδέα κοινού ευρωπαϊκού χρέους –ακόμα και

αν τα χρήματα αυτά προορίζονταν για να σταματήσουν την επέλαση του θανάτου.

Τρεις εβδομάδες αργότερα η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, η πρόεδρος της Κομισιόν, αναγκάστηκε να απολογηθεί δημόσια για την άρνηση αυτή: *"Είναι αλήθεια ότι δεν ήμαστε εκεί στην αρχή, όταν η Ιταλία χρειαζόταν ένα χέρι βοήθειας ... Και είναι σωστό, ότι η Ευρώπη ζητά συγγνώμη ολόψυχα για αυτό"*.[3] Ταυτόχρονα η Κομισιόν κατέθεσε μια πρόταση ύψους 750 δισεκατομμυρίων Ευρώ για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας που θα χρηματοδοτηθεί, εν μέρει, με την έκδοση ομολόγων από την ίδια την ΕΕ.

Τα φιλοευρωπαϊκά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης έτρεξαν να μιλήσουν για "φιλόδοξο σχέδιο" που "ξεπερνάει κάθε προσδοκία" και αποτελεί "τομή" στην ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην πραγματικότητα τίποτα από όλα αυτά δεν είναι αλήθεια.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση "γεννήθηκε" το 1951. Ο εμπνευστής της ήταν ο τότε υπουργός Εξωτερικών της Γαλλίας Ρομπέρ Σουμάν. Ο Σουμάν δεν είχε καμιά σχέση –για να το πούμε ευγενικά– ούτε με τα ανθρώπινα δικαιώματα, ούτε με τη δημοκρατία. Ήταν ένας δεξιός πολιτικός που δεν είχε διστάσει το 1940 να υπηρετήσει την πρώτη κυβέρνηση του διαβόητου στρατάρχη Πετέν, του μετέπειτα κατοχικού πρωθυπουργού της Γαλλίας που καταδικάστηκε μετά την απελευθέρωση σε θάνατο για εσχάτη προδοσία. Ο Σουμάν, βέβαια, δεν είχε σχέση με τους ναζί (δεν συμμετείχε στη δεύτερη, κατοχική κυβέρνηση Πετέν), αλλά ήταν σκληρός οπαδός του Ψυχρού Πολέμου και του μιλιταρισμού – θεωρείται, ανάμεσα στα άλλα, ένας από τους αρχικούς θεμελιωτές του ΝΑΤΟ.

Το αρχικό όνομα της "ένωσης" που οραματίστηκε το 1951 ήταν "Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα". Ο στόχος της ήταν το άνοιγμα των ευρωπαϊκών συνόρων και ο έλεγχος του ανταγωνισμού ανάμεσα στις μεγάλες εταιρίες παραγωγής άνθρακα και χάλυβα των τότε αναπτυγμένων βιομηχανικών χωρών της Ευρώπης (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ολλανδία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο).

Μέσα στις δεκαετίες που ακολούθησαν η "Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα" διευρύνθηκε σε περισσότερους τομείς και απλώθηκε σε περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Το 1957, με την συνθήκη της Ρώμης, μετονομάστηκε σε "Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα" (ΕΟΚ) και το 1992 με τη συνθήκη του Μάαστριχτ σε "Ευρωπαϊκή Ένωση".[4] Σε όλες αυτές τις αλλαγές, τις διευρύνσεις και τις μετονομασίες ένα πράγμα έμεινε σταθερό: η σύνδεση με τα συμφέροντα των μεγάλων επιχειρήσεων. Όπως ήταν αναμενόμενο, ο κύριος αποδέκτης των 750 δισεκατομμυρίων του προγράμματος της φον ντερ Λάιεν θα είναι για μια ακόμα φορά οι μεγάλες επιχειρήσεις.

Ευρωπαϊκή Ένωση "5G";

Το ίδιο το όνομα του προγράμματος, "Ευρωπαϊκή Ένωση Επόμενης Γενιάς" (Next Generation EU) είναι αποκαλυπτικό: ο στόχος του δεν είναι η επούλωση των πληγών που αφήνει στην κοινωνία η πανδημία αλλά ο μετασχηματισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (η αναφορά στις "γενιές" είναι προφανώς εμπνευσμένη από τα δίκτυα κινητής τηλεφωνίας).

Το πρόγραμμα χωρίζεται σε τρεις πυλώνες: ο πρώτος είναι η στήριξη των "επενδύσεων" και των "μεταρρυθμίσεων" στα κράτη-μέλη. Το τι σημαίνουν αυτοί οι όροι στην αργκό των Βρυξελλών το έχουμε μάθει πολύ καλά από την Τρόικα εδώ στην Ελλάδα. "Μεταρρυθμίσεις" σημαίνουν μεγαλύτερη ευελιξία στην αγορά εργασίας (δηλαδή επιθέσεις στις εργασιακές σχέσεις, στα συνδικαλιστικά δικαιώματα, στους μισθούς κλπ). Όσο για τις επενδύσεις και αυτό το έχουμε μάθει πολύ καλά. Η μεγαλύτερη "επένδυση" των τελευταίων χρόνων στην Ελλάδα ήταν το ξεπούλημα των 14 περιφερειακών αεροδρομίων στην Fraport. Χρειάζεται πραγματικά μεγάλο θράσος να υποστηρίζει κανείς ότι αυτές οι επιθέσεις θα γιατρέψουν τις πληγές που αφήνει πίσω της η πανδημία. Θα τις γιατρέψουν όπως γιάτρεψαν και τις πληγές που άφησε πίσω της η κρίση χρέους στην Ελλάδα τα μνημόνια. Θα τις κάνουν, με απλά λόγια, ακόμα χειρότερες.

Ο δεύτερος πυλώνας δεν χρειάζεται καν μεταγλώττιση: "στήριξη των επιχειρήσεων". Τελεία και παύλα. Η Κομισιόν, βέβαια, διαλαλεί ότι η στήριξη των επιχειρήσεων εξασφαλίζει και τις θέσεις εργασίας. Αλλά αυτή είναι μια υπόθεση που στέκει μόνο στα θεωρητικά εγχειρίδια του νεοφιλελευθερισμού. Κανένας επιχειρηματίας δεν πρόκειται να "πετάξει τα λεφτά του" για να απασχολεί "αργόσχολους εργάτες" που δεν έχουν να κάνουν τίποτα – δηλαδή δεν μπορούν να παράγουν με τα περιθώρια κέρδους που ο ίδιος απαιτεί. Οι επιδοτήσεις της φον ντερ Λάιεν θα καταλήξουν, όπως γίνεται πάντα σε αυτές τις περιπτώσεις, σε λογαριασμούς στην Ελβετία ή κερδοσκοπικές τοποθετήσεις στα διεθνή χρηματιστήρια. "Στήριξη των επιχειρηματιών" θα έπρεπε να ονομάζεται ο δεύτερος πυλώνας, όχι στήριξη των επιχειρήσεων. Αλλά θα είμαστε παράλογοι αν περιμέναμε τόση ειλικρίνεια από την Κομισιόν. Το πρόβλημα, όμως, δεν είναι μόνο αυτό.

Ο δεύτερος πυλώνας περιλαμβάνει συγκεκριμένους μεταρρυθμιστικούς στόχους: το "πρασίνισμα" της ευρωπαϊκής οικονομίας, τη μείωση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα, τον περιορισμό της χρήσης πλαστικών μιας χρήσης κλπ. "Ωστόσο", γράφει η (καθόλου ύποπτη για ριζοσπαστισμό) εφημερίδα Brussels Times *"η κρίση του ιού δεν ώθησε την Επιτροπή να επανεξετάσει την υποστήριξη της κτηνοτροφίας... Παρά τις αρνητικές επιπτώσεις της παραγωγής κρέατος στην κλιματική αλλαγή και τη δημόσια υγεία, η στρατηγική δεν διαθέτει στόχους για τη μείωση της"*.[5] Οι απαράδεκτες συνθήκες μαζικής εκτροφής των ζώων είναι ένας από τους βασικούς παράγοντες για την εξάπλωση νέ-

Βρυξέλλες: Διαδήλωση αλληλεγγύης στην εξέγερση στις ΗΠΑ.

ων, επικίνδυνων ιών σαν τον Covid-19. Αλλά η Ευρωπαϊκή Ένωση φιλοξενεί μερικές από τις μεγαλύτερες πολυεθνικές τροφίμων παγκόσμια.[6] Η Κομισιόν θέλει να τις στηρίξει όχι να τις κλείσει –όποιο και να είναι το κόστος για την κοινωνία.

Μόνο ο τελευταίος, τρίτος, πυλώνας έχει κάποια πραγματική σχέση με τον κορονοϊό και την πανδημία: η Κομισιόν έχει προτείνει ένα σχέδιο ριζικής αναμόρφωσης της δημόσιας υγείας, με το κωδικό όνομα EU4Health (στην μοντέρνα ονοματολογία σκίζει η φον ντερ Λάιεν) με φιλόδοξους στόχους όπως η δημιουργία αποθεμάτων κρίσιμων φαρμάκων και συσκευών και η θωράκιση των εθνικών συστημάτων υγείας. Ο προϋπολογισμός του τρίτου πυλώνα: 9,4 δις[7] – το 1,25% δηλαδή του πακέτου των 750 δις.

Το ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης έκλεισε το 2019 λίγο κάτω από τα 16 τρις Ευρώ. Η Κομισιόν μας υπόσχεται τώρα ότι θα χτίσει την Ευρώπη της “επόμενης γενιάς” με 750 δις μοιρασμένα σε τέσσερα χρόνια – δηλαδή με δάνεια και επιδοτήσεις ύψους κατά μέσο όρο 1,17% του ΑΕΠ. Το 1,25% αυτού του 1,17% (δηλαδή το 0,015% του ΑΕΠ) θα μας σώσει από τις νέες υγειονομικές κρίσεις που βρίσκονται μπροστά μας.

Η υποχώρηση της παγκοσμιοποίησης

Η Κριστίν Λαγκάρντ, η πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, εκτιμά ότι η ύφεση στην Ευρωζώνη θα κυμανθεί ανάμεσα στο 8 και το 12% φέτος, δηλαδή θα είναι, κατά μέσο όρο, δυο φορές περίπου μεγαλύτερη από την ύφεση του 2008-9. Σε αντίθεση με την προηγούμενη ύφεση, όμως, τα οικονομικά επιτελεία εκτιμούν ότι η σημερινή θα είναι βραχύβια: η οικονομία θα κάνει μια βαθιά βουτιά φέτος αλλά θα επιστρέψει σε θετικούς, υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης το 2021. Πολλοί οικονομολόγοι, όμως, θεωρούν αυτά τα σενάρια υπεραισιόδοξα. Και όχι άδικα.

Ο κορονοϊός και το λοκ νταουν συνέβαλαν σημαντικά στην ύφεση. Αλλά δεν την προκάλεσαν. Τα μαύρα σύννεφα είχαν αρχίσει να συγκεντρώνονται πάνω από την παγκόσμια οικονομία από τα μέσα της προηγούμενης χρονιάς. Από τις τέσσερις μεγαλύτερες οικονομίες της Ευρωζώνης οι τρεις (Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία) είχαν αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης ήδη από το τελευταίο τρίμηνο του 2019. Αλλά και στην τέταρτη, την Ισπανία, τα αποτελέσματα ήταν απογοητευτικά –πολύ κατώτερα από τις προσδοκίες.[8]

Η παγκόσμια οικονομία δεν συνήλθε στην πραγματικότητα ποτέ από την κρίση χρέους του 2008-9. Οι ρυθμοί ανάπτυξης επέστρεψαν, είναι αλήθεια, σε θετικά πρόσημα μετά το αρχικό σοκ αλλά παρέμειναν, κατά μέσο όρο, σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με την προ-κρίσης εποχή. Οι εκτιμήσεις του Λόρενς Σάμερς[9] και των “απαισιόδοξων” οικονομολόγων που προειδοποιούσαν από τότε ότι η παγκόσμια οικονομία θα μπει σε μια μακρόσυρτη περίοδο μηδενικής ανάπτυξης (μια ανάκαμψη σχήματος L) έχουν επιβεβαιωθεί με τον χειρότερο τρόπο. Η πραγματικότητα αυτή έχει αναγκάσει τους κεντρικούς τραπεζίτες να συνεχίσουν να στηρίζουν τις οικονομίες με “πρωτοφανή” και “ανορθόδοξα” μέσα όπως είναι τα μηδενικά επιτόκια και τα απανωτά προγράμματα “ποσοτικής χαλάρωσης”.

Οι άρχουσες τάξεις και τα επιτελεία τους βρίσκονται σε σύγχυση και σε απόγνωση. Τα ΜΜΕ χρεώνουν στον χαρακτήρα του Τραμπ τα συνεχή ζικ-ζακ της πολιτικής του. Στην πραγματικότητα, όμως, τα ζικ-ζακ αντανακλούν απλά αυτά τα πιεστικά αδιέξοδα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση τυπικά είναι αντίθετη με την πολιτική των εμπορικών πολέμων που εγκαινίασε ο Τραμπ.

Στην πραγματικότητα, όμως, η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης απέναντι στο διεθνές εμπόριο διαφέρει ελάχιστα από την πολιτική του Λευκού Οίκου. Και ο λόγος είναι απλός: σύμφωνα με το Ινστιτούτο Πέτερσον "η παγκοσμιοποίηση βρίσκεται σε υποχώρηση για πρώτη φορά μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο".

Το πρώτο κύμα της παγκοσμιοποίησης ξεκίνησε το 1870 και τερματίστηκε με την έκρηξη του "Μεγάλου Πολέμου" τον Αύγουστο του 1914. Τα χρόνια του μεσοπολέμου το διεθνές εμπόριο βρισκόταν σε διαρκή καθοδική πορεία καθώς όλοι οι μεγάλοι καπιταλισμοί στράφηκαν στον προστατευτισμό για να κατοχυρώσει ο καθένας τον δικό του έλεγχο στις αγορές του και στη ζώνη συναλλαγών του νομίσματός του: το 1945 ο "δείκτης ανοικτού εμπορίου"[10] είχε φτάσει στο 10,1% –επτά ποσοστιαίες μονάδες κάτω από τα επίπεδα του 1870.

Μεταπολεμικά άρχισε να ανεβαίνει με γρήγορους ρυθμούς κάτω από την ομπρέλα της αμερικάνικης ηγεμονίας. Στις αρχές της δεκαετίας του 1980, με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και τη διάλυση του Ανατολικού Μπλοκ απογειώθηκε. Το 2008 είχε φτάσει στο 61% –ένα ιστορικό ρεκόρ. Ύστερα όμως ήρθε η κρίση και η οπισθοχώρηση. Από το 2008 μέχρι το 2017 έχασε δέκα ποσοστιαίες μονάδες.[11] Και ο κατήφορος συνεχίζεται, αμείωτος, μέχρι σήμερα.

Η πολιτική των "εμπορικών πολέμων" που εγκαινίασε ο Τραμπ ήταν ταυτόχρονα μια προσαρμογή και μια ώθηση σε αυτή τη νέα πραγματικότητα. Το 2018 η φιλελεύθερη ακαδημαϊκή κοινότητα αντιμετώπισε με υπεροψία τον "άσχετο" Τραμπ και προέβλεψε ότι η διαταραχή που θα προκαλέσουν οι αντιπαραθέσεις με την Κίνα θα έχουν τελικά αρνητικό αντίκτυπο στη αμερικανική οικονομία. Σήμερα, δυόμιση χρόνια μετά, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει υιοθετήσει στην ουσία μια παρόμοια πολιτική γενικεύοντας τους νέους εμπορικούς πολέμους.

Στις 15 Ιούνη η Κομισιόν –που έχει χαρακτηρίσει από το 2019 την Κίνα "στρατηγικό ανταγωνιστή"– επέβαλλε θηριώδεις δασμούς εισαγωγής στα προϊόντα δυο κινεζικών θυγατρικών στην Αφρική. Και οι δυο αυτές εταιρίες βρίσκονται στην "Ζώνη Οικονομικής Συνεργασίας Κίνας – Αιγύπτου" που έχει δημιουργηθεί στα πλαίσια της επιχείρησης διεθνούς επέκτασης "Ένας δρόμος, μια ζώνη" του Πεκίνου. Η Κομισιόν δικαιολόγησε τις αυξήσεις στους δασμούς κατηγορώντας τις εταιρίες αυτές για αθέμιτο ανταγωνισμό και παράνομες κρατικές επιδοτήσεις από την Κίνα.

Η υποχώρηση της παγκοσμιοποίησης έχει αρχίσει να επηρεάζει και τις σχέσεις ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τις ίδιες τις ΗΠΑ. Στις αρχές Ιούνη οι ΗΠΑ αποχώρησαν από τις διαπραγματεύσεις για την φορολόγηση της "ψηφιακής οικονομίας" –δηλαδή για το αν θα έχει η Ευρωπαϊκή Ένωση το δικαίωμα να φορολογεί την Google, την Amazon, το Facebook και τους άλλους αμερικανικούς κολοσσούς του διαδικτύου. Ο Πάολο Τζεντιλόνι, ο επίτροπος για την Οικονομία απάντησε στην αποχώρηση αυτή με μια απειλή να επιβάλει η Κομισιόν μονομερώς φόρους στις εταιρίες αυτές, χωρίς την συγκατάθεση των ΗΠΑ.[12]

Ανταγωνισμοί και διαιρέσεις

Η διατάραξη των ισορροπιών, οι ανταγωνισμοί και οι συγκρούσεις δεν περιορίζονται απλά και μόνο στις σχέσεις ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τους συμμάχους ή ανταγωνιστές τους: απλώνονται και φουντώνουν και μέσα στο ίδιο το εσωτερικό της "Ενωμένης Ευρώπης".

Το πιο τρανταχτό παράδειγμα είναι το Brexit – η αποχώρηση της Βρετανίας, το μεγαλύτερο μέχρι σήμερα πλήγμα στην ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αλλά δεν είναι το μόνο. Η Ευρώπη ήταν για αιώνες το κέντρο της αποικιοκρατίας. Η Βρετανία, η Γαλλία, η Ιταλία, το Βέλγιο, η Ολλανδία, η Ισπανία και η Πορτογαλία έλεγχαν μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα ένα τεράστιο κομμάτι του πλανήτη. Όλες τους έχουν διατηρήσει ιδιαίτερες σχέσεις με τις περισσότερες από τις παλιές τους αποικίες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι από την ίδια της τη φύση ένας ιμπεριαλιστικός οργανισμός, μια δύναμη που ανταγωνίζεται με τις άλλες Μεγάλες Δυνάμεις του πλανήτη για τον έλεγχο των πρώτων υλών, των αγορών και της διπλωματικής και στρατιωτικής επιρροής. Η Γαλλία είναι μετά τις ΗΠΑ και την Ρωσία η τρίτη μεγαλύτερη πυρηνική δύναμη στον κόσμο. Η Γαλλία είναι η μοναδική χώρα, εκτός των ΗΠΑ, που διαθέτει σήμερα πυρηνικό αεροπλανοφόρο – το Charles de Gaulle. Η Ιταλία έχει δυο συμβατικά αεροπλανοφόρα σε λειτουργία, η Ισπανία ένα. Αν ήταν μια ενιαία δύναμη η Ευρωπαϊκή Ένωση θα ήταν δεύτερη στον κατάλογο των χωρών σε σχέση με τον αριθμό των αεροπλανοφόρων –μπροστά και από τη Ρωσία και από την Κίνα.[13]

Η άρχουσα τάξη της Ελλάδας επικαλείται συνεχώς την διπλωματική και στρατιωτική δύναμη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην αντιπαράθεσή της με την Τουρκία. Αλλά η Ευρωπαϊκή Ένωση σπαράσσεται συνεχώς από διαλυτικές εσωτερικές αντιπαραθέσεις. Αυτό φάνηκε ανάγλυφα στην πρόσφατη κλιμάκωση της κρίσης στην Λιβύη. Η Γαλλία, που έλεγχε στο παρελθόν ένα μεγάλο τμήμα της βόρειας Αφρικής, στήριζε υπόγεια τις δυνάμεις του στρατηγού Χαφτάρ, ενός τοπικού πολέμαρχου που απειλούσε να εκδιώξει την αναγνωρισμένη από τον ΟΗΕ "Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας" του Φαγέζ αλ Σάραζ από την Τρίπολη. Η Ιταλία –η Λιβύη ήταν μέχρι την κατάληψή της από την Βρετανία στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ιταλική αποικία– ανακαθόριζε συνεχώς τη στάση της, ανάλογα με τα στρατιωτικά δεδομένα. Η Κομισιόν τυπικά στήριζε τη "νόμιμη κυβέρνηση" του αλ Σάραζ. Το αποτέλεσμα αυτών των διαιρέσεων και των αντιπαραθέσεων οδήγησε την επιχείρηση "Ειρήνη" –

την προσπάθεια, στο όνομα του τερματισμού του εμφυλίου πολέμου υποτίθεται, επιβολής εμπάργκο στις εισαγωγές όπλων και πυρομαχικών στη Λιβύη– σε φιάσκο: μόνο μια χώρα προσφέρθηκε τελικά να παραχωρήσει πολεμικά πλοία για τις ανάγκες της επιχείρησης, η Ελλάδα.[14]

Μόνο σε ένα πράγμα συμφωνούν όλες οι άρχουσες τάξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης: στον ρατσισμό, στην μετατροπή της Ευρώπης σε ένα "απόρθητο φρούριο" για τους πρόσφυγες και τους μετανάστες που προσπαθούν να ξεφύγουν από τον πόλεμο και την πείνα. Το πραγματικό πρόσωπο του "Ευρωπαϊκού κεκτημένου" είναι η Μόρια, είναι η Λαμπεντούζα, είναι ο βυθός του Αιγαίου και της Μεσογείου, ο μεγαλύτερος και φριχτότερος τάφος προσφύγων και μεταναστών στον πλανήτη.

Αντιστάσεις

Μόνο ένα πράγμα ξεπερνάει την Ευρωπαϊκή Ένωση σε αντιδημοτικότητα, σύμφωνα με το Ευρωβαρόμετρο: οι εθνικές κυβερνήσεις. Στην ερώτηση, "εμπιστευόσαστε την κυβέρνηση της χώρας σας" μόνο ένας στους τρεις απαντάει θετικά.

Αλλά δεν χρειάζεται να γυρίσουμε στα στημένα γκάλοπ της Κομισιόν για να διαπιστώσουμε την οργή και το μίσος που τρέφουν οι εργάτες και οι φτωχοί για τους κυβερνήτες τους –είτε βρίσκονται στις πρωτεύουσες της κάθε χώρας, είτε στις Βρυξέλλες. Το ίδιο το Brexit ήταν σε ένα βαθμό μια τιμωρία των "από τα κάτω" σε βάρος των πλούσιων και των ισχυρών: με την ψήφο τους στο δημοψήφισμα κατέστρεψαν την στρατηγική επιλογή του πιο ισχυρού κομματιού του Βρετανικού κεφαλαίου των τελευταίων 50 χρόνων.

Αλλά η οργή φαίνεται κύρια στους δρόμους: στους δρόμους του Παρισιού που πλημμυρίζουν συνεχώς εδώ και δυο χρόνια από τις διαδηλώσεις των "κίτρινων γιλέκων". Στους δρόμους του Βερολίνου που γέμισαν πριν από λίγες μέρες από τις αντιρατσιστικές διαδηλώσεις του "Black Lives Mater". Σους δρόμους της Αθήνας που "κλείνουν" καθημερινά σχεδόν από τους απεργούς των νοσοκομείων, τους δασκάλους, τους φοιτητές, τους αντιρατσιστές –και θα συνεχίσουν να κλείνουν σε πείσμα των αυταρχικών νόμων για τις διαδηλώσεις του Μητσοτάκη.

"Ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας", έγραφε στις αρχές του Μάρτη το πρακτορείο Bloomberg, "προειδοποιεί ότι η πανδημία θα καταστρέψει παγκόσμια 195 εκατομμύρια θέσεις εργασίας και θα μειώσει δραστικά το εισόδημα 1,25 δισεκατομμυρίων ανθρώπων. Οι περισσότεροι από αυτούς ήταν ήδη φτωχοί... Στο πέρασμά του ο κορονοϊός χτυπάει τους φτωχούς πολύ πιο άγρια από τους πλούσιους. Μια από τις συνέπειες θα είναι η κοινωνική αναταραχή, ακόμα και η επανάσταση".[15]

Ο 21ος αιώνας "άνοιξε" τον Δεκέμβρη του 1999 με την έκρηξη του αντικαπιταλιστικού κινήματος στο Σιάτλ. Από τότε μέχρι σήμερα η ανθρωπότητα έχει ζήσει ήδη τρία μεγάλα, παγκόσμια κινήματα: το αντικαπιταλιστικό, το αντιπολεμικό και την Αραβική Άνοιξη.

Μητσοτάκης-Φον Ντερ Λάιεν στηρίζουν μαζί την Ευρώπη-φρούριο.

Τα ευρωπαϊκά κινήματα συνδέθηκαν ενεργά με όλες αυτές τις εξεγέρσεις. "Το φάντασμα της επανάστασης", για να παραφράσουμε τη διάσημη εισαγωγή του Κομμουνιστικού μανιφέστου, πλανιέται και πάλι απειλητικά πάνω όχι μόνο από την Ευρώπη αλλά και πάνω από ολόκληρο τον κόσμο. ■

Σημειώσεις

1. European Commission - Press release, Autumn 2019 Standard Eurobarometer https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_6839
2. CNN Busines, The EU can't agree on how to help Italy and Spain pay for coronavirus relief, https://edition.cnn.com/2020/03/27/economy/corona-bonds-eu/index.html
3. DW, Coronavirus: EU apologizes to Italy for initial response https://www.dw.com/en/coronavirus-eu-apologizes-to-italy-for-initial-response/a-53142603
4. Τυπικά η ΕΟΚ δεν ήταν μετονομασία της "Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα" αλλά ιδρύθηκε το 1958 με τη συνθήκη του Παρισιού σαν κάτι νέο. Η "Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα συνέχισε να υπάρχει τυπικά μέχρι το 2001. Και η ΕΟΚ συνέχισε να υπάρχει τυπικά μετά την ίδρυση της ΕΕ το 1992.
5. The Brussels Times, Next Generation EU: Ambitious recovery plan with some question marks, https://www.brusselstimes.com/all-news/eu-affairs/114639/next-generation-eu-ambitious-recovery-plan-with-some-question-marks/
6. Η μεγαλύτερη στον κόσμο είναι, η (ελβετική τυπικά) Nestle. Η Dannone βρίσκεται στην 14η θέση, η Heineken στην 17η και η Unilever στην 19η. Πηγή : https://www.foodengineeringmag.com/2019-top-100-food-beverage-companies
7. The Brussels Times, στο ίδιο
8. Ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας ως ποσοστό του ΑΕΠ στο τέταρτο τρίμηνο του 2019: Γερμανία -0.1%, Γαλλία -0.1%, Ιταλία -0.3%, Ισπανία 0.4%
9. Ο Lawrens Summers είναι Αμερικανός οικονομολόγος. Έχει περάσει από πολλές "υψηλές" θέσεις -ήταν υπουργός Οικονομικών επί Κλίντον και οικονομικός σύμβουλος του Λευκού Οίκου επί Ομπάμα.
10. Ο δείκτης ανοιχτού εμπορίου είναι το άθροισμα των εισαγωγών και των εξαγωγών μιας χώρας σαν ποσοστό του ΑΕΠ. Το 2018, για να φέρουμε ένα παράδειγμα οι εξαγωγές της Ελλάδας έφτασαν στα 33,4 δις, οι εισαγωγές στα 55,2 δις και το ΑΕΠ στα 190 δις. Ο δείκτης ανοιχτού εμπορίου ήταν (33,4 + 55,2)/190 = 46,6%.
11. Peterson Institute for International Economics, https://www.piie.com/research/piie-charts/globalization-retreat-first-time-second-world-war
12. Politico: The US is hurtling towards a new trade war, but this time it isn't with China, https://www.politico.com/news/2020/06/18/europe-us-digital-tax-trade-war-328338
13. Τα στοιχεία προέρχονται από την Wikipedia. Άλλες σελίδες δίνουν ελαφρώς διαφορετικά νούμερα αλλά είναι ασαφές τι ακριβώς μετράνε (αν είναι σε λειτουργία, έχει αποσυρθεί, είναι υπό κατασκευή, έχει ξεκινήσει η κατασκευή αλλά έχει εγκαταλειφθεί εδώ και πολλά χρόνια κλπ).
14. Εφημερίδα των Συντακτών, Η επιχείρηση ειρήνη στη Λιβύη βουλιάζει ενώ η ΕΕ πετάει χαρταετό, https://www.efsyn.gr/kosmos/eyropi/247986_i-epiheirisi-eirini-sti-libyi-boyliazei-eno-i-ee-petaei-aeto
15. https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2020-04-11/coronavirus-this-pandemic-will-lead-to-social-revolutions

Οι πραγματικοί ήρωες της Υγείας

16/6, Υπ.Υγείας, Απεργία για την Υγεία

Η μάχη της Υγείας είναι κεντρική για όλη την κοινωνία, γράφει η Λένα Βερδέ. Οι εργαζόμενοι με τις απεργίες τους βρίσκονται στην πρώτη γραμμή.

«Απαιτούμε την καλύτερη θεραπεία για όλους τους αρρώστους μας έγκαιρα. Αν για σας το φάρμακο είναι εμπόρευμα για μας είναι αγαθό. Δεν είμαστε οι λογιστές της καπιταλιστικής παρωδίας σας. Δεν είμαστε η FRONTEX να πετάμε έξω από τα νοσοκομεία τους πρόσφυγες, τους μετανάστες και τους ανήμπορους γιατί δεν τους χωράνε οι κωδικοί σας. Είμαστε δημόσιοι λειτουργοί, είμαστε γιατροί, είμαστε επιστήμονες που θέλουμε το καλύτερο για τους καρκινοπαθείς, είμαστε αλληλέγγυοι, είμαστε πάνω από όλα ΑΝΘΡΩΠΟΙ».

Το ξέσπασμα του γιατρού του αντικαρκινικού νοσοκομείου Άγιος Σάββας, που δημοσιοποίησε ο Σύλλογος Εργαζομένων στο νοσοκομείο στα τέλη Μάη[1], είναι ένα από τα πολλά το τελευταίο τρίμηνο μέσα στη φρίκη της πανδημίας. Οι εικόνες των γιατρών, των νοσηλευτών και νοσηλευτριών, των καθαριστριών και όλων των εργαζόμενων των νοσοκομείων που διαμαρτύρονται με τα πλακάτ τους, απεργούν και διαδηλώνουν έκαναν το γύρο του κόσμου.

Ο απλός κόσμος έκφρασε μαζικά τη συμπαράστασή του στους υγειονομικούς και εδώ και διεθνώς. Ο κορονοϊός οδήγησε εκατομμύρια στη συνειδητοποίηση ότι το σύστημα που ζουν, όχι μόνο γεννά πανδημίες, αλλά και ότι έχει καταστρέψει τα δημόσια συστήματα Υγείας σε τέτοιο βαθμό που αδυνατεί να τις αντιμετωπίσει. Και ότι στον 21ο αιώνα η ζωή του καθενός και της καθεμιάς μπορεί να εξαρτάται από μια καμπύλη σε ένα διάγραμμα και από το αν το ύψος αυτής της καμπύλης θα ξεπεράσει τα όρια που δείχνουν πόσο αντέχουν τα χτυπημένα από τις κυβερνήσεις συστήματα Υγείας. Κοντά μισό εκατομμύριο άνθρωποι έχουν χάσει τη ζωή τους παγκοσμίως μέχρι την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές λόγω αυτής της ψυχρής λογικής.

Η μάχη της Υγείας αναδεικνύεται ως κεντρική το επόμενο διάστημα για όλη την εργατική τάξη και όλη την κοινωνία. Και μπορεί να κερδηθεί με ένα δυνατό κίνημα συμπαράστασης στους υγειονομικούς. Εδώ, η απεργία των νοσοκομείων στις 16 Ιούνη και το πανελλαδικό συλλαλητήριο στην Αθήνα ήταν ένα μεγάλο βήμα σε αυτή την κατεύθυνση. Δίπλα στους χιλιάδες απεργούς των νοσοκομείων από όλη τη χώρα που πλημμύρισαν τους δρόμους και έστειλαν δυνατό μήνυμα σύγκρουσης με την κυβέρνηση της ΝΔ, βάδισαν εργαζόμενοι/ες από πολλούς χώρους, νεολαία, πρόσφυγες και μετανάστες/τριες. Η πρωτοβουλία «Στηρίξτε τους εργάτες της Υγείας - Support Health Workers» έπαιξε βασικό ρόλο σε αυτή την εξέλιξη.

«Από το υποκριτικό χειροκρότημα στον ανηλεή διωγμό»

Δεν υπάρχει καλύτερος τρόπος για να περιγράψει κανείς την κυβερνητική πολιτική στο ΕΣΥ από τον τίτλο που έδωσε ο γιατρός του Άγιου Σάββα στην καταγγελία του.

Το δίμηνο της καραντίνας, ο Μητσοτάκης και η παρέα του βρέθηκαν στην προτελευταία θέση της κατάταξης του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας όσον αφορά τις πρόσθετες δαπάνες υγείας των χωρών για την αντιμετώπιση της πανδημίας.

Το τέλος του λοκντάουν βρίσκει το υπουργείο Υγείας να προχωρά σε νέα ολομέτωπη επίθεση στα δημόσια νοσοκομεία.

Η πρόσφατη απόπειρα να μπει λουκέτο στο Κέντρο Μαστού του νοσοκομείου Έλενα –ενός Κέντρου που σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία εξυπηρετεί περίπου 20.000 γυναίκες το χρόνο– ήταν τρανταχτό δείγμα ότι τα κλεισίματα βρίσκονται στην κορυφή της κυβερνητικής ατζέντας. Η κινητοποίηση των εργαζόμενων στο Έλενα, σε ένα νοσοκομείο που δεν είναι πάντα στην πρωτοπορία των αγώνων, έδειξε ότι κάποια πράγματα αποτελούν αιτία πολέμου για την εργατική τάξη. Η αγωνιστική αυτή απάντηση σε συνδυασμό με την τερά-

στια δημόσια κατακραυγή που ξεσήκωσε η επίθεση, την απέτρεψαν.

Το Παιδοκαρδιοχειρουργικό Κέντρο του νοσοκομείου Παίδων Αγία Σοφία βρίσκεται επίσης στο μάτι του κυκλώνα. Το Κέντρο έκλεισε για να «ανακαινιστεί» με δωρεά του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος, στη συνέχεια μετατράπηκε σε κλινική COVID και, παρά τις υποσχέσεις Κικίλια, ακόμα δεν έχει επαναλειτουργήσει.

Είχαν προηγηθεί οι απόπειρες να κλείσουν το Παιδιατρικό του Αγλαΐα Κυριακού στην Καλλιθέα καθώς και το Παιδοψυχιατρικό του Παίδων Πεντέλης. Οι 13 νεκροί από κορονοϊό στην ιδιωτική κλινική «Ταξιάρχαι» στο Περιστέρι λόγω μη τήρησης των υγειονομικών πρωτοκόλλων είναι κορυφαίο σκάνδαλο, παράδειγμα για το τι σημαίνουν ιδιωτικοποιήσεις στην Υγεία. Η κρατικοποίηση των ιδιωτικών κλινικών και η ένταξή τους στο ΕΣΥ γίνεται επιτακτική ανάγκη.

Ταυτόχρονα συνεχίζονται οι προσπάθειες να επιστρέψουν οι ιδιώτες ως εργολάβοι στο ΕΣΥ. Για χρόνια βασικές λειτουργίες των νοσοκομείων –σίτιση, φύλαξη, καθαριότητα κλπ– είχαν περάσει στα χέρια εργολάβων. Το κόστος αυτής της επιλογής ήταν πολλαπλάσιο για το δημόσιο, ενώ για τους εργαζόμενους σήμαινε χαμηλά μεροκάματα και άθλιες συνθήκες δουλειάς. Οι αγώνες των προηγούμενων χρόνων είχαν καταφέρει να τους πετάξουν έξω σε πολλά νοσοκομεία. Τώρα μεθοδεύεται η επιστροφή τους, στο συνολικότερο πλαίσιο των Συμπράξεων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ). Οι «δωρεές» του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος και άλλων «φιλάνθρωπων» ιδρυμάτων και επιχειρήσεων που διαφημίζει η κυβέρνηση ανοίγουν το δρόμο για νέα σκάνδαλα τύπου «Ταξιάρχαι».

Την εικόνα συμπληρώνουν οι απολύσεις. Δεν αρκεί που οι κενές οργανικές θέσεις στο ΕΣΥ αγγίζουν πλέον τους 40.000 εργαζόμενους όλων των ειδικοτήτων, ένας αριθμός που γιγαντώθηκε τα τελευταία χρόνια με το μνημονιακό μέτρο του 1 προς 5 στις προσλήψεις/συνταξιοδοτήσεις. Την ίδια ώρα 16.000 εργαζόμενοι με κάθε είδους συμβάσεις (ΟΑΕΔ, ΣΟΧ, επικουρικοί, εργολαβικοί), που στηρίζουν για χρόνια το σύστημα Υγείας και το κάνουν με την ίδια αυτοθυσία την περίοδο της πανδημίας, είναι μόνιμα υπό την απειλή της απόλυσης.

Οι επικουρικοί στο Ιπποκράτειο της Θεσσαλονίκης, που υπηρετούν ήδη ένα χρόνο στο νοσοκομείο, βλέπουν την πόρτα της εξόδου σε τέσσερις μήνες. Όλα τα νοσοκομεία και τα Κέντρα Υγείας θα βρεθούν σύντομα αντιμέτωπα με το ζήτημα της λήξης των συμβάσεων και των απολύσεων. Οι αγώνες των συμβασιούχων με τη στήριξη των μόνιμων συναδέλφων τους είναι αυτοί που τους έχουν κρατήσει μέχρι σήμερα στη δουλειά. Η μάχη για μαζικές προσλήψεις και μονιμοποιήσεις θα είναι μεγάλη την επόμενη περίοδο.

Την ίδια στιγμή, κι ενώ η κυβέρνηση άνοιξε την τουριστική σεζόν με «δειγματοληπτικά τεστ», η κατάσταση των υγειονομικών μονάδων στα νησιά είναι τραγική. Το «σχέδιο υγειονομικής θωράκισης των νησιών» που με τυμπανοκρουσίες παρουσίασε η κυβέρνηση, είναι καταστροφή. Οι προσλήψεις είναι ελάχιστες και οι τεράστιες τρύπες στα νησιά θα καλυφτούν με αναγκαστικές μετακινήσεις προσωπικού από την ηπειρωτική χώρα. Ακόμα χειρότερα, πολλά από τα νοσοκομεία που θα αποδυναμωθούν με αυτό τον τρόπο θα είναι αυτά που θα δεχτούν τους ασθενείς με κορονοϊό από τα νησιά… Τόσο «ευφυές» το κυβερνητικό σχέδιο. Σαν να μην έφταναν αυτά, μόλις στις αρχές Ιούνη η κυβέρνηση πέρασε στα μουλωχτά την παράδοση των αεροδιακομιδών του ΕΚΑΒ σε ιδιωτικές εταιρίες. Οι ιδιώτες μπορούν να τρίβουν τα χέρια τους, οι κάτοικοι και οι επισκέπτες των νησιών να κάνουν το σταυρό τους.

Μια σκληρή πολιτική περικοπών, απολύσεων και ιδιωτικοποιήσεων όπως αυτή χρειάζεται τον αυταρχισμό, την τρομοκρατία και τις διώξεις για να περάσει. Η απειλή «θα σε στείλω στο τμήμα του κορονοϊού» ήταν η μόνιμη απάντηση διοικήσεων και προϊσταμένων στους εργαζόμενους και τις εργαζόμενες που «τολμούσαν» να διαμαρτυρηθούν για τις ελλείψεις σε προσωπικό και Μέσα Ατομικής Προστασίας, τις αδικαιολόγητες μετακινήσεις τους και όλα τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν την περίοδο της καραντίνας.

Τα πιο μαχητικά Σωματεία και αγωνιστές/ιστριες που αντιστέκονται στις επιθέσεις βρίσκονται ιδιαίτερα στο στόχαστρο. Το τσάκισμα του συνδικαλισμού αποτελεί προτεραιότητα της κυβέρνησης και στα νοσοκομεία. Ο Σύλλογος Εργαζόμενων στον Άγιο Σάββα βρίσκεται συνεχώς στο στόχαστρο των επιθέσεων. Η δράση του Συλλόγου, στην ηγεσία του οποίου βρίσκεται η αντικαπιταλιστική αριστερά, είναι πρωτοπόρα σε όλα τα μέτωπα. Από το να οργανώνει όλους τους εργαζόμενους, μόνιμους και συμβασιούχους, ενάντια στις διασπάσεις και τους αποκλεισμούς μέχρι το να δίνει ταυτόχρονα όλες τις πολιτικές μάχες ενάντια στο ρατσισμό και τους φασίστες, ενάντια στις σεξιστικές διακρίσεις και επιθέσεις.

Η πρόσφατη απόπειρα πειθαρχικής δίωξης του Γιάννη Κούτρα, αντιπροέδρου της ΕΝΙΘ και μέλους του ΔΣ του Σωματείου Εργαζομένων στο Ιπποκράτειο Θεσσαλονίκης, που αντέδρασε στην κυβερνητική απόφαση για αστυνομική συνοδεία των προσφύγων μέσα στα ασθενοφόρα του ΕΚΑΒ, επιβεβαιώνει την αυταρχική κυβερνητική πολιτική απέναντι σε τέτοιες φωνές. Ήταν μια συνδικαλιστική δίωξη –συνέχεια αυτής της Δάφνης Κατσίμπα, προέδρου της ΕΝΙΘ το ίδιο διάστημα από το Διοικητή του Γεννηματάς Θεσσαλονίκης– απέναντι σε ένα μαχητικό γιατρό που βρίσκεται στην πρώτη γραμμή των αγώνων στα νοσοκομεία. Ήταν όμως ταυτόχρονα και μια ανοιχτά πολιτική δίωξη απέναντι σε όποιον αμφισβητεί και αντιστέκεται στη ρατσιστική πολιτική της κυβέρνησης που κορυφώνεται αυτή την περίοδο με τις εξώσεις προσφύγων.

16/6, Συμπαραστάτες συμμετέχουν στην απεργία των Νοσοκομείων

Αγώνας για να σώσουμε ζωές

Στις 7 Απρίλη, εν μέσω καραντίνας και απαγορεύσεων, οι υγειονομικοί ξεσηκώθηκαν στις πύλες των νοσοκομείων κερδίζοντας πανεργατική στήριξη στην κινητοποίησή τους. Ήταν ο πρώτος κλάδος που έσπαζε το σιωπητήριο που ήθελε να επιβάλει η κυβέρνηση και άνοιγε το δρόμο για όλα τα κομμάτια.

Συνδυαζόταν με δυο ακόμα στοιχεία: Τη μεγάλη εμπειρία αγώνων των υγειονομικών τα τελευταία δέκα χρόνια ενάντια στις μνημονιακές επιθέσεις όλων ανεξαιρέτως των κυβερνήσεων.[2] Και τον κεντρικό ρόλο του Συντονιστικού Νοσοκομείων, από τη πρώτη στιγμή της δημιουργίας του το 2012-13 μέχρι σήμερα. Ο τρόπος συγκρότησης και λειτουργίας του, με οργάνωση των αγώνων από τα κάτω, με συνελεύσεις, με απεργιακές επιτροπές και επιτροπές αγώνα σε όλα τα νοσοκομεία και πίεση στις συνδικαλιστικές ηγεσίες για απεργιακή δράση, το έχουν καταστήσει βασική δύναμη του υγειονομικού κινήματος. Με τον ίδιο τρόπο κινήθηκε την περίοδο της καραντίνας με ξεκάθαρη τοποθέτηση και δράση ενάντια στην αναστολή των αγώνων.

Αυτοί οι παράγοντες οδήγησαν στον ξεσηκωμό στις 7 Απρίλη και ξανά στις 28 Απρίλη, στις 12 Μάη (Παγκόσμια Ημέρα Νοσηλευτών/τριών) αλλά και στις 4 Ιούνη (πανελλαδική ημέρα δράσης για τους συμβασιούχους). Και έφεραν την κλιμάκωση στις 16 Ιούνη έχοντας αναγκάσει, πρώτα τις ηγεσίες των Ομοσπονδιών της Υγείας, ΠΟΕΔΗΝ-ΟΕΝΓΕ, να κηρύξουν κοινή 24ωρη απεργία και πανελλαδικό συλλαλητήριο στην Αθήνα και ύστερα της ΑΔΕΔΥ να στηρίξει με στάση εργασίας για όλο το δημόσιο την ίδια μέρα.

Τον αγώνα ενίσχυσε η δημιουργία της πρωτοβουλίας «Στηρίξτε τους εργάτες της Υγείας - Support Health Workers» και η προσπάθειά της να μετατρέψει τη δεδομένη συμπάθεια και αναγνώριση του κόσμου προς τους υγειονομικούς σε κίνημα συμπαράστασης που θα σταθεί έμπρακτα στο πλευρό τους. Οι εκδηλώσεις που οργάνωσε σε πάρα πολλές γειτονιές έδειξαν ότι οι προϋποθέσεις υπάρχουν.

Δίπλα στους εργαζόμενους των νοσοκομείων, στα πάνελ και τα ακροατήρια βρέθηκαν συνδικαλιστές/ιστριες και εργαζόμενοι/ες από δεκάδες χώρους και κλάδους. Από την εκπαίδευση, τον επισιτισμό-τουρισμό, τους καλλιτέχνες, τους δήμους, τα υπουργεία, την ιδιωτική Υγεία, τους συλλόγους γονέων και κηδεμόνων. Τις εκδηλώσεις παρακολούθησαν επίσης εκατοντάδες κόσμος των γειτονιών όλων των ηλικιών, ντόπιοι και μετανάστες/τριες, ανάμεσά τους μέλη τοπικών φορέων και συλλογικοτήτων, αγωνιστές/ιστριες όλης της Αριστεράς.

«Ενώ η ελληνική κοινωνία έδωσε τον χρόνο στην κυβέρνηση να εξετάσει τα μέσα στήριξης του χώρου της Υγείας, αυτή δεν έκανε τίποτα και επιπλέον διώχνει κόσμο από τη δουλειά και δεν εξασφαλίζει τα απαραίτητα. Αφήνει τα πράγματα στην τύχη τους κι αυτό εμείς, σαν πολίτες, σαν συνάδελφοι, σαν άνθρωποι, δεν μπορούμε να το δεχτούμε», ήταν η δήλωση ενός εκ των απεργών από το Βυζαντινό Μουσείο[3] που συμμετείχαν στη διαδήλωση στις 16 Ιούνη.

Αυτός είναι και ο δρόμος για τη συνέχεια. Όργανα μάχης και πολιτικής συζήτησης, όπως το Συντονιστικό Νοσοκομείων και η πρωτοβουλία «Στηρίξτε τους εργάτες της Υγείας - Support Health Workers», που δημιουργούν τους όρους για την κλιμάκωση των αγώνων, που δίνουν προσανατολισμό σε όλη τη Αριστερά και εξασφαλίζουν ότι όλη η εργατική τάξη θα δώσει μαζί με τους υγειονομικούς τη μάχη ενάντια στην κυβέρνηση, τη μάχη για να σωθούν ζωές. ■

Σημειώσεις

1. Άγιος Σάββας: «Από το υποκριτικό χειροκρότημα στον ανηλεή διωγμό», 28/5/20, https://tinyurl.com/yd5xg9qr
2. «Οι αγώνες στα νοσοκομεία: Ασπίδα προστασίας για τη Δημόσια Υγεία», Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1417, https://ergatiki.gr/article.php?id=22062
3. «Η απεργία στα Νοσοκομεία: Μαζική επιτυχία», Εργατική Αλληλεγγύη Νο 1426, https://ergatiki.gr/article.php?id=22430&issue=1426

Ιούνης 1936, Απεργία στο εργοστάσιο της Ρενό στο Παρίσι

Η πολύτιμη κληρονομιά της ιστορικής εμπειρίας

Μπορούμε να αντλήσουμε διδάγματα από τις προηγούμενες μεγάλες κρίσεις του καπιταλισμού; Ο Πάνος Γκαργκάνας δίνει απαντήσεις από τη δεκαετία του 1930 στο σήμερα.

Με ποια άλλη φάση της Ιστορίας θα συγκρίνατε αυτήν την οικονομική κρίση;

–Όλες οι προφανείς συγκρίσεις έχουν τα όριά τους. Η πανδημία της ισπανικής γρίπης 1918-19 ήταν λιγότερο αποδιοργανωτική οικονομικά επειδή οι οικονομίες ήταν λιγότερο αστικές και λιγότερο διασυνδεδεμένες. Η Μεγάλη Υφεση του 1929-33 και η παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008-9 ήταν διαφορετικές επειδή ξεκίνησαν ως χρηματοοικονομικές κρίσεις πριν μολύνουν την πραγματική οικονομία. Αντιθέτως, αυτή η κρίση ξεκίνησε στην πραγματική πλευρά –με τον ιό και το lockdown– και τώρα θα εξαπλωθεί στη χρηματοοικονομική πλευρά. Οι Παγκόσμιοι Πόλεμοι είναι διαφορετικοί επειδή στην πραγματικότητα αποτελούσαν αγώνα για την επιβίωση του έθνους. Αντιθέτως, αυτός είναι ένας αγώνας για την επιβίωση του ανθρώπου, κατά τον οποίο το έθνος το πιθανότερο είναι πως θα επιβιώσει. Προσωπικά λοιπόν βρίσκω τις ιστορικές συγκρίσεις χρήσιμες κυρίως για να επισημαίνει κανείς τι είναι διαφορετικό και όχι τι είναι το ίδιο.

Καθημερινή 17 Μάη 2020, *συνέντευξη με τον Μπάρι Άιχενγκριν, καθηγητή Οικονομικών στο Πανεπιστήμιο Μπέρκλεϊ της Καλιφόρνιας, πρώην ανώτερο σύμβουλο Πολιτικής στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.*[1]

Η φιλελεύθερη πολιτική σκέψη προσπαθεί να βρει καταφύγιο στην «διαφορετικότητα» και το «πρωτοφανέρωτο» της κρίσης που συγκλονίζει τον παγκόσμιο καπιταλισμό. Η Καθημερινή και ο καθηγητής Άιχενγκριν δεν είναι η

εξαίρεση. Αντίστοιχο παράδειγμα διεθνούς εμβέλειας είναι η τοποθέτηση του Άνταμ Τουζ (γνωστού από το βιβλίο του για το Κραχ του 2008), ο οποίος έκανε ομιλία με τίτλο «Αυτή η κρίση είναι διαφορετική».[2]

Η αφετηρία της Αριστεράς είναι αλλιώτικη. Η μελέτη της ιστορικής εμπειρίας είναι πολύτιμη. Χρειάζεται να ανατρέξουμε στις προηγούμενες μεγάλες κρίσης του συστήματος, στις αιτίες τους, στις ταξικές συγκρούσεις που τις συνόδεψαν, στις στρατηγικές της Αριστεράς που δοκιμάστηκαν. Μόνο έτσι μπορούμε να καταλάβουμε τι συμβαίνει γύρω μας και να αποκτήσουν νόημα και οι όποιες αλλαγές και διαφορές στον ίδιο τον καπιταλισμό, στην εργατική τάξη και στην Αριστερά. Μέσα από μια τέτοια διαδικασία μπορούμε να χαράξουμε αντιμετώπιση και προοπτική απέναντι στις νέες προκλήσεις του σήμερα. Πρέπει να γυρίσουμε πίσω και να σταθούμε στα διδάγματα της προηγούμενης μεγαλύτερης κρίσης στη δεκαετία του 1930 για να πάμε σήμερα μπροστά.

Τι φταίει για τις κρίσεις;

Οι αστοί οικονομολόγοι ακόμη ψάχνουν για να βρουν τι πήγε στραβά το 1929. Όπως έγραφε ο Κρις Χάρμαν:

«Η οικονομική βουτιά της δεκαετίας του 1930 ήταν με μεγάλη διαφορά η χειρότερη ύφεση που είχε γνωρίσει μέχρι τότε ο καπιταλισμός. Η βιομηχανική παραγωγή μειώθηκε στο μισό στις δυο μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου, τις ΗΠΑ και τη Γερμανία. Περίπου το ένα τρίτο των εργατών και στις δυο χώρες έμειναν άνεργοι. Εκείνο ήταν το ασύγκριτα πιο σημαντικό οικονομικό γεγονός του 20ου αιώνα. Κι' όμως, η κατανόηση εκείνης της βουτιάς παραμένει το μεγάλο πρόβλημα της επίσημης οικονομικής επιστήμης. Ο Μπεν Μπερνάνκι, επικεφαλής της Κεντρικής Τράπεζας των ΗΠΑ επί προεδρίας Ομπάμα, θεωρείται ως ένας από τους βασικούς εμπειρογνώμονες πάνω σε αυτό το θέμα. Έχει βαφτίσει την αναζήτηση της εξήγησης ως το «Ιερό δισκοπότηρο» της οικονομικής επιστήμης-δηλαδή κάτι που το ψάχνεις και ποτέ δεν το βρίσκεις! Ο βραβευμένος με Νόμπελ στα οικονομικά Edward C Prescott το περιγράφει ως "παθολογικό επεισόδιο που δεν επιδέχεται ερμηνεία από τα καθιερωμένα οικονομικά". Ένα άλλο βραβείο Νόμπελ, ο Robert Lucas παραδέχεται ότι "χρειάζεται πραγματική προσπάθεια της βούλησης για να ομολογήσουμε ότι δεν ξέρουμε τι στο διάολο συμβαίνει"».[3]

Αν μετά από σχεδόν ένα αιώνα επικρατεί τέτοια σύγχυση στα μυαλά των αστών, μπορούμε εύκολα να φανταστούμε τι έλεγαν τότε που ξέσπαγε εκείνη η τεράστια κρίση.

«Ο πιο επιφανής νεοκλασικός οικονομολόγος της Αμερικής, ο Ίρβινγκ Φίσερ στις παραμονές του Κραχ της Γουόλ Στρητ είχε δηλώσει ότι 'οι τιμές των μετοχών έχουν σταθεροποιηθεί μόνιμα σε υψηλά επίπεδα'. Στη Βρετανία ο Κέυνς είχε διαβεβαιώσει τους φοιτητές του ότι 'δεν πρόκειται να δούμε νέο κραχ στη ζωή μας'.…Η αρχική αντίδραση του επίσημου πολιτικού κόσμου και των συνοδοιπόρων τους στις οικονομικές επιστήμες ήταν να υποθέσουν ότι θα χρειαζόταν απλά να περιμένουν για λίγο καιρό μέχρι η ύφεση να αρχίσει να διορθώνεται από μόνη της. 'Η ανάκαμψη έρχεται' διαβεβαίωνε τον κόσμο ο πρόεδρος των ΗΠΑ Χέρμπερτ Χούβερ. Αλλά η ανάκαμψη δεν ήρθε το 1930, ούτε το 1931 ή το 1932».[4]

Μάλλον περισσότερες ομοιότητες παρά διαφορές βλέπουμε σε σχέση με το σήμερα, αν στη θέση του Χούβερ αναλογιστούμε τον Τραμπ (ή τον Μητσοτάκη). Δυστυχώς, όμως, οι αυταπάτες για τις μαγικές ικανότητες του συστήματος να «αυτορυθμίζεται» δεν περιορίστηκαν στους αστούς. Ο Χίλφερντινγκ που ήταν μια οικονομική αυθεντία με μαρξιστικές καταβολές στους κύκλους της Σοσιαλδημοκρατίας είχε διατυπώσει μια θεωρία περί «οργανωμένου καπιταλισμού» όπου εκτιμούσε ότι είχε εξαφανιστεί η αναρχία της αγοράς και η τάση προς την κρίση. Θα ήταν χρήσιμο να το θυμούνται αυτό όσοι και όσες τείνουν να αναπαράγουν θεωρίες περί ολοκληρωτικού καπιταλισμού σήμερα.

Τέτοιες αστοχίες δεν εμφανίστηκαν μόνο ανάμεσα στους σοσιαλδημοκράτες. Η επικράτηση του σταλινισμού είχε αντίστοιχες επιπτώσεις στο χώρο των Κομμουνιστικών Κομμάτων. Μαρξιστές θεωρητικοί όπως ο Χένρικ Γκρόσμαν, συγγραφέας του βιβλίου «Ο νόμος της συσσώρευσης και η κρίση του καπιταλιστικού συστήματος»[5] βρέθηκαν στο περιθώριο, ενώ οι πιστές στη Μόσχα ηγεσίες των ΚΚ έγιναν ουρά των «Λαϊκών Μετώπων» και της Κεϋνσιανής διαχείρισης του καπιταλισμού με διαλυτικά αποτελέσματα για το εργατικό κίνημα. Θα ξαναγυρίσουμε σε αυτό παρακάτω, αλλά πρώτα χρειάζεται να σταθούμε στη σημασία της μαρξιστικής θεωρίας για την τάση του καπιταλισμού προς τις κρίσεις.

Η τεράστια κρίση της δεκαετίας του 1930 επιβεβαίωσε ότι αυτή η τάση δεν είχε ξεπεραστεί τότε. Είναι κρατούμενο να δούμε ότι αυτή η τάση δεν έχει ξεπεραστεί ούτε σήμερα και παραμένει η καλύτερη αφετηρία για να κατανοήσουμε τη σημερινή μακρόσυρτη κρίση. Οι αιτίες δεν βρίσκονται σε εξωγενείς παράγοντες, αλλά σε δομικά χαρακτηριστικά του συστήματος. Μια καλή σύνοψη βρίσκεται στο βιβλίο του Άλεξ Καλλίνικος «Η Αποκρυπτογράφηση του Κεφάλαιου».[6] Όπως γράφαμε στην παρουσίασή του:

«Ο Καλλίνικος ομαδοποιεί τους παράγοντες που εντοπίζει ο Μαρξ ως στοιχεία που οδηγούν τον καπιταλισμό σε κρίσεις σε τρεις κατηγορίες: η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τα στοιχεία που ανοίγουν τη δυνατότητα να υπάρξουν κρίσεις (η διακοπή της κυκλοφορίας χρήμα-εμπόρευμα-χρήμα), η δεύτερη περιλαμβάνει τους παράγοντες που επηρεάζουν την πορεία των κρίσεων (η σχέση μισθών, ανεργίας και επενδύσεων) και η τρίτη τους αποφασιστικούς μηχανισμούς (πτώση του ποσοστού κέρδους και πανικός στις χρηματαγορές)».[7]

Η επιβολή καραντίνας σαν αντιμετώπιση του κορονοϊού είναι ένα επεισό-

διο που ανήκει στην πρώτη κατηγορία. Ξαφνικά τα εμπορεύματα δεν μπορούν να κυκλοφορήσουν, ούτε καν το βασικό εμπόρευμα για τη λειτουργία του συστήματος δηλαδή η εργατική δύναμη. Με τους όρους του Μαρξ η αλυσίδα Μ-C-Μ΄σπάει, το χρήμα δεν μετατρέπεται σε παραγωγή εμπορεύματος και τα εμπορεύματα δεν μετατρέπονται σε περισσότερο χρήμα βγαίνοντας στην αγορά. Αλλά η κρίση δεν περιορίζεται σε αυτό το σπάσιμο.

Η έξοδος από το «ατύχημα» δεν είναι ούτε αυτόματη ούτε ομαλή, καθώς προκύπτουν ζητήματα για το πώς θα καλυφθούν οι ζημιές από τη διακοπή της κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, ποιοι θα επωμιστούν τα βάρη, όχι μόνο ανάμεσα στις δυο βασικές τάξεις αλλά και ανάμεσα σε κλάδους και κύρια ανάμεσα σε επιχειρήσεις και τράπεζες. Το χρήμα δεν έχει μόνο τη μορφή κεφάλαιου που αναμένει να επενδυθεί αλλά και τη μορφή κερδοσκοπικού κεφάλαιου τοποθετημένου σε φούσκες που κινδυνεύουν να σκάσουν. Ο επόμενος γύρος επενδύσεων που απαιτείται για την επανέναρξη του συστήματος επηρεάζεται από όλους αυτούς τους παράγοντες, αλλά τελικά καθορίζεται από το ύψιστο κριτήριο, δηλαδή το προσδοκώμενο ποσοστό κέρδους. Η πτωτική τάση που επεσήμανε ο Μαρξ είναι το καθοριστικό στοιχείο για την έκβαση της κρίσης.

Αυτό το σχήμα μας βοηθάει να αποφύγουμε λοξοδρομήσεις:

«Μέσα από αυτή την επεξεργασία, ο Καλλίνικος πετυχαίνει δυο σημαντικά ξεκαθαρίσματα.

Το πρώτο αφορά τις αντιλήψεις που πιστεύουν ότι η κρίση έρχεται μέσα από την άνοδο των μισθών. Μια αντίληψη που έχει τις ρίζες της στον Ρικάρντο αλλά στη σύγχρονη εποχή έχει υιοθετηθεί από εργατίστικα ρεύματα της αριστεράς και ιδιαίτερα της αυτονομίας.

Το ξεκαθάρισμα ότι το επίπεδο των μισθών δεν αποτελεί την καθοριστική μεταβλητή είναι χρήσιμο και απέναντι στις κεϋνσιανές αντιλήψεις που βλέπουν το ξεπέρασμα της κρίσης μέσα από την αύξηση της ζήτησης. Όσο οι καπιταλιστές ελέγχουν τις αποφάσεις για τις επενδύσεις με κριτήριο το αναμενόμενο ποσοστό κέρδους, τα όποια κίνητρα μέσα από την αυξημένη ζήτηση πέφτουν σε τοίχο. Χρειαζόμαστε τη μαρξιστική κατανόηση της λογικής του καπιταλισμού για να υπερβούμε αυτό το φράγμα.

Ένα δεύτερο ξεκαθάρισμα στο οποίο επιμένει ο Καλλίνικος είναι η σχέση ανάμεσα στην πτωτική τάση του ποσοστού κέρδους και τα φαινόμενα της χρηματοπιστωτικής φούσκας. Πολλοί αναλυτές στέκονται στο δεύτερο σκέλος αυτής της σχέσης και το αναγορεύουν σε καθοριστικό ή φτάνουν ακόμη και να το ανεξαρτητοποιούν. Ιδιαίτερα μετά την κρίση του 2008 με τη χρεοκοπία της Λίμαν Μπράδερς, οι θεωρίες για financialisation (χρηματιστικοποίηση) γνωρίζουν άνθηση.

Η αποσύνδεση του ρόλου των τραπεζών από τη διαδικασία συσσώρευσης κερδών μέσα από την εκμετάλλευση της εργατικής τάξης στην παραγωγική διαδικασία μπορεί να ικανοποιεί το διαδεδομένο αίσθημα ενάντια στους τραπεζίτες ως αρπακτικά αλλά χάνει από τα μάτια της την πραγματική δυναμική του καπιταλισμού σαν σύστημα. Χωρίς ανάκαμψη της ευρύτερης κερδοφορίας μέσα από την παραγωγή, οι τραπεζίτες είναι ανίσχυροι».[8]

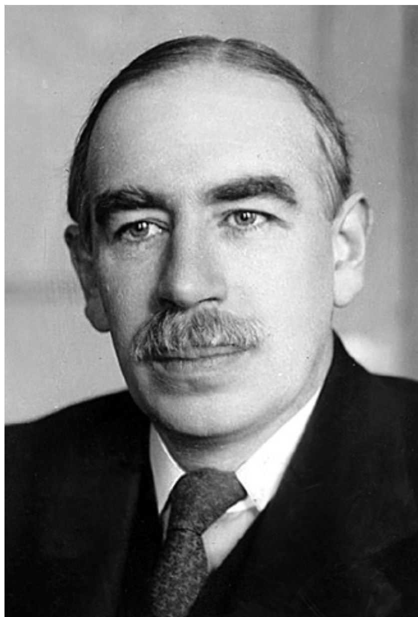
Στη δεκαετία του 1930 η κάμψη στην πραγματική παραγωγή προηγήθηκε από τη βουτιά στα Χρηματιστήρια και αυτή με τη σειρά της επιδείνωσε την οικονομική ύφεση, η οποία μετατράπηκε σε ένα μακρόσυρτο βάλτωμα μέχρι το Β΄Παγκόσμιο Πόλεμο. Σήμερα ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού τομέα είναι μεγαλύτερος αλλά η δυναμική της κρίσης παραμένει ίδια: οι επενδύσεις στην πραγματική οικονομία δεν ανακάμπτουν λόγω πεσμένης προσδοκώμενης κερδοφορίας και έτσι η ανάκαμψη δεν έρχεται παρά τις αλλεπάλληλες διασώσεις του τραπεζικού συστήματος και τις ενέσεις φτηνού χρήματος στα χρηματιστήρια.

Εμπειρικά, η στασιμότητα των επενδύσεων ως καθοριστικό στοιχείο για την παράταση της κρίσης έχει γίνει πλέον πλατιά αποδεκτή. Αλλά τα αίτια αυτής της στασιμότητας εξακολουθούν να παραμένουν άγνωστα έξω από τη μαρξιστική παράδοση. Διαβάζουμε, παραδείγματος χάρη στους Φαϊνάνσιαλ Τάιμς:

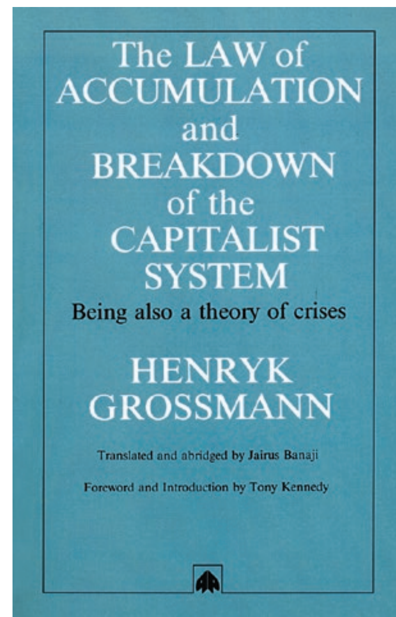
«Στις ΗΠΑ σχεδόν το 90 τοις εκατό των μετοχών βρίσκονται στην κατοχή του πλουσιότερου 10 τοις εκατό των νοικοκυριών, σύμφωνα με στοιχεία της Fed. Όχι μόνο τα οφέλη από την άνοδο των χρηματαγορών κατευθύνονται προς τους πλουσιότερους, αλλά αυτός ο σύνδεσμος λειτουργεί προς δυο κατευθύνσεις. Η ανισότητα τροφοδοτεί την ιλιγγιώδη άνοδο των χρηματαγορών προκαλώντας φαύλο κύκλο. Το πλουσιότερο 11 τοις εκατό του παγκόσμιου πληθυσμού κατέχει το 80 τοις εκατό του πλούτου, σύμφωνα με υπολογισμούς της Κρεντί Σουίς. Αυτό σημαίνει ότι οι πλούσιοι διαθέτουν ένα πλεόνασμα αποταμίευσης (υπάρχει όριο στο πόσα πολλά μπορούν να καταναλώσουν). Αυτή η 'υπερπληθώρα αποταμιεύσεων' είναι κεφάλαιο που αναζητεί τοποθέτηση. Αυτό το χρήμα πηγαίνει προς τις κεφαλαιαγορές της Αμερικής από όπου ιδανικά θα κατέληγε σε παραγωγικές επενδύσεις. Αλλά οι επενδύσεις των ΗΠΑ παραμένουν στάσιμες για λόγους που βρίσκονται υπό συζήτηση. Ίσως η καθυστέρηση σε νέες τεχνολογίες σημαίνει λιγότερες καλές επενδυτικές ευκαιρίες, ή τα ολιγοπώλια των βιομηχανιών έχουν γίνει τεμπέλικα, ή τα κίνητρα για τα διευθυντικά στελέχη ενθαρρύνουν τη διανομή μερισμάτων και την επαναγορά μετοχών αντί για τις επενδύσεις».[9]

Πραγματικά εντυπωσιακή περιγραφή, η οποία μάλιστα καταλήγει στην προειδοποίηση ότι τα πολιτικά προβλήματα από την αύξηση της κοινωνικής ανισότητας μπορεί να οδηγήσουν τους πλούσιους σε δυσάρεστες εκπλήξεις. Αλλά το επίμαχο σημείο παραμένει «υπό συζήτηση», αναπάντητο.

Το δίδαγμα του Μαρξ και της ιστορικής εμπειρίας από το 1930 παραμένει

Ανάμεσα στον Κέυνς και τον Γκρόσμαν ποιός είχε δίκιο για την κρίση;

ατόφιο: χωρίς εργατικό έλεγχο πάνω στο πλεόνασμα και τις επενδύσεις, η απειλή των κρίσεων παραμένει πάνω από τα κεφάλια της κοινωνίας.

Μπορεί η εργατική τάξη;

Η τάση του καπιταλισμού να βυθίζεται σε κρίσεις δημιουργεί τεράστια προβλήματα για τις άρχουσες τάξεις. Αλλά αυτό δεν μεταφράζεται αυτόματα σε ευκαιρίες για τους από κάτω. Για την ακρίβεια, η εμφάνιση των κρίσεων συνοδεύεται από μεγάλα βάσανα για την εργατική τάξη.

Αυτό ήταν αλήθεια από την εποχή του Μαρξ. Όπως το γράφουν παρέα με τον ΄Ενγκελς στο Κομμουνιστκό Μανιφέστο *«Στις κρίσεις ξεσπά μια κοινωνική επιδημία που σε κάθε άλλη προηγούμενη εποχή θα φαινόταν σαν παραλογισμός, η επιδημία της υπερπαραγωγής. Η κοινωνία ξαφνικά βρίσκεται πάλι πίσω σε κατάσταση στιγμιαίας βαρβαρότητας. Θα ΄λεγε κανείς ότι ένας λιμός, ένας γενικός καταστροφικός πόλεμος της έκοψε όλα τα μέσα ύπαρξης. Η βιομηχανία, το εμπόριο φαίνονται εκμηδενισμένα»*. Ανεργία, φτώχεια και πείνα είναι οι πρώτοι καρποί της κρίσης για τους εργάτες και τις οικογένειές τους. Ο καπιταλισμός μέσα στην κρίση του χτυπούσε τον «ιστορικό νεκροθάφτη» του αλύπητα.

Αυτά τα φαινόμενα έγιναν χειρότερα στον εικοστό αιώνα. Η εργατική τάξη ήταν πολύ μεγαλύτερη στη δεκαετία του 1930 σε σύγκριση με την εποχή του Κομμουνιστικού Μανιφέστου. Ανεργία για έναν στους τρεις εργάτες σήμαινε ανθρώπινη δυστυχία σε πολύ μεγαλύτερη κλίμακα. Και σαν να μην έφτανε αυτό, η εργατική τάξη είχε να αναμετρηθεί με νέες απειλές που είχαν προκύψει μέσα από τις αλλαγές στον ίδιο τον καπιταλισμό. Το πέρασμα στο ιμπεριαλιστικό στάδιο του συστήματος είχε αναδείξει τη φρίκη των παγκοσμίων πολέμων και της φασιστικής απειλής.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1930 η εργατική τάξη υπέφερε κάτω από τον συνδυασμό όλων αυτών των χτυπημάτων. Η ανεργία αντί να μειώνεται μεγάλωνε παντού. Στη Γερμανία οι Ναζί ήταν ήδη στην εξουσία από τον Γενάρη του 1933 και στη Γαλλία απειλούσαν να κάνουν το ίδιο φτάνοντας να οργανώνουν επιθέσεις για την κατάληψη της Βουλής. Ο αγώνας δρόμου προς ένα νέο Παγκόσμιο Πόλεμο είχε ξεκινήσει με τις Μεγάλες Δυνάμεις να περιχαρακώνουν τις οικονομίες τους και τις ζώνες επιρροής των νομισμάτων τους με προστατευτικά τείχη.

Η όξυνση των ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών αποτελεί άλλο ένα πεδίο όπου εμφανίζονται ομοιότητες με το σήμερα, σε πείσμα των αντιλήψεων ότι «η σημερινή κρίση είναι διαφορετική». Οι απειλές εμπορικών πολέμων ανάμεσα σε ΗΠΑ-Κίνα και ΕΕ έχουν το προηγούμενό τους σε αντίστοιχα φαινόμενα στη δεκαετία του 1930. Και τα χτυπήματα πάνω στην εργατική τάξη από τους εμπορικούς ανταγωνισμούς δεν ήταν μόνο οικονομικά. Όπως και σήμερα, ήταν και πολιτικά με την άνοδο του εθνικισμού να πιέζει τις εργατικές συνειδήσεις.

Εύκολα θα μπορούσε κανείς να μπει στον πειρασμό να περιγράψει την εργατική κατάσταση στις αρχές του 1934 ως απελπιστική. Σίγουρα θα το έκαναν όσοι σχολιαστές σήμερα βλέπουν την εργατική τάξη εξουθενωμένη από το συνδυασμό της νέας ύφεσης και της πανδημίας. Κι όμως, από τον Φλεβάρη του 1934 και μετά και ιδιαίτερα το καλοκαίρι του 1936 έχουμε μια εκρηκτική εμφάνιση του «ιστορικού νεκροθάφτη» στο προσκήνιο: στη Γαλλία η νίκη της Αριστεράς στις εκλογές οδηγεί στη μεγαλύτερη μέχρι τότε απεργιακή έκρηξη

της ιστορίας, στην Ισπανία καταλήγει κυριολεκτικά σε πόλεμο ανάμεσα σε επανάσταση και αντεπανάσταση, στις ΗΠΑ έχουμε κύμα καταλήψεων των μεγαλύτερων εργοστάσιων του κόσμου.

Ένα από τα πιο σπουδαία κρατούμενα της ιστορικής εμπειρίας, λοιπόν, είναι ότι η εργατική τάξη μέσα στις πιο δύσκολες συνθήκες δεν σκύβει το κεφάλι. Αργά ή γρήγορα, η συσσωρευμένη οργή ξεσπάει ορμητικά και οδηγεί σε επαναστατικές καταστάσεις καθώς οι από πάνω μέσα στην κρίση δεν μπορούν να συνεχίσουν να κυβερνούν όπως παλιά ενώ οι από κάτω δείχνουν μαζικά ότι δεν θέλουν να συνεχίσουν όπως παλιά. Το πραγματικό ερώτημα δεν αφορά στις δυνατότητες της τάξης αλλά στην ικανότητα της Αριστεράς να αξιοποιήσει τέτοιες ευκαιρίες.

Η Αριστερά ποτέ δεν είναι ενιαία σε τέτοιες στιγμές. Φουντώνει μια τεράστια αντιπαράθεση γύρω από το πόσο μακριά θέλει και μπορεί να φτάσει η εργατική τάξη. Τα ρεφορμιστικά τμήματα έχουν ως μόνιμο μοτίβο ότι η εργατική τάξη δεν είναι έτοιμη να πάρει τον έλεγχο. Αξίζει να θυμηθούμε εδώ την αντιπαράθεση του Τρότσκι με τον Κάουτσκι πάνω ακριβώς στο ζήτημα του πως εκπαιδεύεται η τάξη.

«Ο Κάουτσκι θέτει το ερώτημα: 'Θα αποφάσιζε ο Τρότσκι να ανέβει πάνω σε μια ατμομηχανή και να την ξεκινήσει πιστεύοντας ότι στη διάρκεια του ταξιδιού θα είχε το χρόνο να μάθει και να χειριστεί όσα χρειάζονται; Πρέπει κανείς να έχει αποκτήσει προηγουμένως τις κατάλληλες δεξιότητες που απαιτούνται για να οδηγεί ατμομηχανή πριν αποφασίσει να τη βάλει σε κίνηση. Αντίστοιχα, το προλεταριάτο θα έπρεπε πρώτα να έχει αποκτήσει τις απαραίτητες γνώσεις που το κάνουν ικανό να διευθύνει τη βιομηχανία ώστε να μπορεί να την ελέγξει'.

Αυτή η διδακτική σύγκριση θα ήταν αντάξια ενός επαρχιακού παππά. Αλλά είναι ηλίθια. Πολύ πιο βάσιμο θα ήταν να πούμε 'Θα τολμήσει ο Κάουτσκι να ανέβει στο άλογο πριν μάθει να κάθεται καλά στη σέλα και να οδηγεί το ζωντανό σε κάθε βήμα'; Έχουμε λόγους να πιστεύουμε ότι ο Κάουτσκι δεν θα έπαιρνε την απόφαση για ένα τέτοιο επικίνδυνο καθαρά μπολσεβίκικο εγχείρημα. Φοβόμαστε ότι, αποφεύγοντας το ρίσκο να ανέβει στο άλογο, ο Κάουτσκι θα είχε μεγάλες δυσκολίες να μάθει τα μυστικά της ιππασίας. Γιατί η βασική αντίληψη των Μπολσεβίκων είναι αυτή ακριβώς: μαθαίνεις να πορεύεσαι με το άλογο μόνο όταν βρίσκεσαι πάνω στο άλογο.

Τώρα, όσο αφορά στην ατμομηχανή… κανένας ποτέ δεν έμαθε να οδηγεί ατμομηχανή με το να κάθεται στο γραφείο του.(…) Είναι γεγονός ότι πάνω στην ατμομηχανή χρειάζεσαι εκπαίδευση από έναν παλιό οδηγό. Και για τα άλογα υπάρχουν σχολές ιππασίας. Αλλά στον τομέα του ελέγχου του κράτους δεν προκύπτουν τέτοιες τεχνητές συνθήκες. Η αστική τάξη δεν δημιουργεί ακαδημίες κρατικής διαχείρισης για το προλεταριάτο ούτε βάζει στη διάθεσή του για εξάσκηση το τιμόνι του κράτους».[10]

Η ατολμία του ρεφορμισμού να αφήσει το άλογο της εργατικής τάξης να καλπάσει και να το οδηγήσει στη νίκη είχε τραγικό κόστος στη δεκαετία του 1930. Αξίζει να θυμηθούμε την τραγική κατάληξη που είχε αυτή η αντιμετώπιση στην περίπτωση του Γαλλικού ΚΚ.

«Το μέγεθος της οικονομικής κρίσης τότε ήταν συγκρίσιμο με την ελληνική καταβαράθρωση σήμερα. Ανάμεσα στο 1928 και το 1934 η γαλλική οικονομία έχασε το 17% της βιομηχανικής παραγωγής της. Οι εργάτες αντιμετώπισαν μια μείωση στο μέσο εισόδημα κατά 30% από το 1929 ως το 1936. Η ανεργία εκτινάχτηκε.

Αντίστοιχα ήταν τα σημάδια της πολιτικής κρίσης. Ανάμεσα στον Νοέμβρη του 1929 και τον Ιούνη του 1936 εναλλάχτηκαν 17 κυβερνήσεις με μέση διάρκεια ζωής 4 μήνες και 21 μέρες η κάθε μια.

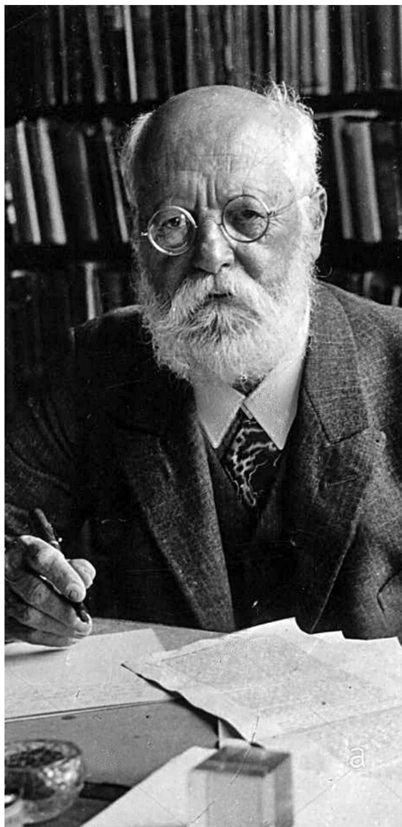
Το χειμώνα του 1934 οι φασίστες, αποθρασυμένοι από την άνοδο των Ναζί στη Γερμανία και από τα σκάνδαλα των κυβερνήσεων, επιχείρησαν να εισβάλουν στη Βουλή. Η ενωτική αντιφασιστική διαδήλωση που ακολούθησε και η Γενική Απεργία εκείνο το Φλεβάρη ήταν η απαρχή για κοινή δράση του Κομμουνιστικού και του Σοσιαλιστικού Κόμματος, σπάζοντας το σεχταρισμό της λεγόμενης «τρίτης περιόδου».

Η ανάκαμψη του εργατικού κινήματος και το ρεύμα προς τα αριστερά που διαμορφώθηκε οδήγησε σε σαρωτική νίκη του Λαϊκού Μετώπου στις εκλογές δυο χρόνια αργότερα. Πήρε το 57% των ψήφων με: 20% και 149 βουλευτές για το Σοσιαλιστικό Κόμμα, 15% και 72 για το ΚΚ, 14,55% και 110 για το κόμμα των Ριζοσπαστών και 7,5% και 35 έδρες για άλλες δυνάμεις της αριστεράς. Συνολικά 366 έδρες σε μια βουλή των 618.

Κι όμως, αυτή η ίδια βουλή του 1936 ήταν αυτή που το 1940 παρέδωσε την κυβέρνηση στον Πεταίν που εγκαθίδρυσε το καθεστώς του Βισύ σε συνεργασία με τους Ναζί. Πρόκειται ίσως για το πιο ακραίο παράδειγμα των αδιεξόδων του κοινοβουλευτισμού.

Πώς έγινε αυτή η επαίσχυντη ανατροπή; Το Λαϊκό Μέτωπο προδόθηκε από τους ίδιους τους συμμάχους του. Η πρώτη κυβέρνησή του είχε επικεφαλής τον Σοσιαλιστή Λεόν Μπλουμ και κράτησε ένα χρόνο. Αντιμέτωπη με ένα κύμα καταλήψεων που ξεσήκωσε ο ενθουσιασμός μετά τη νίκη στις εκλογές του 1936, εκείνη η κυβέρνηση παραχώρησε αυξήσεις στους μισθούς, καθιέρωσε το 40ωρο, το δικαίωμα στην άδεια και τις συλλογικές συμβάσεις. Όμως στη συνέχεια, κάτω από τις πιέσεις των εργοδοτών και της «χαμένης ανταγωνιστικότητας» της γαλλικής οικονομίας, προχώρησε σε υποτίμηση του φράγκου κατά 25% και ο πληθωρισμός ανέβηκε κατά 50% μέχρι τα τέλη του 1937.

Τον Ιούνη του 1937 πρωθυπουργός ανέλαβε ο Camille Chautemps, στέλεχος των Ριζοσπαστών, υπουργός του Μπλουμ στην προηγούμενη κυβέρνηση και παλιός πρωθυπουργός που με τη σειρά του παρέδωσε την πρωθυπουργία στον Εντουάρ Νταλαντιέ τον Απρίλη του 1938 με τις ψήφους όλων των συμμάχων του Λαϊκού Μετώπου. Ο Νταλαντιέ ήταν επίσης ιστορικό στέλεχος των Ριζοσπα-

Σε αντίθεση με τον Τρότσκι ο Κάουτσκι ποτέ δεν έγινε καβαλάρης ενάντια στον καπιταλισμό.

στών, πρώην πρωθυπουργός και υπουργός Άμυνας όλα τα χρόνια από το 1936 μέχρι το 1940. Η δική του πρωθυπουργία άνοιξε τον πιο δεξιό κατήφορο και κατέληξε στη διάλυση του Λαϊκού Μετώπου το φθινόπωρο του 1938. Τον Νοέμβρη του 1938 έκανε υπουργό Οικονομικών τον Πολ Ρεϊμόντ, έναν δεξιό πολιτικό, ο οποίος κατάργησε το 40ωρο λέγοντας: "Πιστεύετε ότι στη σημερινή Ευρώπη η Γαλλία μπορεί να διατηρήσει το βιοτικό της επίπεδο, να ξοδεύει 25.000 εκατομμύρια φράγκα για εξοπλισμούς και ταυτόχρονα να μην δουλεύει δυο μέρες τη βδομάδα;" (αναφέρεται από τον Alistair Horne, στο βιβλίο "To lose a battle – France 1940", Penguin books, σελ. 135).

Το Κομμουνιστικό Κόμμα αντέδρασε, τα συνδικάτα κήρυξαν απεργία αλλά οι εργατικές αντιστάσεις είχαν πλέον μειωθεί. Η απογοήτευση από τις συνεχείς υποχωρήσεις ήταν τεράστια. Την επόμενη χρονιά, μετά την υπογραφή του Συμφώνου Χίτλερ-Στάλιν, ο Νταλαντιέ έβγαλε το ΚΚ εκτός νόμου τον Σεπτέμβρη του 1939. Οι αστοί σύμμαχοι του Λαϊκού Μετώπου είχαν γυρίσει 180 μοίρες και κυνηγούσαν τους κομμουνιστές! Ήταν η επιβεβαίωση της περιβόητης ρήσης του Τρότσκι για τα διανύσματα στην πολιτική: οι (κοινωνικές και πολιτικές) δυνάμεις δεν αθροίζονται όταν οι κατευθύνσεις τους είναι διαφορετικές.

Η εργατική τάξη δεν είναι "κουρδιστό πορτοκάλι" για να ακολουθεί πειθήνια κάθε στροφή και κάθε υποχώρηση. Είναι πρωταγωνιστής της ταξικής πάλης. Η αξία μιας αριστερής ηγεσίας και μιας αριστερής στρατηγικής κρίνεται από την ικανότητά της να πιάνει το σφυγμό της τάξης και να της ανοίγει ορίζοντες».[11]

Δυστυχώς, το μοτίβο της «ανέτοιμης» εργατικής τάξης εξακολουθεί να επαναλαμβάνεται στις μέρες μας, όχι μόνο από ρεφορμιστικές ηγεσίες αλλά και από τμήματα της υπόλοιπης αριστεράς. Προφανώς το μεγάλο παράδειγμα είναι η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ που το καλοκαίρι του 2015 προτίμησε τον συμβιβασμό αντί να εμπιστευτεί το ορμητικό ποτάμι που είχε δώσει μάχες ενάντια στα Μνημόνια, είχε φέρει την ίδια στην κυβέρνηση και το ΟΧΙ σε σαρωτική νίκη στο δημοψήφισμα εκείνου του καλοκαιριού.

Ωστόσο, η αντίληψη ότι η εργατική τάξη σήμερα δεν διαθέτει τις κατάλληλες πρωτοπορίες ώστε να συγκροτήσει επαναστατική αριστερά, κυκλοφορεί και κάνει ζημιά και στο χώρο της «άλλης αριστεράς». Στις ΗΠΑ είδαμε να διαλύεται η ISO, μια οργάνωση αυτού του χώρου, λίγο πριν ξεσπάσει το φανταστικό κίνημα που συγκλονίζει όλο τον κόσμο με τον ξεσηκωμό ενάντια στα ρατσιστικά εγκλήματα του καπιτα-

λισμού. Χειρότερη στιγμή για αυτοδιάλυση δύσκολα μπορεί να βρει κανείς. Πρόκειται για αντίφαση που έχει τις ρίζες της ακριβώς σε αντιλήψεις υποτίμησης του ρόλου που παίζουν οι οργανωμένοι επαναστάτες. Απέναντι σε μια οπορτουνιστική ηγεσία του ISO (η οποία από τη μια μεριά στην Ελλάδα υποστήριζε τον εισοδισμό στον ΣΥΡΙΖΑ αλλά ταυτόχρονα στις ΗΠΑ είχε σεχταριστική στάση απέναντι στον Σάντερς και προσπαθούσε γραφειοκρατικά να ελέγξει αυτές τις αντινομίες) αναπτύχθηκε ένα ρεύμα που θεωρητικοποιούσε τη διάλυση ως λύση.

Σύμφωνα με αυτές τις απόψεις, οι προσπάθειες οικοδόμησης επαναστατικής οργάνωσης καταλήγουν σε αδιέξοδο επειδή οι αριστεροί αγωνιστές θα έπρεπε *«να ενεργοποιούνται μέσα σε πλατιά δράση στο εργατικό κίνημα ώστε να ανασυγκροτήσουν την πρωτοπορία της εργατικής τάξης που υπήρχε στις δεκαετίες του 1920 και του 1930, αλλά η οποία διαλύθηκε από την ιστορία».*[12]

Τι να πρωτοθαυμάσει κανένας! Την ισοπέδωση της ιστορίας που από τότε έπαψε να παράγει εργατικές πρωτοπορίες; Άραγε πώς κατάφερε χωρίς πρωτοπόρους αγωνιστές η εργατική τάξη να φτάσει στα κινήματα της Αντίστασης ενάντια στη ναζιστική κατοχή στη δεκαετία του 1940; Ποιοι βρέθηκαν στην πρώτη γραμμή τον Μάη του '68, πώς έγινε το Πολυτεχνείο στην Ελλάδα, η Επανάσταση με τα Γαρύφαλλα στην Πορτογαλία; Και πιο κοντά στις μέρες μας, δεν υπήρχαν άραγε εργατικές πρωτοπορίες στην Αραβική Άνοιξη, στο αντιπολεμικό κίνημα, στο Occupy Wall Street, στο Black lives matter πριν φτάσουμε στις εκρήξεις του 2019-20 από το Λίβανο ως τη Χιλή και τώρα τις ΗΠΑ;

Η ιστορική εμπειρία επιμένει ότι η εργατική τάξη επιχειρεί ξανά και ξανά την έφοδο στους ουρανούς αναδεικνύοντας μέσα από τους κόλπους της πρωτοπορίες που μαθαίνουν στη δράση πώς να ξεσηκώνουν την τάξη τους. Επιμένει, επίσης, ότι η προσπάθεια να συγκροτηθούν αυτές οι πρωτοπορίες σε επαναστατικό κόμμα κάνει τη διαφορά ανάμεσα στο προχώρημα και το πισωγύρισμα. Το σημείο όπου βρισκόμαστε σήμερα δεν είναι η ώρα για να ξεχάσουμε αυτή την κληρονομιά, αντίθετα είναι η ώρα για να την αξιοποιήσουμε καλύτερα από κάθε άλλη φορά. ■

Σημειώσεις

1. https://www.kathimerini.gr/1078546/article/proswpa/synentey3eis/mpari-aixengkrin-sthn-k-anakamyh-sto-sxhma-ths-nike-meta-thn-pandhmia
2. Adam Tooze On How This Crisis Is Different https://www.youtube.com/watch?v=p4agSnRo52k. Βλέπε επίσης Bloomberg Markets and Finance This crisis is different https://www.rolandberger.com/en/Point-of-View/Point-of-View-Details_65664.html
3. Chris Harman, The slump of the 1930s and the crisis today, International Socialism Journal 121, winter 2009, http://isj.org.uk/the-slump-of-the-1930s-and-the-crisis-today/
4. Κρις Χάρμαν, Καπιταλισμός Ζόμπι, Μαρξιστικό βιβλιοπωλείο 2011, σελ.191
5. Henryk Grossman, The Law of Accumulation and the Breakdown of Capitalism", London, Pluto Press 1992. Για τη συμβολή του Γκρόσμαν βλέπε Χάρμαν, ό.π. σελ΄. 105-107.
6. Άλεξ Καλλίνικος, Η αποκρυπτογράφηση του Κεφάλαιου, Μαρξιστικό βιβλιοπωλείο, 2016
7. Πάνος Γκαργκάνας, Μια αποκρυπτογράφηση που δεν τελειώνει ποτέ, Σοσιαλισμός από τα κάτω 119, Νοέμβρης-Δεκέμβρης 2016 https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=929
8. Στο ίδιο
9. Robert Armstrong, Rising markets and inequality grow from the same root, Financial Times, 9 June 2020. https://www.ft.com/content/a25bf8b6-a962-11ea-a766-7c300513fe47
10. Leon Trotsky, Terrorism and communism, https://www.marxists.org/archive/trotsky/1920/terrcomm/ch07.htm
11. Πάνος Γκαργκάνας, 'Από την κρίση στην κυβέρνηση της Αριστεράς'- τα όρια μιας στρατηγικής, Σοσιαλισμός από τα κάτω Νο 104, Μάης-Ιούνης 2014 https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=141
12. Paul Le Blanc, Pathways for building a revolutionary party, McNally's argument, International Socialism Journal 164, Autumn 2019, http://isj.org.uk/pathways-for-building-a-revolutionary-party/

5 Ιούνη έξω από τη Βουλή.

«Πράσινη» ανάπτυξη, μαύρη καταστροφή

Ο Γιώργος Ράγκος εξηγεί γιατί ο "εκσυγχρονισμός" της περιβαλλοντικής νομοθεσίας που προωθεί ο Χατζηδάκης είναι μια τεράστια επίθεση που χρειάζεται την πιο δυνατή απάντηση.

Τον Ιανουάριο του 2005 ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης μετά από συνάντηση που είχε με τον τότε υπουργό Οικονομίας Αλογοσκούφη, δήλωνε: *«Πριν από 25 χρόνια είχα πει, εδώ, από την ίδια θέση ως υπουργός Συντονισμού, ότι η Ελλάς έχει δύο πληγές: Τη Δασική Υπηρεσία και την Αρχαιολογική Υπηρεσία. Δυστυχώς και μετά από 25 χρόνια πρέπει να ξαναπώ το ίδιο. Πρέπει να απελευθερωθεί η ελληνική γη από τα δεσμά της όσο μπορούμε γρηγορότερα, γιατί αποτελεί τον μοχλό της ανάπτυξης».*[1] Το πρόσφατο περιβαλλοκτόνο νομοσχέδιο του Χατζηδάκη υπηρετεί πιστά αυτό ακριβώς.

Με τον ευφάνταστο τίτλο «Εκσυγχρονισμός Περιβαλλοντικής Νομοθεσίας» αφαιρεί κάθε έννοια προστασίας του περιβάλλοντος και το παραδίδει βορά στους κάθε είδους «επενδυτές» για να το λεηλατήσουν και να κερδοσκοπήσουν. Ακόμα πιο εξοργιστικό είναι το γεγονός ότι κατατέθηκε και ψηφίστηκε εν μέσω της θανατηφόρας πανδημίας COVID-19, η εμφάνιση της οποίας έχει άμεση σχέση με την καταστροφή του περιβάλλοντος που μέσω της εξορυκτικής βιομηχανίας, της εντατικής γεωργίας και της βιομηχανικής κτηνοτροφίας προκαλούν τη μαζική αποψίλωση δασών και την καταστροφή οικοτόπων.[2]

Ο «κατάλληλος άνθρωπος»

Το ότι το νομοσχέδιο έχει την υπογραφή Χατζηδάκη επιβεβαιώνει το «ο κατάλληλος άνθρωπος στην κατάλληλη θέση» καθώς έχει συνδέσει το όνομα του με όλες τις πρόσφατες αντιδραστικές και σκανδαλώδεις ιδιωτικοποιήσεις της δεξιάς. Όπως γράφει ο Δημήτρης Ψαρράς στο άρθρο του στην ΕΦ.ΣΥΝ με τίτλο: «Το παιδί απ' το Σικάγο»[3]: *«Φανατικός θιασώτης του πιο σκληρού νεοφιλελεύθερου δόγματος και λάτρης των ιδιωτικοποιήσεων από τα πολιτικά γεννοφάσκια του, ο Κωστής Χατζηδάκης δεν είχε ιδιαίτερη δυσκολία να προσυπογράψει τον νέο περιβαλλοντοκτόνο νόμο, υπηρετώντας πιστά την κρυφή ατζέντα του μέντορά του Κων. Μητσοτάκη για «απελευθέρωση της γης από τα δεσμά της»...υπήρξε, από την πρώτη στιγμή που ασχολήθηκε με την πολιτική,*

Ο Χατζηδάκης είχε φάει ξύλο για τα αίσχη του σε βάρος των εργαζόμενων της Ολυμπιακής.

φανατικός θιασώτης του πιο σκληρού νεοφιλελεύθερου δόγματος, όπως ακριβώς το είχαν εφαρμόσει τα «παιδιά του Σικάγου», η περιβόητη ομάδα των Chicago Boys του Μίλτον Φρίντμαν στη Χιλή του Πινοσέτ...το 1994 ο Μητσοτάκης τον κάνει ευρωβουλευτή και στο διάστημα αυτών των χρόνων υποστήριξε με θέρμη τις ιδιωτικοποιήσεις κάθε είδους, ενώ πρωταγωνίστησε στην απόπειρα παράκαμψης του άρθρου 16 του Συντάγματος... (όταν) η κυβέρνηση Κώστα Καραμανλή επιχείρησε το 2006 να αναγνωρίσει τα πάσης φύσεως «κολέγια» ως ιδιωτικά ΑΕΙ, επικαλούμενη την Ευρωπαϊκή Οδηγία 26/2005...οι ρυθμίσεις αυτές υπήρξαν αποτέλεσμα συγκεκριμένης τροπολογίας που κατατέθηκε τον Ιανουάριο του 2004 στο Ευρωκοινοβούλιο από τον Κωστή Χατζηδάκη».

Στη κυβέρνηση Καραμανλή, γίνεται υπουργός Μεταφορών και το 2009 βάζει μπροστά το σχέδιο για ιδιωτικοποίηση του δημόσιου αερομεταφορέα, της Ολυμπιακής Αεροπορίας (Ο.Α.). Ουσιαστικά την ξεπουλάει στην MIG του Βγενόπουλου που αποδείχθηκε «τράνζιτ σταθμός» Για να επιτύχει το κλείσιμο της Ο.Α. χρησιμοποίησε μια καταδικαστική απόφαση του ευρωπαϊκού δικαστηρίου, που βασίστηκε σε καταγγελίες που έκανε ο ίδιος την περίοδο που ήταν ευρωβουλευτής κατά της κρατικής επιδότησης της Ο.Α., και σε καταγγελίες της AEGEAN του Βασιλάκη για αθέμιτο ανταγωνισμό. Η Ο.Α. δικάστηκε και καταδικάστηκε ερήμην, γιατί ο Χατζηδάκης είχε προνοήσει να δώσει εντολή να μην παρευρεθεί η εταιρία στο δικαστήριο. Όμως, ένα χρόνο μετά το κλείσιμο της Ο.Α., και αφού το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αθώωσε την Ο.Α. όταν του προσκομίστηκαν τα πραγματικά στοιχεία της εταιρίας που αρχικά δεν είχαν προσκομιστεί με εντολή πάλι του Χατζηδάκη, ξεκινάει η επιχείρηση της AEGEAN για να την απορροφήσει και με την ΕΕ να δίνει τελικά το 2013 το «πράσινο φως» για τη συμφωνία με το σκεπτικό ότι, στην αντίθετη περίπτωση, το λουκέτο θα ήταν μονόδρομος για την ιδιωτική Ο.Α.[4]

Εκείνη την εποχή το αφήγημα ήταν ότι τάχα το κλείσιμο της Ολυμπιακής θα βοηθούσε τον ελεύθερο ανταγωνισμό στις αερομεταφορές που με την σειρά του θα έριχνε τις τιμές των εισιτηρίων και θα αναβάθμιζε τις προσφερόμενες υπηρεσίες και ότι με τα χρήματα που θα εξοικονομούσε το δημόσιο από το κλείσιμο της «ζημιογόνας» Ο.Α. θα έκτιζε κάθε μήνα από ένα νοσοκομείο και κάπου 200 σχολεία. Το τι πραγματικά όμως σήμαινε το κλείσιμο της Ο.Α. δεν άργησε να φανεί. Ο Χατζηδάκης έδωσε μια εταιρεία με κύκλο εργασιών 1 δις 200 εκατ. ευρώ το χρόνο για 147 εκατ. ευρώ (που και αυτά δεν τα έχει πάρει ακόμα το δημόσιο γιατί εκκρεμούν δικαστικές αποφάσεις), απολύθηκαν και οι 4.000 εργαζόμενοι, κόπηκαν οι έκτατες (και δωρεάν) αεροδιακομιδές ασθενών από τα νησιά, αυξηθήκαν οι τιμές των αεροπορικών εισιτηρίων, κόπηκαν οι απ' ευθείας υπεραντλαντικές πτήσεις, οι «άγονες γραμμές» από 12 έγιναν 38 και από 22 εκατ. ευρώ που στοίχιζαν στο δημόσιο επί της δημόσιας Ο.Α. τώρα στοιχίζουν κοντά στα 200 εκατ. ευρώ. Το κλείσιμο της Ο.Α. όχι μόνο δεν «εξοικονόμησε πόρους για κοινωνική πολιτική» αλλά στοιχίζει στο δημόσιο πάνω από 250 εκατ. ευρώ το χρόνο. Χρήματα που καταλήγουν στις γνωστές τσέπες των ιδιωτικών αερογραμμών οι οποίες σήμερα ζητάνε από την κυβέρνηση κρατική ενίσχυση.

ΔΕΗ όπως Ολυμπιακή;

Το παραπάνω παράδειγμα της Ο.Α. είναι διδακτικό για να καταλάβουμε και σήμερα τη μεθοδολογία και τους στόχους του Χατζηδάκη, και της κυβέρνησης της ΝΔ, για τις ΔΕΚΟ και ειδικότερα για τη ΔΕΗ και το κλάδο της ενέργειας. Η ιδιωτικοποίηση της ΔΕΗ (και των εταιριών που προέκυψαν από το «σπάσιμο» της) έχει το ίδιο αφήγημα με αυτό της Ο.Α. δέκα χρόνια πριν: η ΔΕΗ είναι ζημιογόνα, πληρώνει πρόστιμα στην ΕΕ γιατί είναι ρυπογόνα εξαιτίας της λειτουργίας των λιγνιτικών μονάδων παραγωγής ενέργειας, ενώ με την περαιτέρω ιδιωτικοποίησή της θα απαλλάξει το δημόσιο από τα χρέη της, θα βάλει λεφτά στα ταμεία της, θα εκσυγχρονιστεί, θα προσελκύσει στρατηγικού χαρακτήρα επενδυτές, θα καταφέρει να γίνει πιο ανταγωνιστική, με το κλείσιμο των λιγνιτικών μονάδων θα συμμορφωθεί με τις αποφάσεις της ΕΕ για "καθαρή ενέργεια" με στροφή στο Φυσικό Αέριο (ΦΑ) και στις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ), θα ενισχυθεί ο ανταγωνισμός που θα οδηγήσει σε επάρκεια παραγόμενης ενέργειας με

μείωση των τιμών και καλύτερες υπηρεσίες για τους καταναλωτές.

Παραμύθια. Παντού σε όλο τον κόσμο το πέρασμα της παραγωγής και διαχείρισης της ενέργειας στα χέρια των ιδιωτών δεν ήταν μόνο οικονομικό σκάνδαλο αλλά και περιβαλλοντικό έγκλημα. Το ίδιο θα σημάνει και για την Ελλάδα αν αφήσουμε να υλοποιηθούν τα σχέδια της κυβέρνησης για την ενέργεια.[5]

Αυτές τις μέρες ξεκινάει η διαδικασία για την ιδιωτικοποίηση των δικτύων διαχείρισης και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας. Η κυβέρνηση θέλει το φθινόπωρο να δώσει το 49% των μετοχών του ΔΕΔΔΗΕ, με ισχυρά δικαιώματα μειοψηφίας, σε ιδιώτες ενώ την ίδια στιγμή η ΔΕΗ πήρε δάνειο 255 εκατ. ευρώ από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων για την χρηματοδότηση των έργων αναβάθμισης και ανάπτυξης των δικτύων διανομής. Ο Χατζηδάκης παραδέχεται ότι αυτά τα έργα αποτελούν «προίκα» για τον ΔΕΔΔΗΕ ενόψει της ιδιωτικοποίησης.[6] Η «ζημιογόνος» ΔΕΗ παίρνει δάνεια, με εγγύηση του δημοσίου, για να δώσει σε ιδιώτες ένα αναβαθμισμένο και μονοπωλιακό δίκτυο διανομής ενέργειας.

Με την ιδιωτικοποίηση του ΔΕΔΔΗΕ και του ΑΔΜΗΕ ένα κρατικό μονοπώλιο θα μετατραπεί σε ιδιωτικό. Για να καταλάβουμε τι σημαίνει η ιδιωτικοποίηση της παραγωγής και διανομής ενέργειας αρκεί να δούμε το (όχι μοναδικό αλλά ενδεικτικό) παράδειγμα της Καλιφόρνια των ΗΠΑ. Από το 1996 τα εκατομμύρια κατοίκων της Καλιφόρνιας ζούνε με τα κερδοσκοπικά παιχνίδια των ιδιωτικών εταιρειών ενέργειας. Οι εταιρείες «Pacific Gas & Electric», «South California Edison» και «San Diego Gas & Electricity», οι βασικοί προμηθευτές ηλεκτρισμού της Καλιφόρνιας, έκαναν ό,τι μπορούσαν για να αυξήσουν τα κέρδη τους, ακόμα και τεχνητές κρίσεις ενέργειας. Στην ουσία ο ανταγωνισμός των τριών μεγάλων προμηθευτών ενέργειας όχι μόνο δεν μείωσε τις τιμές του ρεύματος αλλά αντίθετα προκαλούσαν συνέχεια αύξηση της τιμής του ρεύματος. Ο Πολ Κρούγκμαν έγραφε: *«Ο ανταγωνισμός στη χονδρική αγορά ενέργειας θα πίεζε τις τιμές. Ωστόσο, συνέβη ακριβώς το αντίθετο. Οι τιμές χονδρικής της ηλεκτρικής ενέργειας εκτοξεύθηκαν και οι παραγωγοί της πραγματοποίησαν απίστευτα κέρδη που σε μερικές περιπτώσεις άγγιζαν σε αύξηση το 700% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο. Το αποτέλεσμα ήταν η εκδήλωση χαοτικών ελλείψεων ηλεκτρικής ενέργειας και γενικευμένων μπλακ άουτ».*[7]

Το ίδιο εξοργιστικό είναι και τα περί «περιβαλλοντικής ευαισθησίας στο κλάδο της ενέργειας» όταν την ίδια στιγμή προωθεί εξορύξεις (ρυπογόνων) υδρογονανθράκων σε όλη την Ελλάδα, πυροδοτεί πολεμικές εντάσεις με την Τουρκία για την εκμετάλλευση των ΑΟΖ σε Αιγαίο και Μεσόγειο προς όφελος ελληνικών και ξένων ενεργειακών κολοσσών, πριμοδοτεί τους διάφορους Μυτιληναίους, Λάτσηδες και Κοπελούζους για το (ρυπογόνο) Φυσικό Αέριο και τις (καταστρεπτικές για το περιβάλλον) ανεμογεννήτριές τους. Η πραγματική αιτία της "απολιγνιτοποίησης" είναι για να ξεφορτωθεί η ΔΕΗ τα "βαρίδια" των μη ανταγωνιστικών λιγνιτικών μονάδων και σε συνδυασμό με τις 5.500 απολύσεις (μέσω της εθελούσιας εξόδου) των εργαζόμενων σ' αυτές θα επιτρέψουν στην κυβέρνηση να κάνει μία πιο «ελκυστική» ιδιωτικοποίηση.[8]

Αξίζει να σημειωθεί ότι ναι μεν το ηλεκτρικό φορτίο της 8ης Ιουνίου 2020 καλύφθηκε χωρίς τη λειτουργία οποιασδήποτε λιγνιτικής μονάδας ηλεκτροπαραγωγής (και τον Χατζηδάκη να δηλώνει ότι αποτελεί πρόγευση του «πράσινου» ενεργειακού μείγματος συνδυάζοντας την απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων με τα κίνητρα για τις ΑΠΕ) αλλά, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του ΑΔΜΗΕ, η ζήτηση καλύφθηκε κατά 57,65% από (ρυπογόνες) μονάδες Φυσικού Αερίου, 14,23% από υδροηλεκτρικά, 23,21% από εισαγωγή (!) ηλεκτρικού ρεύματος και μόνο 4,92% από ΑΠΕ.[9]

Το περιβαλλοκτόνο πολυνομοσχέδιο Χατζηδάκη είναι η συνέχεια και το συμπλήρωμα των παραπάνω προθέσεων. *«Εργαλείο πράσινης ανάπτυξης για τη μετα-κορονοϊό εποχή ώστε να είμαστε έτοιμοι να προσελκύσουμε επενδύσεις»* το χαρακτήρισε κυνικά ο Χατζηδάκης στη Βουλή.

Διαδικασίες εξπρές

Περιβαλλοντικοί νόμοι και διατάξεις έχουν ψηφιστεί πολλοί και κάθε κυβέρνηση έβαζε και ένα καρφί στο φέρετρο του περιβάλλοντος αλλά προσπαθούσε (όσο ήταν δυνατόν) να κρατήσει και τα προσχήματα. Τώρα έχουμε μία κυβέρνηση που όχι μόνο δεν κρατάει τα προσχήματα αλλά ούτε καν το επιδιώκει. Το περιβάλλον παραδίδεται στο βωμό του κέρδους με διαδικασίες-εξπρές, με απαξίωση και αυτής της κοινοβουλευτικής διαδικασίας. Σε μία Βουλή ουσιαστικά κλειστή, που τυπικά θα νομοθετούσε μόνο για θέματα που θα αφορούσαν την πανδημία, ο Χατζηδάκης κατέθεσε το πολυνομοσχέδιο μόλις μία εβδομάδα πριν από την ψήφισή του (και ενώ είχε τεθεί σε δημόσια διαβούλευση με 66 άρθρα, η τελική μορφή του είχε 130), απέκλεισε από τη συζήτηση κατά τη διάρκεια της ακρόασης των φορέων όλους τους «ειδικούς» για το περιβάλλον αλλά και τον Σύλλογο Εργαζομένων στους Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΦΔΠΠ), το συντονιστικό όργανο των προέδρων των ΦΔΠΠ, ακόμα και τις αρμόδιες υπηρεσίες του ίδιου του υπουργείου.

Επί της ουσίας το νομοσχέδιο, όπως αναφέρει η Πρωτοβουλία Ενάντια στην Περιβαλλοντική Καταστροφή και την Κλιματική Αλλαγή σε ανακοίνωση της[10], ανοίγει το δρόμο για:

• την άμεση διαδικασία ιδιωτικοποίησης των δικτύων διαχείρισης και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας.

• την επιτάχυνση των διαδικασιών εξορύξεων υδρογονανθράκων (και όχι μόνο) καθώς και την επέκταση βιομηχανικών ανεμογεννητριών και φωτο-

Η Τήνος ενάντια στις ΒΑΠΕ.

βολταϊκών, χωρίς κανέναν έλεγχο και με «διευκολύνσεις» προς τους επενδυτές. Οι απαραίτητες μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΜΠΕ) θεωρούνται ως «χρονοβόρα διοικητική διαδικασία» και «ανασταλτικός παράγοντας» για τις επενδύσεις και έτσι εκχωρεί τον έλεγχο των ΜΠΕ σε ιδιώτες «αξιολογητές», που θα επιλέγονται και θα πληρώνονται από τις ίδιες τις εταιρείες που θα αναλαμβάνουν τα έργα, επιβάλλοντας ασφυκτικές προθεσμίες για γνωμοδοτήσεις των Υπηρεσιών ενώ η άπρακτη παρέλευση της προθεσμίας που τάσσεται στη Διοίκηση για να γνωμοδοτήσει συνεπάγεται ότι η γνωμοδότηση είναι θετική για τον ιδιώτη και κάνει δυνατή την αδειοδότηση ενός έργου ακόμα κι αν έχει αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Καταργείται και η απαιτούμενη έγκριση από τα Δημοτικά/Περιφερειακά Συμβούλια για να προχωρήσουν τα έργα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σε περιοχές που ανήκουν στο Δημόσιο ή στους ΟΤΑ.

• την ουσιαστική κατάργηση της προστασίας των περιοχών Natura 2000, καθώς δίνει την δυνατότητα να προχωράνε εξορύξεις και μεταλλευτικές δραστηριότητες, να χτιστούν λατομεία και ξενοδοχεία για την τουριστική και εμπορευματική «αξιοποίηση» αυτών των περιοχών, με παράλληλη υποβάθμιση των φορέων διαχείρισης και φύλαξης των προστατευόμενων περιοχών.[11]

• την νομιμοποίηση αυθαιρέτων εντός δασικών εκτάσεων, υγροτόπων και ρεμάτων και παρεμβάσεων σε δάση χωρίς έγκριση των δασικών υπηρεσιών, οι οποίες αποδυναμώνονται και σε ρόλο και σε προσωπικό.

• την μεταφορά αρμοδιοτήτων διαχείρισης απορριμμάτων από Δήμους σε ανώνυμες εταιρείες και την μετατροπή όλων των περιαστικών περιοχών σε απέραντες χωματερές καθώς το νομοσχέδιο απλοποιεί τις διαδικασίες διαχείρισης στερεών αποβλήτων. Είναι ενδεικτικό ότι αμέσως μετά τη ψήφιση του νομοσχεδίου ο Χατζηδάκης έδωσε το «πράσινο φως» στην τσιμεντοβιομηχανία ΤΙΤΑΝ για την καύση σκουπιδιών στο εργοστάσιό της στην Ευκαρπία Θεσσαλονίκης. Η καύση σκουπιδιών που ξεκίνησε στον Βόλο (από την ΑΓΕΤ-Lafarge) έρχεται να επεκταθεί αυξάνοντας τη κερδοφορία των βιομήχανων που εξασφαλίζουν έτσι δωρεάν «καύσιμα» αδιαφορώντας για τα προβλήματα στη δημόσια υγεία που προκαλεί η καύση απελευθερώνοντας διοξίνες και φουράνια.

• την υποβάθμιση των ρεμάτων από την ανεξέλεγκτη διάθεση αστικών και βιομηχανικών λυμάτων μέσα σε αυτά.[12]

• την «Ελληνικός Χρυσός» να συνεχίσει την καταστροφική για το περιβάλλον και την τοπική κοινωνία δραστηριότητά της με τη φωτογραφική διάταξη για την απαλλαγή της από την υποχρέωση αδειοδότησης ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων, χώρων απόθεσης εξορυκτικών απόβλητων και εγκαταστάσεων επεξεργασίας υδάτων. Θα αρκεί πλέον μία απλή «γνωστοποίηση».

Ενδεικτικό, επίσης, για το σε ποιούς είναι «κομμένο και ραμμένο» το νομοσχέδιο αποτελούν οι φορείς που το επικρότησαν και το βρήκαν σε «σωστή κατεύθυνση». Ο ΣΕΒ, η ΕΛΕΤΑΕΝ (που εκπροσωπεί το «αιολικό λόμπι») και ο Σύνδεσμος Μεταλλευτικών Επιχειρήσεων (ΣΜΕ) που ζήτησε μάλιστα να μην χωροθετούνται αιολικά πάρκα μέσα σε λατομικές περιοχές ή σε μεταλλευτικές παραχωρήσεις και πλησίον πιθανόν κοιτασμάτων γιατί υπάρχει ο κίνδυνος συγκρούσεως συμφερόντων.

Στα χαρτιά

Το ότι το νομοσχέδιο ψηφίστηκε δεν σημαίνει ότι αυτόματα θα υλοποιηθούν και οι διατάξεις του. Για να γίνει αυτό θα πρέπει η κυβέρνηση και οι «επενδυτές» να κερδίσουν μία πολύ πιο δύσκολη μάχη από αυτή του κοινοβουλίου. Θα

Ο Πειραιάς ενάντια στα σχέδια της COSCO.

πρέπει να κάμψουν τις αντιστάσεις των κινημάτων που μαζικά εναντιώθηκαν σ' αυτό το νομοσχέδιο αλλά και όλες τις προηγούμενες επιθέσεις ενάντια στην ιδιωτικοποίηση της ενέργειας και την καταστροφή του περιβάλλοντος. Είναι μία μάχη που μπορούμε να κάνουμε τη κυβέρνηση να ηττηθεί με ντροπιαστικό τρόπο και τα σχέδια της να μείνουν στα χαρτιά.

Η αντίσταση είναι ήδη ξεκινημένη σε όλη την Ελλάδα, είναι μαζική και ήδη μετρά νίκες. Η Λουίζα Γκίκα από τα Γιάννενα στο άρθρο «Το κίνημα ενάντια στις εξορύξεις» σ' αυτό το περιοδικό το 2019 έγραφε[13]: *«Σε κάθε πόλη της Ηπείρου δημιουργήθηκαν πρωτοβουλίες αγώνα ενάντια στις εξορύξεις. Οι κινητοποιήσεις σε δημοτικά συμβούλια είχαν ως αποτέλεσμα ακόμα και σε δήμους που αρχικά είχαν πάρει αποφάσεις υπέρ των εξορύξεων να τις αλλάξουν όπως στα Ζαγόρια, ή και σε άλλα να πάρουν απόφαση ενάντια πχ στα Κεντρικά Τζουμέρκα....Η πρώτη πανελλαδική διαδήλωση ενάντια στις έρευνες και εξορύξεις ΥΑ που έγινε στα Γιάννενα τον Ιούνη του 2018 ήταν μεγαλειώδης, με πάνω από 2000 διαδηλωτές. Επιτροπές κατοίκων της Ηπείρου και της υπόλοιπης δυτικής Ελλάδας-Ιονίων που άρχισαν να συγκροτούνται για να στείλουν αποστολές, δημοτικές κινήσεις, οικολόγοι, περιβαλλοντικές οργανώσεις, το ΣΕΚ, η ΑΝΤΑΡΣΥΑ καθώς και άλλα κομμάτια της αντικαπιταλιστικής αριστεράς και της αυτονομίας συμμετείχαμε σε μια διαδήλωση γεμάτη παλμό που έγινε γεγονός. Μετά από αυτή την κινητοποίηση το Εργατικό Κέντρο (ΠΑΜΕ) αναγκάστηκε να καλέσει λίγες μέρες αργότερα διαδήλωση ενάντια στις εξορύξεις, αφού η απουσία του από μια τόσο σημαντική κινητοποίηση ήταν εκκωφαντική. Ακόμα μεγαλύτερη ήταν η διαδήλωση που οργανώθηκε φέτος τον Ιούνη...Στο χρόνο που μεσολάβησε συγκροτήθηκαν πανελλαδικά ακόμα περισσότερες κινήσεις ενάντια στις εξορύξεις, από την Ιθάκη και την Κεφαλονιά ως την Κρήτη, ενδεικτικό της διάθεσης του κόσμου να παλέψει παντού ενάντια στα καταστροφικά σχέδια των εξορύξεων και την καταστροφή του περιβάλλοντος συνολικότερα».*

Τέτοιες εικόνες έρχονται από παντού. Από τις μαζικές διαδηλώσεις την ημέρα κατάθεσης του νομοσχεδίου στις 4 Μάη και στην Παγκόσμια Μέρα για το Περιβάλλον στις 5 Ιούνη και πιο πριν στην Παγκόσμια μέρα Δράσης Ενάντια στη Κλιματική Αλλαγή το Σεπτέμβριο του 2019 μέχρι τις διαδηλώσεις - κινητοποιήσεις ενάντια στην καταστροφή των βουνών εξαιτίας της εγκατάστασης ΒΑΠΕ και δημιουργίας αιολικών πάρκων σε όλη την Ελλάδα, ενάντια στην καύση των σκουπιδιών σε Βόλο και Θεσσαλονίκη, ενάντια στην ιδιωτικοποίηση της διαχείρισης απορριμμάτων και στη δημιουργία ΧΥΤΑ στις γειτονιές της Δυτικής Αττικής, ενάντια στο Master Plan της Cosco στις γειτονιές του Πειραιά και ο κατάλογος συνεχίζεται.[14] Και να μην ξεχνάμε την παγκόσμια διάσταση που έχει πάρει το κίνημα ενάντια στην κλιματική αλλαγή και την περιβαλλοντική καταστροφή.[15]

Όλες οι κινητοποιήσεις έχουν καταφέρει να μπλοκάρουν και να καθυστερήσουν πολλά από τα «επενδυτικά» έργα. Ακόμα και μετά τη ψήφιση του νομοσχεδίου οι κάτοικοι της Τήνου, ύστερα από αγώνα 5 ετών και μπόλικη καταστολή, κατάφεραν να διώξουν τον όμιλο Κοπελούζου και το σχεδιασμό για εγκατάσταση 15 ανεμογεννητριών στην ενδοχώρα του νησιού τους. Λίγες μέρες μετά ο πρόεδρος του ΣτΕ εξέδωσε προσωρινή διαταγή με την οποία υποχρεώνει την COSCO να σταματήσει τις εργασίες στην Πειραϊκή, που αφορούν τις βυθοκορήσεις και το μπάζωμα της θάλασσας, ενθαρρύνοντας τον αγώνα των κατοίκων μέχρι τη τελική νίκη.

Οι κινητοποιήσεις και οι αγώνες είναι πολύ πιο δυνατοί από την καταστολή των ΜΑΤ, τις διώξεις των αγωνιστών και τις μπουλντόζες των «επενδυτών». Όμως, η μάχη για την προστασία του

περιβάλλοντος πάει χέρι-χέρι με την μάχη ενάντια στη συνολική πολιτική της κυβέρνησης που θέλει να φορτώσει στις πλάτες μας την οικονομική, υγειονομική και περιβαλλοντική κρίση του καπιταλισμού. Καμία τοπική πρωτοβουλία δεν έχει να αντιμετωπίσει μόνο τον «επενδυτή» που επιδιώκει να καταστρέψει την περιοχή για το κέρδος αλλά ένα σύστημα, μία κυβέρνηση και μία πολιτική που βρίσκεται πίσω από αυτόν και τον στηρίζει. Γι' αυτό και ο αγώνας δεν πρέπει να είναι ένα άθροισμα μεμονωμένων μαχών σε κάθε περιοχή ξεχωριστά.

Τώρα είναι η ώρα για συντονισμό, κλιμάκωση και γενίκευση των αιτημάτων και των κινητοποιήσεων. Η επίθεση των ΜΑΤ στους κατοίκους της Τήνου έβγαλε στο δρόμο όλες τις Κυκλάδες δείχνοντας ότι ο αγώνας κάθε περιοχής πρέπει να αφορά όλες και όλους. Το σταμάτημα της ιδιωτικοποίησης της ΔΕΗ πρέπει να είναι υπόθεση της κάθε πρωτοβουλίας που παλεύει ενάντια στις εξορύξεις ή ενάντια στην καταστροφή των βουνών από τις ανεμογεννήτριες του κάθε «επενδυτή». Ο αγώνας να μην περάσει σε ιδιώτες η διαχείριση απορριμμάτων πρέπει να είναι υπόθεση των κινητοποιήσεων ενάντια στην καύση των σκουπιδιών.

Τώρα είναι η ώρα να μπει στην πρώτη γραμμή του αγώνα το «βαρύ πυροβολικό», η οργανωμένη εργατική τάξη, τα συνδικάτα, τα Εργατικά Κέντρα. Χρειαζόμαστε το εργατικό κίνημα στην πρώτη γραμμή της πάλης για να σταματήσουμε την κλιματική αλλαγή και την περιβαλλοντική καταστροφή και μπορούμε να το πετύχουμε. Οι εργαζόμενοι στη ΔΕΗ μπορούν να σταματήσουν την ιδιωτικοποίησή της και να ξανακάνουν τη ΔΕΗ ενιαία και δημόσια κάτω από το δικό τους έλεγχο. Μπορεί η ηγεσία της ΓΕΝΟΠ - ΔΕΗ να έχει συμβιβαστεί με τα σχέδια του Χατζηδάκη αλλά η οργή των εργαζόμενων βράζει στη βάση. Είναι αυτοί που όλα τα προηγούμενα χρόνια ήταν η εμπροσθοφυλακή του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα και είχαν αποτρέψει πολλές ανάλογες απόπειρες στο παρελθόν. Το βάρος πέφτει στη βάση των πρωτοβάθμιων σωματείων να βγουν μπροστά και να κάνουν ανταρσία στα σχέδια της ηγεσίας της ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ. Από τις λιγνιτικές μονάδες που κλείνουν και πετάνε τους εργαζόμενους στο περιθώριο με «εθελούσια έξοδο» μέχρι τους τεχνικούς των δικτύων που θα γίνουν βορά στο «στρατηγικό επενδυτή». Η απεργία στις 27 Νοέμβρη του 2019 έδειξε τη δύναμή τους. Και δίπλα στους εργαζόμενους της ΔΕΗ υπάρχουν οι εργαζόμενοι στη ΔΕΣΦΑ, στα ΕΛΠΕ που αντιμετωπίζουν τις ίδιες επιθέσεις αλλά και οι εργαζόμενοι στους ΟΤΑ, που δίνουν τη ζωή τους για να μείνουν οι γειτονιές μας καθαρές στην πανδημία, και θα πρέπει να βγουν μπροστά για να μπλοκάρουν τα σχέδια για την ιδιωτικοποίηση της καθαριότητας και της διαχείρισης απορριμμάτων. Το ίδιο και τα Σωματεία εργαζομένων της ΑΓΕΤ-Lafarge στο Βόλο και της ΤΙΤΑΝ στη Θεσσαλονίκη ενάντια στην επίθεση κυβέρνησης και εργοδοσίας στην υγεία των ίδιων και των τοπικών κοινωνιών από την καύση των σκουπιδιών.

Αυτός ο συνδυασμός μπορεί να ανατρέψει τα σχέδια του Χατζηδάκη και της κυβέρνησης.

Το καθήκον της αντικαπιταλιστικής αριστεράς είναι να μπει μπροστά για να οργανώσει και να στηρίξει αυτές τις πρωτοβουλίες.

Για μία ενιαία και δημόσια ΔΕΗ με εργατικό και κοινωνικό έλεγχο με προσλήψεις και επενδύσεις σε πραγματικά καθαρές και ανανεώσιμες μορφές ενέργειας ενάντια στην απάτη των ΒΑΠΕ. Για την μείωση και οριστική απαλλαγή από όλα τα ορυκτά καύσιμα με σταμάτημα όλων των εξορύξεων για την εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων. Για δημόσια και δωρεάν ΜΜΜ ενάντια στην γενικευμένη χρήση Ι.Χ. Για επανακρατικοποίηση χωρίς αποζημίωση με εργατικό και κοινωνικό έλεγχο του ΟΣΕ και της Aegean. Για ελεύθερες παραλίες ενάντια στη «βαριά βιομηχανία» του τουρισμού. Για πάρκα και ελεύθερους χώρους στις πόλεις ενάντια στην ιδιωτικοποίηση στο Ελληνικό και στο Γουδή και στις αθλιότητες Μπακογιάννη που ξεπουλάει το κέντρο της Αθήνας στο real estate. Για την προστασία των ρεμάτων. Για δημόσια και οικολογική διαχείριση των απορριμμάτων.

Για να μπει το περιβάλλον και οι ζωές μας πάνω από τα κέρδη τους. Για να ανατρέψουμε τον καπιταλισμό πριν καταστρέψει τα πάντα. ■

Σημειώσεις

1. https://www.kathimerini.gr/206171/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/mhtsotakhs-pros-th-swsth-katey8ynsh-h-oikonomikh-politikh-ths-kyvernhshs
2. Πάνος Γκαργκάνας: Η πολλαπλή αποτυχία του καπιταλισμού, ΣΑΚ Νο 140, https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1237
3. https://www.efsyn.gr/politiki/prosopiki-ypothesi/242549_paidi-ap-sikago
4. http://www.avgi.gr/article/10842/11106494/kratike-enischyse-choris-kratikopoiese-zetaei-e-aegean
5. Γιώργος Ράγκος: Κάτω τα χέρια από τη ΔΕΗ - κάτω τα χέρια από το περιβάλλον, ΣΑΚ Νο 138, https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1216
6. https://www.cnn.gr/oikonomia/story/207673/xatzidakis-ton-septemvrio-i-prokiryxi-gia-tin-idiotikopoiisi-toy-deddhe
7. https://www.nytimes.com/2001/01/07/opinion/reckonings-abuses-of-power.html
8. Γιώργος Ράγκος: Κάτω τα χέρια από τη ΔΕΗ - κάτω τα χέρια από το περιβάλλον, ΣΑΚ Νο 138, https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1216
9. Για την απάτη και την περιβαλλοντική καταστροφή των ΒΑΠΕ: Γιώργος Ράγκος: Κιντοποιήσεις ενάντια στις ανεμογεννήτριες: Υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις, Εργατική Αλληλεγγύη, Νο 1423, https://ergatiki.gr/article.php?id=22340&issue=1423
10. https://www.facebook.com/protovouliaklima
11. Ορίζει χρήσεις γης που επεκτείνουν το αστικό περιβάλλον σε προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000 σε αντίθεση με το άρθρο 24 του Συντάγματος με την επιστημονική επιτροπή της Βουλής να παραπέμπει στην απόφαση της ολομέλειας του ΣτΕ με εισηγήτρια τη σημερινή Πρόεδρο της Δημοκρατίας (!) που κρίνει αντισυνταγματική την ρύθμιση αλλαγή χρήσεων γης χωρίς προηγούμενη ειδική μελέτη.
12. Εμμανουέλα Τερζοπούλου: Φυσικά ρέματα, ΣΑΚ 136, https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1183
13. Λουίζα Γκίκα: Το κίνημα ενάντια στις εξορύξεις, ΣΑΚ 136, https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1184
14. Λένα Βερδέ: Κίνημα αντίστασης στην περιβαλλοντική καταστροφή, ΣΑΚ 137, https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1202
15. Ορέστης Ηλίας: Ξεσηκωμός για τον πλανήτη, ΣΑΚ 134, https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1162 και
    Πάνος Γκαργκάνας: Κλιματική αλλαγή - η αντικαπιταλιστική απάντηση, ΣΑΚ, 136, https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1182

Η κοινωνική επανάσταση του 1821

Πηγαίνοντας για τα 200 χρόνια από την Επανάσταση θα ακούσουμε ατέλειωτα εθνικά παραμύθια. Η Σταυρούλα Πανίδου θυμίζει τις κοινωνικές αλήθειες.

Στη δεκαετία του 1820 μια σειρά από επαναστάσεις ξαναπιάνουν το κομμένο νήμα των πολιτικών και κοινωνικών προτύπων που δημιούργησε η Γαλλική Επανάσταση του 1789. Μόνο μια απ' αυτές τις επαναστάσεις θα κατορθώσει να μη σφαγιαστεί από την Ιερή Συμμαχία, τον αντεπαναστατικό μηχανισμό της ανίερης συμμαχίας των μεγαλοαστών και των μελών του Παλαιού status quo, στην προσπάθειά τους να μη ξαναβρεθούν μπροστά στο γιακωβίνικο «τέρας», δηλαδή μπροστά στην είσοδο των μαζών στην Ιστορία. Είναι η ελληνική επανάσταση του 1821[1] και είναι η μόνη νικηφόρα, γιατί έχει όλα όσα εκείνη την περίοδο μπορούσαν να κάνουν μιαν επανάσταση να νικήσει.

Η Επανάσταση του 1821 έγινε σε μια στιγμή που ο ελλαδικός χώρος είχε βυθιστεί σε μια οξύτατη οικονομική κρίση. Η ελληνική αστική τάξη ήταν κυρίαρχη οικονομικά, όπως και διοικητικά, στο χώρο των Βαλκανίων, της Ανατολικής Ευρώπης και της Μεσογείου, μέσα στα πλαίσια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Όμως από το 1800 οι οικονομικές δραστηριότητές της στον εφοπλιστικό τομέα (ναυτεμπόριο) μπαίνουν σε κρίση λόγω των ναπολεόντειων πολέμων και των αλλαγών που επήλθαν μετά τη λήξη τους.[2] Η κρίση παίρνει όλο και μεγαλύτερες διαστάσεις και αγγίζει όλους τους τομείς της οικονομίας.

Η κρίση δημιούργησε τις επαναστατικές προοπτικές, γιατί κατέδειξε στην ελληνική αστική τάξη τα οικονομικά και πολιτικά αδιέξοδά της εντός του θεσμικού πλαισίου της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και την αναγκαιότητα απόκτησης δικού της εθνικού κράτους. Ταυτόχρονα, όμως, έκανε σαφές ότι, οποιαδήποτε τέτοια προσπάθεια, θα πυροδοτούσε και άλλου τύπου συγκρούσεις, δηλαδή ταξικές, και μάλιστα όχι μόνον με τους παλιούς άρχοντες της περιοχής, τους κοτσαμπάσηδες. Η ανεργία, η οικονομική εξαθλίωση οδηγούσαν σε πολλές περιοχές του ελλαδικού χώρου σε λαϊκές εξεγέρσεις και πριν την επανάσταση και οι εξεγερμένοι διαδήλωναν ήδη κάτω από τη σημαία των οραμάτων της γαλλικής επανάστασης για το τέλος κάθε τυραννίας –στη Σάμο, μάλιστα, οι εξεγερμένοι το εξέφρασαν και με τ' όνομά τους: «καρμανιόλοι».

«Απ' τα 1800 συναντάμε στην Ελλάδα δημοκρατικά κόμματα που δρουν στα πλαίσια της κοινοτικής αυτοδιοίκησης, στην Κοζάνη, στην Κέα, τη Σάμο... Στις συντεχνίες και τις συνεργατικές η κοινωνική πάλη διεξάγεται ανάμεσα σε μεγάλους και σε μικρούς μετόχους (Αμπελάκια). Η ίδια πάλη διεξάγεται ανάμεσα στις συντεχνίες και τους μεγαλέμπορους».[3]

Ο ίδιος ο «εθνικός» τους ιστορικός, ο Κ. Παπαρρηγόπουλος, εξηγεί το πώς και ποιοι ξεκίνησαν την ελληνική επανάσταση: *«Μετά την ειρήνην του 1815, επειδή εξέλιπον αι αφορμαί των δαψιλών*

κερδών, οι ναυτικοί όχλοι, οι αποταμιεύματα μη έχοντες, εδυσφόρουν επί τη αργία αυτών και απορία, ου μόνον εν Ύδρα, αλλά και εν Σπέτσαις. Εν Ύδρα δε επί τοσούτον αφηνίασαν, ώστε αυτοί πρώτοι εκήρυξαν την έναρξιν του αγώνος του 1821. Και όμως οι πρόκριτοι αμφοτέρων των νήσων, προϊσταμένου του περιφανούς Υδραίου Λαζάρου Κουντουριώτου, κατώρθωσαν δι' όλης της Επαναστάσεως να πηδαλιουχήσωσιν... τα πλήθη δια μόνης της ηθικής επιρροής, ην ανέκαθεν εκτήσαντο, πολιτευθέντες προς τον λαόν ως πατέρες και αδελφοί και σύντροφοι».[4] Στην πραγματικότητα, βέβαια, ο Αντώνης Οικονόμου που ηγείται της επανάστασης στην Ύδρα και τις Σπέτσες, δολοφονείται το Δεκέμβρη του '21 από τον πρόκριτο του Αιγίου Ανδρέα Λόντο.

Η ελληνική επανάσταση θα νικήσει ακριβώς γιατί θα γίνει μια επανάσταση όλων των καταπιεσμένων ενάντια στο σουλτάνο, τους προεστούς και την εκκλησία. Θα οργανωθεί από μια καρμποναρικού τύπου επαναστατική οργάνωση, τη Φιλική Εταιρεία, θα στηριχθεί μαζικά από οργανωμένους σε αντίστοιχες επαναστατικές οργανώσεις συμπαραστάτες από όλο τον κόσμο – είτε με φυσική παρουσία στην ίδια την επανάσταση πολυάριθμων εθελοντών είτε στις χώρες τους, όπου έστηναν κινήματα πολιτικής και οικονομικής συμπαράστασης, το γνωστό ως κίνημα του «Φιλελληνισμού».[5]

Οι επαναστάτες ηγέτες της, ο Αντώνης Οικονόμου, ο Γεώργιος Παπλωματάς αρχηγός των σαμιωτών καρμανιόλων, γνωστότερος με το συνωμοτικό του όνομα στη Φιλική Εταιρεία, Λυκούργος Λογοθέτης, ακόμη και αγράμματοι, πρώην κλέφτες, οπλαρχηγοί και νυν μέλη της Φιλικής, θα εμψυχώνουν τους εξεγερμένους με λόγους που δεν έχουν τίποτα να ζηλέψουν από τη γιακωβίνικη ηγεσία της παρισινής εθνοφυλακής των αβράκωτων (sans - culottes). Θα φτάσει στο αποκορύφωμα της ταξικής σύγκρουσης με έναν δίχρονο εμφύλιο πόλεμο κατά τη διάρκειά της. Θα ψηφίσει το πιο πρωτοπόρο σύνταγμα της εποχής, το σύνταγμα της Τροιζήνας. Για όλους αυτούς τους λόγους, είναι η επανάσταση που θα μπορούσε να πραγματώσει αυτό που ο Ρήγας Φεραίος έβλεπε δυο δεκαετίες πριν: τη συστράτευση όλων των βαλκανικών λαών σ' έναν κοινό αγώνα ενάντια σε κάθε είδους τυραννία.

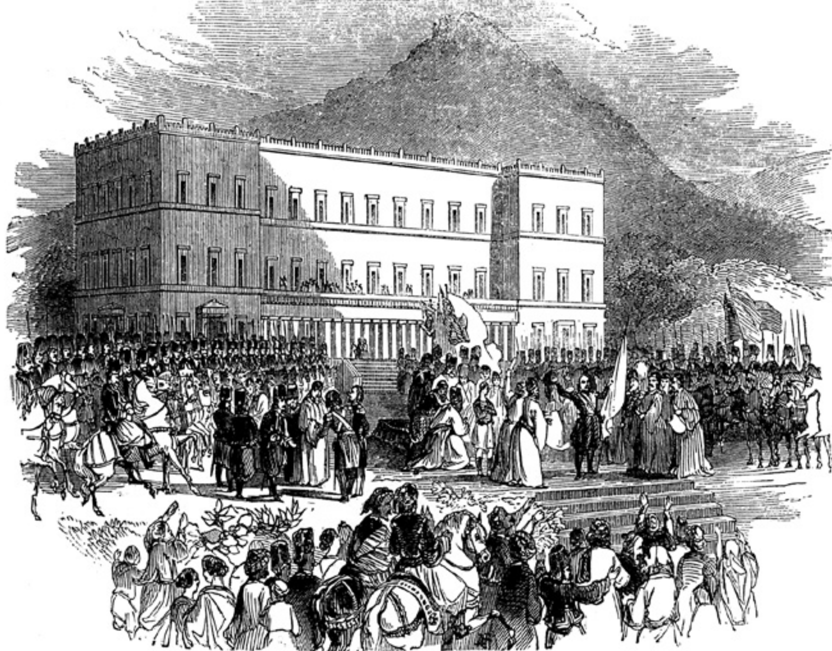
Η αστική τάξη έπαιξε τελικά ηγετικό ρόλο στην επανάσταση, γιατί είχε ανάγκη για την ίδια της την ύπαρξη να αποκτήσει το δικό της εθνικό κέντρο. Όπως, όμως, όλες οι αστικές τάξεις στις δικές τους χώρες, έβλεπε έντρομη –και μαζί μ' αυτήν οι Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής– την επέκταση των ταξικών συγκρούσεων και τη γενικευμένη εξέγερση σε όλα τα Βαλκάνια. Έτσι, μπροστά σ' αυτό το φόβο, οι συμβιβασμοί της οδήγησαν στη δημιουργία ενός μικροσκοπικού κράτους, τα συντάγματα της επανάστασης πετάχτηκαν στα σκουπίδια και στη θέση τους εγκαθίδρυσαν την απόλυτη μοναρχία, φέρνοντας –μετά και τη «συμφωνία κυρίων» ανάμεσα στις Μεγάλες Δυνάμεις ότι ο βασιλιάς δεν θα προερχόταν από τους δικούς τους βασιλικούς οίκους– τον ανήλικο γόνο μιας δευτεροκλασάτης δυναστείας, τον Όθωνα, για να κυβερνήσει ως «ελέω Θεού» μονάρχης.

Τα αδιέξοδα των συμβιβασμών της ελληνικής αστικής τάξης

Παρόλο, όμως, που η απόλυτη μοναρχία ήταν αποτέλεσμα συμβιβασμών, αρχικά τουλάχιστον, φαινόταν ότι μπορεί να λειτουργήσει υπέρ της αστικής τάξης. Ότι, δημιουργώντας ένα συγκεντρωτικό κράτος, θα οδηγούσε στην εξάλειψη της τοπικής εξουσίας των κοτσαμπάσηδων και της κοσμικής εξουσίας της Εκκλησίας. Επίσης, καθώς ο Όθωνας ήταν επιλογή και των «προστατριών» Μεγάλων Δυνάμεων, η ελληνική άρχουσα τάξη έλπιζε καταρχάς σε δάνεια και κατά δεύτερον στην αμέριστη συνδρομή των ευρωπαϊκών κρατών για την προσάρτηση νέων εδαφών από την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Σε ελάχιστο χρόνο η αισιοδοξία αυτή κατέρρευσε. Ήδη στα 1835, ένα υπόμνημα προς τον Όθωνα από τον Σπυρίδωνα Τρικούπη δείχνει την πίεση που είχε αρχίσει να αισθάνεται η αστική τάξη. Ο Τρικούπης, που είχε παραιτη-

3 Σεπτέμβρη 1843

THE NEW ROYAL PALACE AT ATHENS.—THE GREEK REVOLUTION.

θεί από την Πρωθυπουργία της χώρας μετά τις ισχυρές διαφωνίες του για τον τρόπο διακυβέρνησης των βαυαρών αντιβασιλέων, προειδοποιεί τον Όθωνα ότι τα τεράστια οικονομικά προβλήματα της χώρας προέρχονται από μια πολιτική που δεν συνάδει με την προώθηση των οικονομικών συμφερόντων της αστικής τάξης. Εκτός από τις επείγουσες οικονομικές αλλαγές, προϋπόθεση και για την έλευση του παροικιακού κεφαλαίου, ο Τρικούπης επιμένει και στο θέμα παραχώρησης συντάγματος, ως τον αναγκαίο όρο για να προληφθούν ταραχές αναπότρεπτες «….. *οσάκις αφαιρώνται τα έθνη δικαιώματα, α συνήθισαν να κατέχωσιν ως αναφαίρετον δικαίωμα».*[6]

Αφενός στο επίπεδο της εσωτερικής ανασυγκρότησης, οι φιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις για την «ανάπτυξη της ιδιωτικής πρωτοβουλίας» δεν έρχονταν. Ο χρόνος μάλιστα πίεζε, καθώς η Οθωμανική αυτοκρατορία είχε προχωρήσει σε τέτοιες μεταρρυθμίσεις με το Τανζιμάτ του 1839, με αποτέλεσμα οι εκεί έλληνες αστοί να προτιμούν την Κωνσταντινούπολη ως κέντρο των δραστηριοτήτων τους από την Αθήνα. Από την άλλη, η «λύση - ανάσα» μέσω της εδαφικής επέκτασης του κράτους με τη βοήθεια των Μεγάλων Δυνάμεων αποδείχτηκε όνειρο απατηλό. Στην κρίση του Ανατολικού Ζητήματος που ξέσπασε στα 1839 – 1841 με τον τουρκοαιγυπτιακό πόλεμο, οι Μεγάλες Δυνάμεις, λόγω των δικών τους γεωπολιτικών συγκρούσεων, πήραν απερίφραστα το μέρος του σουλτάνου και απέκλεισαν στο ελληνικό κράτος οποιαδήποτε σκέψη για εδαφικές προσαρτήσεις.

Η οικονομική κρίση ήταν προ των πυλών. Το 1841 οδηγήθηκε σε πτώχευση δεκαπλάσιος αριθμός εμπόρων από ό, τι όλα μαζί τα προηγούμενα χρόνια. Χρεοκοπούν ακόμη και μεγάλοι εμπορικοί οίκοι –ο Νεγρεπόντες, ο Ράλλης, ο Μεσυνέζης. Ταυτόχρονα, όσοι διέθεταν «καπιτάλια» βγήκαν πλουσιότεροι, αγοράζοντας εκποιούμενα ακίνητα και γη, κυρίως στην πρωτεύουσα (σ' αυτό το real estate της εποχής οι πρωταγωνιστές είναι πασίγνωστοι: Σκουζές και στρατηγός Μακρυγιάννης, σύζυγος Κατίγκως το γένος Σκουζέ, Μπουρνάζος, Ζωγράφος, Παπαδιαμαντόπουλος και ούτω καθεξής).

Όσο για τους αγρότες –μαζί μ' αυτούς και οι δεκάδες χιλιάδες εξαθλιωμένοι πρόσφυγες του πολέμου– ήταν στην χειρότερη κατάσταση από ποτέ. Οι Εθνικές γαίες δεν τους μοιράστηκαν, γιατί υποθηκεύτηκαν για τα εθνικά δάνεια, οι δε υπερδιπλάσιοι σε σχέση με πριν φόροι που πλήρωναν στο νέο κράτος τους οδηγούσαν ακόμη και στο να ξαναπερνούν τα σύνορα –υπολογίζεται ότι 60.000 αγρότες επέστρεψαν αυτήν την περίοδο στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, θεωρώντας ότι η εκεί αφαίμαξη και αυθαιρεσία ήταν μικρότερες από ό, τι στο κράτος που οι ίδιοι είχαν αγωνιστεί να δημιουργηθεί.

Στα 1843 το κράτος καταρρέει από την οικονομική κρίση και οι Μεγάλες Δυνάμεις αρνούνται να εγγυηθούν για νέα δάνεια. Ο Όθωνας υπογράφει μαζί τους οικονομική συμφωνία για δραστικές περικοπές στις κρατικές δαπάνες (μαζικές απολύσεις υπαλλήλων, κατάργηση τομέων στοιχειώδους κοινωνικής πρόνοιας, πχ κλείσιμο των Υγειονομείων, μειώσεις μισθών κλπ).

Παρόλη, όμως, τη δεινή κατάσταση, η ηγεσία του πολιτικού κόσμου, ο Μαυροκορδάτος και ο Κωλέττης, επέμεναν στην τακτική της ήπιας συνδιαλλαγής αντί της σύγκρουσης με τον Όθωνα. Γι' αυτό άλλωστε αποχωρούν εύσχημα στο εξωτερικό, όπου και παραμένουν καθ' όλη τη διάρκεια της Επανάστασης του 1843.

Το ελληνικό 1843 - 1848

Ήταν η Ευρώπη των Επαναστάσεων που ενέπνευσε τους μεταρρυθμιστές να αποτολμήσουν τη σύγκρουση με την απολυταρχία. Ήταν το συνολικό κλίμα της περιόδου που έσπρωχνε τα κατώτερα στελέχη των τριών πολιτικών κομμάτων να ξεπεράσουν την αδράνεια και τη λιποψυχία της ηγεσίας τους.

Από το 1830 και μετά γίνεται φανερό ότι τα απολυταρχικά καθεστώτα –καθεστώτα που από το 1815 οι μεγαλοαστικές ευρωπαϊκές τάξεις συναίνεσαν να ανέλθουν στην εξουσία για να εμποδίσουν και να πατάξουν κάθε επαναστατικό κίνημα– γίνονται πια τροχοπέδη στην ανάπτυξη του καπιταλισμού, δηλαδή των ίδιων τους των συμφερόντων. Όμως, παρόλη τη δυσχέρεια που προκαλεί και στους ίδιους η κατάσταση αυτή, οι αστοί τρομάζουν με την ιδέα της επανάστασης για να ολοκληρώσουν τη ρήξη με την παλιά τάξη.

Δεν συμβαίνει, όμως, το ίδιο με τα εκατομμύρια των καταπιεσμένων. Το 1830 ο λαός του Παρισιού ξαναβγαίνει στους δρόμους και απαιτεί γνήσια δημοκρατία, έχοντας επικεφαλής δημοκρατικούς ηγέτες. Την ίδια χρονιά εξεγείρεται το Βέλγιο και κατακτά την ανεξαρτησία του. Στην Αγγλία, τη χώρα με τη μεγαλύτερη εργατική τάξη της εποχής, εξαναγκάζουν την πολιτική ηγεσία να παραχωρήσει τη «Μεγάλη Μεταρρύθμιση» του 1832. Ο Β. Ουγκό έγραφε το 1831 για *«τον υπόκωφο ήχο της επανάστασης, (που ακούγεται) βαθιά ακόμη στη γη, να προχωράει κάτω από κάθε βασίλειο της Ευρώπης, μέσα στις υπόγειες στοές, ξεκινώντας από το κεντρικό φρέαρ του ορυχείου, το Παρίσι».*

Κι έτσι ήταν. Η επαναστατική κινητικότητα της δεκαετίας του 1840 είναι χωρίς προηγούμενο. Ο συνδυασμός της οικονομικής κρίσης που έπληξε όλη την Ευρώπη το 1847 με τις διεκδικήσεις για εκδημοκρατισμό είναι οι κεντρικές αιτιάσεις των επαναστάσεων του 1848. Οι επαναστάσεις ξέσπασαν σχεδόν ταυτόχρονα στη Γαλλία, την Ιταλία, τη Γερμανία και την Αυστροουγγαρία. Κι ήταν μόνο η αρχή. Σε ελάχιστο διάστημα, το επαναστατικό κύμα εξαπλώθηκε σχεδόν παντού. Είτε επρόκειτο για κινήματα που απέβλεπαν στη δημιουργία νέων εθνικών κρατών μέσα από τη διάλυση των μεγάλων αυτοκρατοριών, είτε για κινήματα πολιτικού εκ-

1848, Παρίσι, μπροστά στα οδοφράγματα

δημοκρατισμού και καλυτέρευσης των συνθηκών ζωής, η λύση έμοιαζε κοινή: η ανατροπή της υπάρχουσας κατάστασης. Όπως το περιγράφει ο ιστορικός Eric Hobsbawm *«Ποτέ ως τότε δεν υπήρξε κάτι πιο κοντινό στην ... παγκόσμια επανάσταση ... από αυτήν την αυθόρμητη και γενικευμένη συμμετοχή»*.

Σ' αυτό το πλαίσιο θα εξελιχθούν τα γεγονότα του 1843 που θα φέρουν την πτώση της απολυταρχίας στην Ελλάδα και η συνέχειά τους, το 1848 και το 1862, που θα οδηγήσει στην εκθρόνιση του Όθωνα. Κι έτσι γίνεται κατανοητή η πολιτική σύγχυση στην οποία βρέθηκε η ελληνική αστική τάξη. Για να μπορέσει να μεταρρυθμιστεί το κράτος, έπρεπε να ρίξει την απολυταρχία. Η παραμικρή κινητοποίηση όμως εκείνη τη στιγμή μπορούσε να οδηγήσει σε καταστάσεις ανεξέλεγκτες. Η Ελλάδα μπορεί να μην είχε πολυάριθμο προλεταριάτο. Είχε όμως μεγάλες λαϊκές μάζες εξοργισμένες από την τροπή που είχαν πάρει τα πράγματα μετά την Επανάσταση του '21, έτοιμες να ακολουθήσουν, για άλλη μια φορά, το παράδειγμα της Ευρώπης και να ξεχειλώσουν την ανάγκη για μεταρρυθμίσεις της αστικής τάξης με τις δικές τους διεκδικήσεις.

Γι' αυτό η λύση που επιλέχθηκε ήταν να στηριχθούν στο στρατό και σε κάποια «πρωτοπαλίκαρα», όπως στον Μακρυγιάννη από τους παλιούς οπλαρχηγούς και στον Καλλέργη, τον επικεφαλής του ιππικού της Αθήνας. Η συνωμοτική τακτική τους παρ' ολίγο να κοστίσει την αποτυχία του εγχειρήματος, καθώς ο Όθωνας είχε μάθει το σχέδιο και είχε κηρύξει γενική επιφυλακή. Η πτώση όμως της απολυταρχίας ήταν τόσο ώριμο φρούτο, που μόνο η αναποφασιστικότητα των αστών τη στήριζε πια. Η κατάληψη των ανακτόρων ξημερώματα της 3ης του Σεπτέμβρη από το στρατό, με επικεφαλής τον Καλλέργη, έγινε με εκπληκτική ευκολία.

Η τελική ψήφιση του Συντάγματος έγινε στις 18 Μαρτίου του 1844. Ήταν ένα μετριοπαθές σύνταγμα, αποτέλεσμα για άλλη μια φορά πολλαπλών συμβιβασμών και υποχωρήσεων. Καθιέρωνε ως πολίτευμα τη συνταγματική μοναρχία αλλά άφηνε πολλές αρμοδιότητες στον βασιλιά. Καθιέρωνε, όμως, ταυτόχρονα, την καθολική –για τους άντρες– ψηφοφορία για πρώτη φορά παγκόσμια. Η καθολική ψηφοφορία ήταν ένα από τα βασικά αιτήματα των επαναστάσεων της περιόδου. Η ελληνική αστική τάξη βιάζεται να το παραχωρήσει, γιατί όπως λέει ένας αστός της εποχής, ο Π. Καλλιγάς, η καθολική ψηφοφορία ήταν το μέσο για να αποτραπεί εκείνη τη στιγμή η εμφάνιση στην Ελλάδα «του τέρατος του 1793».

Η περίοδος της απολυταρχίας έληξε, όμως μόνον στα χαρτιά και μάλιστα ανυπόγραφα. Ο Όθωνας αρνιόταν να επικυρώσει τη συνταγματική νομοθεσία και ειδικά το άρθρο 107, με το οποίο κατοχυρώνονταν τα πολιτικά δικαιώματα, η αναδιανομή της γης και η μείωση της φορολογίας των αγροτών, η ελευθερία του Τύπου και το συνταξιοδοτικό των απόρων βετεράνων του Εικοσιένα. Έτσι, ο δεύτερος γύρος δόθηκε λίγα χρόνια μετά, το 1848, κομμάτι της γενικευμένης έκρηξης. Τα δημοσιογραφικά αφιερώματα στον αντικυβερνητικό τύπο, ειδικά στις εφημερίδες «Καρτερία» και «Αιών», που είχαν υψηλή πανελλαδική κυκλοφορία και έξω από την Αθήνα, διαπνέονταν από τη φράση *«αν οι Γάλλοι μπορούν να γκρεμίσουν τη διεφθαρμένη κυβέρνηση του Γκιζώτου, γιατί όχι και εμείς»;*[7]

Γιατί όχι και εμείς;

Ξεκίνησε το Μάρτη με διαδηλώσεις στην Αθήνα που απαιτούσαν την εφαρμογή του συντάγματος και με αγροτικές εξεγέρσεις στη Στερεά και την Πελοπόννησο. Σύντομα η εξέγερση στη Φθιώτιδα πήρε μεγάλες διαστάσεις – 3.000 ένοπλοι αγρότες κατέλαβαν τη Λαμία στις 22 Απριλίου και κατευθύνονταν στις υπόλοιπες πόλεις της Στερεάς, την Υπάτη και τη Λιβαδειά. Στην Πελοπόννησο, στις 24 Απριλίου, οκτακό-

σιοι εξεγερμένοι αγρότες της Μεσσηνίας, με επικεφαλής τον αγωνιστή του '21 αγρότη Γιώργο Περρωτή, κατέλαβαν την Καλαμάτα και έδιωξαν τη χωροφυλακή και την επαρχιακή διοίκηση. Εκλέχθηκε τοπική συνέλευση από αγρότες, κτηνοτρόφους και κατώτερους υπαλλήλους, με πρώτο ζητούμενο την αναδιανομή της γης των προεστών και των μοναστηριών στους ακτήμονες. Μια μέρα μετά, ξεσηκωμένοι αγρότες της Κορινθίας μπήκαν στην Περαχώρα και στην Κόρινθο, απαιτώντας γη και δημοκρατία.

Κυβέρνηση και παλάτι, δια μέσου του φιλοκυβερνητικού τύπου, προσπαθούν να αποπροσανατολίσουν τον κόσμο με προβοκάτσια, μιλώντας για εισβολή «ληστών Τουρκαλβανών», «οργάνων του σουλτάνου» και «προδοτών». Τελικά, και καθώς διστάζουν να χρησιμοποιήσουν τον επίσημο στρατό, φοβούμενοι με ποιου μεριά θα πάει, στήνουν στρατιωτικά σώματα από άτακτους πλιατσικολόγους. Ασυντόνιστοι και χωρίς πολιτικό κέντρο, οι εξεγερμένοι θα ηττηθούν. Η επικράτηση των κυβερνητικών στη Ρούμελη ολοκληρώνεται μέσα σ' ένα όργιο πλιάτσικου και τρομοκρατίας. Τουλάχιστον 1.200 εξεγερμένοι αγρότες κλείνονται στα κελιά των φυλακών της Λαμίας και της Χαλκίδας ως ύποπτοι για «τουρκοανταρτισμό». Το ίδιο τέλος θα έχει η εξέγερση και στην Πελοπόννησο.

Μπορεί η επανάσταση να μην εξαπλώθηκε στην Αθήνα και οι αγροτικές εξεγέρσεις να ηττήθηκαν –για τους ίδιους, επί της ουσίας, λόγους που ηττήθηκαν οι επαναστάσεις του 1848– όμως, τελικά, ένα μεγάλο τμήμα της ελληνικής αστικής τάξης αποφάσισε ότι έπρεπε να τελειώνει με πολιτικούς θεσμούς που έρχονταν εμπόδιο στην ανάπτυξή της. Παρότι δεν τέθηκε ζήτημα κατάργησης της βασιλείας –όπως άλλωστε και στα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη– δρομολογείται μια συνταγματική μοναρχία που τον έλεγχο θα τον έχει το κοινοβούλιο και όχι τα ανάκτορα. Γι' αυτό τα τρία πολιτικά κόμματα που υπήρχαν, το αγγλικό, το γαλλικό και το ρωσικό, ήταν πλέον ανεπαρκή για αυτούς τους στόχους. Έπαιξαν το ρόλο τους την προηγούμενη περίοδο, προσπαθώντας να συμβιβάσουν τα ασυμβίβαστα –τα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα των παλιών αρχόντων με αυτά των αστών– να ισορροπήσουν τις σχέσεις με τις Μεγάλες Δυνάμεις και κυρίως να εμποδίσουν την πραγματοποίηση των λαϊκών διεκδικήσεων.[8]

Έτσι, παρότι η εξέγερση στο Ναύπλιο στα 1862 –που δρομολογεί την εκθρόνιση του Όθωνα– υπήρξε προϊόν και βαθύτερων κοινωνικοπολιτικών αιτίων, το σπουδαιότερο αίτιό της ήταν ότι έπρεπε να τελειώνουν με το πολιτικό πλέγμα του Όθωνα και των γύρω από αυτόν, καθώς, όπως χαρακτηριστικά γράφει ο Σβορώνος, *«όχι μόνο δεν ανταποκρινόταν στις πιο στοιχειώδεις ανάγκες του ελληνικού λαού αλλά και προσέκρουε στα συμφέροντα των ιθυνουσών τάξεων»*.[9]

Απαιτούνταν δραματικές αλλαγές στο πολιτικό σκηνικό για να δοθεί απάντηση στο ερώτημα της βιωσιμότητας της αστικής οικονομίας. Από εκεί ξεκινά και η πολιτική διχογνωμία σχετικά με τη «Μεγάλη Ιδέα». Οικονομία στραμμένη στην πολεμική προσπάθεια για εδαφική επέκταση του κράτους ή στην προσπάθεια για υποδομές τέτοιες που το ελληνικό κράτος να αποτελέσει το εργαλείο προώθησης των συμφερόντων της εδώ αστικής τάξης και ταυτόχρονα να γίνει θελκτικό ως το εθνικό κέντρο του τεράστιου, ειδικά μετά το τέλος του Κριμαϊκού πολέμου το 1856, παροικιακού κεφαλαίου;[10]

Ως γνωστόν, η ελληνική άρχουσα τάξη «έπαιξε μπάλα» και με τους δύο τρόπους και η οικονομία της θ' αποτελέσει τελικά ένα ισχυρό παράδειγμα γιατί *«(σ)τη δεκαετία του 1860 μια καινούρια λέξη προστέθηκε στο παγκόσμιο οικονομικό και πολιτικό λεξιλόγιο: 'καπιταλισμός'»*.[11] Αυτό, όμως, σήμαινε ότι η εργατική τάξη που ταρακούνησε συθέμελα την Ευρώπη στα μέσα του περασμένου αιώνα ήταν πια κι εδώ. Οι απεργίες που ξεσπούν στην Ερμούπολη της Σύρου το 1879 ήταν μόνον η αρχή. ■

Παραπομπές – Σημειώσεις

1. Το βιβλίο του Γ. Κορδάτου, Η κοινωνική σημασία της Ελληνικής Επαναστάσεως του 1821, που πρωτοεκδίδεται το 1924, συνεχίζει να αποτελεί την απαραίτητη βάση για μια μαρξιστική προσέγγιση της Επανάστασης του '21
2. Β. Κρεμμυδάς, «Η οικονομική κρίση στον ελλαδικό χώρο στις αρχές του 19ου αιώνα και οι Επιπτώσεις της στην Επανάσταση του 1821», Μνήμων 6 (1976 –1977) 16-33 και του ίδιου «Προεπαναστατικές πραγματικότητες. Η οικονομική κρίση και η πορεία προς το Εικοσιένα», Μνήμων 24 (2002), σ. 71-84.
3. Ν. Σβορώνος, Επισκόπηση της νεοελληνικής ιστορίας, Αθήνα 1976, σ. 62
4. Κ. Παπαρρηγόπουλος, Ιστορία τον Ελληνικού έθνους, Ελευθερουδάκης, σ. 155
5. Για τη Φιλική Εταιρεία, τα κινήματα του καρμποναρισμού και τη σημασία της ελληνικής επανάστασης του '21 στην ενδυνάμωσή τους (φιλελληνισμός) βλ. E. J. Hobsbawm, Η εποχή των Επαναστάσεων, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1990, σ. 158, 159, 164, 167, 173, 189, 190, 345
6. Ά. Λαμπίρη, «Ο Σπ. Τρικούπης εισηγείται στον Όθωνα την παραχώρηση Συντάγματος (ανέκδοτο υπόμνημα του 1835)», Μνήμων 6 (1976 - 1977)
7. Το βιβλίο του Τάσου Βουρνά, Το ελληνικό 1848 παραμένει η βασική ιστορική πηγή για τις εξεγέρσεις στην Ελλάδα το 1848, παρ' όλες τις σταλινικού τύπου ιδεοληψίες του.
   Στο κλίμα του 1848 εντάσσονται και οι δυναμικές εξεγέρσεις στην Κεφαλονιά το 1848 και το 1849, με χαρακτηριστικά και αντιαποικιακού (ενάντια στην «αγγλοκρατία») αγώνα.
8. Για τα ελληνικά κόμματα βλ. John A. Petropoulos, Πολιτική και συγκρότηση κράτους στο ελληνικό βασίλειο (1833-1843), ΜΙΕΤ, Αθήνα 1997 και Η. Gunnar, Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα 1821 — 1936, ΜΙΕΤ, Αθήνα 2008. Είναι οι μοναδικές άξιες λόγου ιστορικές μελέτες για τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα του 19ου αιώνα, καθώς, εκτός από την πληθώρα των στοιχείων τους, καταρρίπτουν τις επιδερμικές αναλύσεις τύπου «ξενοκίνητα / υπόδουλα κόμματα», κόμματα πελατειακών σχέσεων κλπ.
9. Ν. Σβορώνος, ό.π., σ. 79
10. Ν. Σβορώνος, ό.π., σ. 89, «Μετά τον Κριμαϊκό Πόλεμο και τη Συνθήκη του Παρισιού ….(ο)ι ελληνικές παροικίες των Βαλκανίων συνεχίζουν να κατέχουν την πρώτη θέση στην οικονομία των παραπάνω χωρών. Στο Δούναβη δύο χιλιάδες πλοία (σε σύνολο τριών χιλιάδων) έπλεαν μ' ελληνική σημαία. Το μεγαλύτερο μέρος του εμπορίου του Ευξείνου Πόντου διεξαγόταν από Έλληνες εγκατεστημένους στη Ρωσία ... Απ' το 1841 το ελληνικό ναυτικό αντιπροσωπεύει το τρίτο του συνολικού εμπορίου της Αλεξανδρείας... Οι Έλληνες μπόρεσαν να επωφεληθούν από τις μεγάλες επιχειρήσεις των Άγγλων στην Τουρκία (σιδηροδρόμους, τηλεγραφικές γραμμές) και να συμμετάσχουν σ' αυτές. Από το 1860 κυρίως σημειώνεται η επιρροή τους ως τραπεζιτών και σαν εταίρων των αγγλικών οίκων στις αγορές της Εγγύς Ανατολής».
11. Μ' αυτή τη φράση ξεκινά ο E. J. Hobsbaum το βιβλίο του Η Εποχή του Κεφαλαίου 1848-1875, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1994

Βιβλιοκριτική

ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ - Από το διαρκή πόλεμο στη διαρκή επανάσταση

Νίκος Λούντος

Σελίδες 100, 8 ευρώ

Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο

Κυκλοφόρησε νέα έκδοση από το Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, το βιβλίο του Νίκου Λούντου "Μέση Ανατολή. Από το διαρκή πόλεμο στη διαρκή επανάσταση". Ένα πολύτιμο βιβλίο, μέσα σε μια περίοδο που η παγκόσμια κρίση επιταχύνεται λόγω του κορονοϊού κι οι εξεγέρσεις έχουν επιστρέψει ακόμα και μέσα στην καρδιά του κτήνους, τον αμερικάνικο καπιταλισμό μετά τη ρατσιστική δολοφονία του George Floyd από την αστυνομία, θυμίζοντας τον παγκόσμιο ξεσηκωμό του Μάη του ΄68. Η ίδια εικόνα και στη Μέση Ανατολή, που μετά τις εξεγέρσεις σε μια σειρά από χώρες το 2019, το αραβικό πεζοδρόμιο επιστρέφει ξανά εν μέσω πανδημίας. Στο Ιράκ κατεβαίνουν ξανά στους δρόμους χιλιάδες διαδηλωτές παρά την αλλαγή της κυβέρνησης ενάντια στις περικοπές μισθών των δημοσίων υπαλλήλων. Στο Λίβανο το κίνημα ξαναβγαίνει στο δρόμο μετά τη χρεοκοπία και την κατάρρευση των τραπεζών.

Μέσα σε αυτές τις συνθήκες το βιβλίο του Νίκου Λούντου είναι πολύτιμο καταρχάς γιατί απαντάει στα ερωτήματα για το τι πραγματικά συμβαίνει στη Μέση Ανατολή καταρρίπτοντας όλα τα ισλαμοφοβικά κλισέ που πλασάρονται σαν λεπτομερείς και βαθυστόχαστες αναλύσεις. Η πιο συνηθισμένη εξήγηση για τις συνεχείς συγκρούσεις στην περιοχή είναι τα θρησκευτικά μίση. Προσπαθούν να εξηγήσουν τους ανταγωνισμούς και τους πολέμους με το «προαιώνιο» μίσος που υποτίθεται ότι χωρίζει σιίτες και σουνίτες. Αντίθετα τα κείμενα αυτού του βιβλίου εντάσσουν τη Μέση Ανατολή στο πλαίσιο των ανταγωνισμών που συνεχώς οξύνονται στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα. Η μαρξιστική θεωρία του ιμπεριαλισμού που διατυπώθηκε από τον Λένιν και τον Μπουχάριν στις αρχές του 20ου αιώνα είναι ακόμα επίκαιρη κι αποτελεί το καλύτερο εργαλείο για αυτή την ανάλυση. Όπως γράφει ο Νίκος Λούντος: "*Ο ιμπεριαλιστικός ανταγωνισμός δεν είναι μια αντιδραστική πολιτική επιλογή του ενός ή του άλλου πολιτικού ηγέτη. Είναι δεμένος με τις πιέσεις που βάζει το ίδιο το σύστημα που είναι πλέον πολύ μεγάλο για να αρκείται στην εσωτερική αγορά*".

Όταν το 2003 ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός εισέβαλε στο Ιράκ η κυρίαρχη αφήγηση ήταν ότι ξεκίναγε ο "νέος αμερικάνικος αιώνας" κι ότι οι ΗΠΑ θα διεσφάλιζαν την αδιαμφισβήτητη ηγεμονία τους. Ο λόγος της εισβολής των ΗΠΑ στο Ιράκ ήταν ο έλεγχος του πετρέλαιου, "Οχι άλλο αίμα για το πετρέλαιο" όπως πολύ σωστά φώναζε το αντιπολεμικό κίνημα, η νέα παγκόσμια υπερδύναμη που έκανε την εντυπωσιακή του εμφάνιση εκείνη την περίοδο. Ήταν ο έλεγχος της κάνουλας του πετρελαίου που θα επέτρεπε στην άρχουσα τάξη των ΗΠΑ να επιβάλλει τους όρους της και να αποτρέψει την ανάδυση στρατηγικού ανταγωνιστή. Όμως τελικά όπως γράφει ο Νίκος Λούντος "*Τα εκατομμύρια των απλών ανθρώπων αποδείχτηκαν πολύ πιο διορατικά. Το 2003 έχει επιβεβαιωθεί πλέον όχι σαν επίλογος, αλλά ως εναρκτήριο λάκτισμα μιας περιόδου γενικευμένης αστάθειας και βίας στη Μέση Ανατολή*". Ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός δεν έχει τις δυνατότητες για νέους μεγάλους πολέμους, δεν μπορεί ωστόσο να απεμπλακεί από αυτή τη στρατηγική περιοχή. Αυτή η διπλή πίεση είναι η αιτία για όλα τα επικίδυνα παιχνίδια αλλά και για τα συνεχή φιάσκα της πολιτικής των ΗΠΑ στην περιοχή.

Η νέα όξυνση της μακρόσυρτης

οικονομικής κρίσης του συστήματος πιέζει ταυτόχρονα και τους περιφερειακούς καπιταλισμούς που το προηγούμενο διάστημα προσπάθησαν να αναβαθμίσουν τις θέσεις τους πατώντας πάνω στο κενό που άφηνε η κρίση της αμερικάνικης ηγεμονίας. Ο “πετρελαϊκός πόλεμος” της Σαουδικής Αραβίας και της Ρωσίας ήταν το προεόρτιο της ύφεσης που επέσπευσε η πανδημία. Η κατάρρευση των τιμών του πετρελαίου σημαίνει ανατροπή των σχεδιασμών όλων των “παιχτών” που αιματοκύλησαν την Μέση Ανατολή. Ανάμεσά τους και της άρχουσας τάξης του ελληνικού καπιταλισμού που ανήκει “στα παλάτια της αντεπανάστασης” χρησιμοποιώντας τις λέξεις που υπάρχουν σε τίτλο του κειμένου αυτού του βιβλίου.

Η επιλογή της άρχουσας τάξης του ελληνικού καπιταλισμού είναι εδώ και χρόνια η “νέα Μεγάλη Ιδέα”, ο άξονας με το Ισραήλ και τη χούντα της Αιγύπτου για τον έλεγχο των υδρογονανθράκων της Ανατολικής Μεσογείου. Όσο και να προσπαθούν να μας πείσουν ότι είναι αμυντική στρατηγική που έχει σκοπό τάχα να υπερασπίσει τα εθνικά δίκαια απέναντι στην “τουρκική επιθετικότητα”, η πραγματικότητα είναι ότι η ελληνική άρχουσα τάξη έχει τα χέρια της βαμμένα με αίμα, γιατί η συμμαχία με το μαντρόσκυλο των ΗΠΑ, το σιωνιστικό κράτος του Ισραήλ σημαίνει συμμετοχή όχι μόνο στην καταπίεση των Παλαιστινίων αλλά σε κάθε ιμπεριαλιστικό τυχοδιωκτισμό στη Μέση Ανατολή. Η τύχη του ελληνικού καπιταλισμού είναι δεμένη με τη συμμαχία με τις ΗΠΑ και το Ισραήλ. Όμως, σήμερα βρίσκεται με τους σχεδιασμούς της στον αέρα. Κανείς από τους συμμάχους τους, από τον Τραμπ που η διακυβέρνηση του τρίζει από την εξέγερση στις ΗΠΑ, ως το δικτάτορα Σίσι της Αιγύπτου και τον “πρίγκιπα-διάδοχο” της Σαουδικής Αραβίας δεν ξέρουν που βαδίζουν και τι τους ξημερώνει. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι ανταγωνισμοί θα αποκλιμακώνονται, αντίθετα θα οξύνονται και θα γίνονται πιο σκληροί. Η κυβέρνηση Μητσοτάκη βαδίζει στα τυφλά σε αυτές τις συνθήκες τη στιγμή που οι φιλοδοξίες για τους υδρογονάνθρακες εξατμίζονται.

Το βιβλίο προσφέρει απαντήσεις και σε μια σειρά άλλα ζητήματα. Για παράδειγμα με το κείμενο “Η αντίσταση στο σιωνιστικό κράτος του Ισραήλ δεν είναι αντισημιτισμός” καταρρίπτει τα ψεύτικα επιχειρήματα που χρησιμοποιούν οι κυβερνήσεις της Δύσης για να συκοφαντήσουν την Αριστερά και τα κινήματα αλληλεγγύης στην Παλαιστινιακή αντίσταση.

Αυτό το βιβλίο είναι πολύτιμο και για έναν ακόμα λόγο, ίσως τον σημαντικότερο. Δεν βλέπει τη Μέση Ανατολή μόνο μέσα από τους ιμπεριαλιστικούς ανταγωνισμούς, αλλά αναδεικνύει με τον πιο έντονο τρόπο την αντίσταση των από κάτω, τα κινήματα και τις επαναστάσεις που την συγκλόνισαν και συνεχίζουν να την συγκλονίζουν. Στο βιβλίο υπάρχουν ξεχωριστά κεφάλαια που περιγράφουν την “επιστροφή της Αραβικής άνοιξης” το 2019 σε μια σειρά από χώρες. Μας παρουσιάζει επίσης την ιστορία της Αριστεράς και των ιδεών που καθόρισαν τις επιλογές της τις προηγούμενες δεκαετίες, αλλά και την εμφάνιση μιας νέας Αριστεράς που γεννιέται αυτή την περίοδο σε όλη την περιοχή, από την Αλγερία και το Σουδάν, ως το Ιράκ, το Λίβανο, την Αίγυπτο. Παίρνοντας έμπνευση από αυτούς τους αγώνες η καλύτερη βοήθεια που έχουμε να τους δώσουμε είναι να δυναμώσουμε την αντίσταση απέναντι στη δικιά μας άρχουσα τάξη, ενάντια στο δικό της ιμπεριαλισμό. Σε αυτό θέλει να συμβάλλει αυτό το βιβλίο.

“Η Μέση Ανατολή έχει εκατομμύρια περισσότερους εργάτες και εργάτριες από ποτέ, έχει πλέον κάποια από τα πιο πολυπληθή αστικά κέντρα στον κόσμο, μια νεολαία δικτυωμένη με την παγκόσμια πραγματικότητα που ζει πάνω ή δίπλα στα μεγαλύτερα αποθέματα πλούτου του πλανήτη, αλλά συνθλίβεται από τον όγκο αυτού του πλούτου και από τις βόμβες. Εκατομμύρια κόσμος που έζησε μέσα στα τελευταία δέκα χρόνια τι σημαίνει η επανάσταση, είδε τον τρόμο στα μάτια των καθεστώτων, είδε τι φτάνει να κάνει το άγριο τέρας της αντεπανάστασης όταν φτάνεις στα μισά του δρόμου, έψαξε και συνεχίζει να ψάχνει να βρει απαντήσεις στρατηγικής, τακτικής και οργάνωσης για να συνεχίσει”. Τελειώνοντας με αυτή την περιγραφή του Νίκου Λούντου στο βιβλίο, αλλά και με την προτροπή να κοιτάξετε προσεκτικά το φωτογραφικό αφιέρωμα που βρίσκεται στο τέλος του βιβλίου με φωτογραφίες από το 2019-2020, την επιστροφή της αραβικής άνοιξης και που δείχνει τον πρωτοπόρο ρόλο των γυναικών στο αραβικό πεζοδρόμιο, είναι ένα βιβλίο που πραγματικά αξίζει να διαβαστεί από όλους τους αγωνιστές και τις αγωνίστριες που παλεύουν ενάντια στην κυβέρνηση Μητσοτάκη.

Λίλιαν Μπουρίτη

Αντέχουν οι ιδέες του Μαρξ; : Ανιχνεύοντας μια σύγχρονη στρατηγική για την Αριστερά

Συλλογικό

Σελίδες 202, 10 ευρώ

Εκδόσεις Τόπος

Το ερώτημα που θέτει ο τίτλος αυτού του βιβλίου είναι καίριος. Ο Μαρξ ήταν, σύμφωνα με τα λόγια του Ενγκελς πάνω από το τάφο του νεκρού συντρόφου του το 1883, «πάνω απ' όλα επαναστάτης» και οι ιδέες του είχαν στόχο να συνεισφέρουν στην πάλη της εργατικής τάξης για την ανατροπή του καπιταλισμού. Το 2018 στα 200 χρόνια από τη γέννηση του Μαρξ το Ερευνητικό Κέντρο ΜΑΧΩΜΕ πραγματοποίησε ένα συνέδριο του οποίου οι εισηγήσεις περιλαμβάνονται σε αυτή την έκδοση. Είναι πολύ θετικό το γεγονός ότι όλοι οι συμμετέχοντες στην έκδοση καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι ιδέες του Μαρξ πράγματι αντέχουν.

Όμως, το ερώτημα αν αντέχουν οι ιδέες του Μαρξ παραπέμπει αμέσως σε ένα δεύτερο: ποιες είναι αυτές οι ιδέες. Με άλλα λόγια αν υπάρχει μια γνήσια μαρξιστική παράδοση που μας βοηθάει και να εξηγήσουμε τον σημερινό κόσμο του 21ου αιώνα και να τον αλλάξουμε. Ή για να χρησιμοποιήσουμε τον υπότιτλο της έκδοσης, να «ανιχνεύσουμε» την «σύγχρονη στρατηγική για την Αριστερά».

Ο Ζαν Μπατού μας θυμίζει για παράδειγμα την πλευρά του έργου του Μαρξ για την «ανταγωνιστική σχέση της καπιταλιστικής παραγωγής με τους φυσικούς κύκλους». Στην εποχή της πανδημίας, της κλιματικής αλλαγής και της καταστροφής του περιβάλλοντος αυτή η υπενθύμιση είναι μια καλή αφετηρία για να επιβεβαιώσουμε την «επικαιρότητα του Μαρξ».

Ο Γιάννης Τόλιος θίγει το ζήτημα της «έντασης των ενδογενών αντιθέσεων του συστήματος». Η οικονομική κρίση που εντείνεται δραματικά δυο χρόνια μετά είναι πανηγυρική επιβεβαίωση του Μαρξ και σε αυτό το επίπεδο, αν και ο Γ. Τόλιος θίγει το ζήτημα φευγαλέα. Και βέβαια ζούμε στην περίοδο της όξυνσης των «γεωπολιτικών αντιθέσεων στο σύγχρονο ιμπεριαλισμό», ο τίτλος της εισήγησης του Π. Παπαπακωνσταντίνου, ο οποίος αναφέρεται στις «γόνιμες συνεισφορές» του Ντέηβιντ Χάρβεϊ και του Αλεξ Καλλίνικος.

Ωστόσο, δυο ζητήματα δεσπόζουν στο προβληματισμό των κειμένων της συλλογής. Η συζήτηση για το «κοινωνικό υποκείμενο», την εργατική τάξη και τη δύναμή της στο σύγχρονο καπιταλισμό. Αυτό είναι κεντρικό σημείο στην κληρονομιά του Μαρξ. Εχει δίκιο ο Γιώργος Μανιάτης όταν επισημαίνει ότι παρά τα άλματα στην εφαρμογή της τεχνολογίας στην παραγωγική διαδικασία: *«το κέρδος βρίσκεται στην παραγωγή υπεραξίας δηλαδή στην εργασία του εργάτη, στην εκμετάλλευση και όχι στις αυτοματοποιημένες μηχανές»*. Όπως επίσης έχει δίκιο ο Ν. Λύτρας όταν υποστηρίζει ότι σε αντίθεση με προβλέψεις και αναλύσεις για «μικροαστικοποίηση» ζούμε σε μια εποχή μεγέθυνσης της εργατικής τάξης και «κοινωνικής πόλωσης».

Όμως, η διαπίστωση που διαπερνάει τα κείμενα είναι ότι αυτή η τάξη είναι στην καλύτερη περίπτωση «κοιμώμενος γίγαντας» ενώ ταυτόχρονα σημειώνεται «ενίσχυση των μηχανισμών ταξικής κυριαρχίας της αστικής τάξης» (Τόλιος). Τον τόνο τον δίνουν τα «εμπόδια στην εκπλήρωση του ιστορικού της ρόλου» κι όχι οι συγκλονιστικοί αγώνες που εκτυλίσσονται διεθνώς. Έτσι φτάνει η «ένταξη στις γραμμές της εργατικής τάξης νέων δυνάμεων, κατά κανόνα με ελαστικές σχέσεις» (Α. Ζαφείρης) να αντιμετωπίζεται έμμεσα σαν βάρος κι όχι σαν «νέο αίμα» που δίνει μαχητικότητα και ζωντάνια, ανακαλύπτει τα συνδικάτα και την συλλογική πάλη.

Αυτό που βαραίνει σε αυτή την αντιμετώπιση εξακολουθεί να είναι η αμηχανία για την κατάρρευση της ΕΣΣΔ και των υπόλοιπων καθεστώτων του κρατικού καπιταλισμού. Αυτό είναι το δεύτερο ζήτημα που διατρέχει τα κείμενα της έκδοσης. Κι αυτή η αμηχανία δεν μπορεί να καλυφθεί για τον κόσμο της Αριστεράς με την εκτενή αναφορά στην εμπειρία της Κούβας απ' τον Χοσέ Μαρτίνεζ. Πέρα από τις όποιες αντιρρήσεις και διαφωνίες για το κατά πόσο στην Κούβα συντελέστηκε μια σοσιαλιστική επανάσταση, ο οικονομικός και πολιτικός ρόλος της είναι πολύ μικρός για να αποτελέσει πραγματικό σημείο αναφοράς.

Ο Δημ. Καλτσώνης υποστηρίζει ότι οι «επαναστάσεις του 20ου αιώνα» ξεκίνησαν την οικοδόμηση νέου τύπου κρατικής εξουσίας και

νέων παραγωγικών σχέσεων. Αλλά το μειονέκτημά τους ήταν ότι ξέσπασαν σε χώρες με «χαμηλό επίπεδο παραγωγικών δυνάμεων» και «χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των μαζών». Έτσι χάθηκε η «επαναστατική δημοκρατία» και αυτό έγινε η αιτία της κρίσης και της πτώσης αυτών των καθεστώτων.

Αυτή η ανάλυση πάσχει από ένα βασικό μειονέκτημα. Για τον Μαρξ η επανάσταση είναι ο τρόπος που η εργατική τάξη, γίνεται από κυριαρχούμενη ιδεολογικά τάξη, κυρίαρχη, αλλάζει τις ιδέες της και αναλαμβάνει να πλάσει όλη την κοινωνία με βάση την ικανοποίηση των αναγκών της. Η άποψη ότι οι «μάζες» ήταν «καθυστερημένες» γι᾽ αυτό χρειάστηκε να γεμίσουν το κενό κάποιοι «κυβερνώντες» είναι επιστροφή σε απόψεις, όπως του Μπλανκί, με τις οποίες συγκρούστηκε ο Μαρξ στην εποχή του. Για τον Μπλανκί «δικτατορία του προλεταριάτου» σήμαινε δικτατορία μιας φωτισμένης μειοψηφίας.

Ο Γ. Μανιάτης υπεκφεύγει το ζήτημα όταν λέει ότι πολλές φορές στην αριστερά γίνεται το λάθος να: «συγκρίνει τη σοβιετική πραγματικότητα με ένα ιδεατό πρότυπο, με τον σοσιαλισμό-ιδέα» κι ότι χρειάζεται αντίθετα να μελετηθεί: «ότι υπήρξε σαν ιστορική πραγματικότητα…δίχως την αγωνία του ορισμού της». Η ανατροπή των κατακτήσεων του Οκτώβρη από την σταλινική αντεπανάσταση και η στέρηση στοιχειωδών δικαιωμάτων από την εργατική τάξη δεν μπορεί να προσπερνιέται έτσι «δίχως αγωνία ορισμού».

Δεν πρόκειται για ιδεατά πρότυπα, αλλά για την ουσία της εναλλακτικής λύσης που θα προβάλει μια Αριστερά που επιμένει ότι οι ιδέες του Μαρξ αντέχουν απέναντι στο καπιταλισμό σήμερα. Χωρίς αυτή την πυξίδα ο κίνδυνος είναι να καταλήξουμε στην ωραιοποίηση της σημερινής Κίνας, μιας «συνεκτικής κοινωνίας» κατά τον Γκεόργκι Τσαγκόλοβ που υποτίθεται ότι συνδυάζει τα καλύτερα στοιχεία του καπιταλισμού και του σοσιαλισμού!

Η συζήτηση για τη θεωρία και την στρατηγική επανέρχεται στον κόσμο των αγώνων και της Αριστεράς. Αυτή η έκδοση είναι σημάδι αυτής της επιστροφής και μια καλοδεχούμενη συμβολή έστω κι αν οι απαντήσεις που δίνει μένουν στα μισά του δρόμου.

Λέανδρος Μπόλαρης

Αν το προσφυγικό ήταν πρόβλημα, θα είχε λύση

Δημήτρης Χριστόπουλος

Σελίδες 224, 12.60 ευρώ

Εκδόσεις Πόλις

Ο Δημήτρης Χριστόπουλος βάζει στο στόχαστρο της κριτικής του την κλιμάκωση της ρατσιστικής εκστρατείας στην Ευρώπη, με κέντρο την δραματική “ρωγμή” στο κατοχυρωμένο δικαίωμα ασύλου μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όπως αποτυπώθηκε στη “Συμφωνία” Ε.Ε.-Τουρκίας.

Οι πολιτικές που εφαρμόζονται στον Έβρο και τα νησιά του Αιγαίου, η αποτροπή, ο γεωγραφικός αποκλεισμός και ο εγκλεισμός σε στρατόπεδα, το να “κάνουμε τον βίο αβίωτο” των μεταναστών είναι ένα πακέτο μέτρων που η Ε.Ε. μάλιστα έτρεξε να το χρηματοδοτήσει αδρά, παρέχοντας στην Ελλάδα περίπου 2 δις ευρώ με επιπλέον πακέτο 770 εκατομμύρια υπηρετώντας την πολιτική της “εξωτερικοποίησης” στη φύλαξη των συνόρων. Η ασφάλεια αντικαθιστά το δικαίωμα απροκάλυπτα.

Αυτή η εκστρατεία επιχειρεί να εμφανίσει τις μετακινήσεις πληθυσμών ως πρωτοφανείς και απειλή για τη “μοναδικότητα” της σύνθεσης του ελληνικού έθνους.

Ο Χριστόπουλος απαντώντας στους “δημοσιολογούντες περί μετανάστευσης” επισημαίνει στη σελ. 38: *“οι πληθυσμιακές μετακινήσεις μπορεί να διευκολύνονται ή να παρακωλύονται από τους παρασκηνιακούς χειρισμούς των εκάστοτε “Σουλτάνων”, αλλά δεν οφείλονται πρωτογενώς σε αυτούς”.*

Ανατρέχει στην ιστορία για να υπενθυμίσει ότι η γεωγραφική θέση της Ελλάδας την είχε καταστήσει από αιώνων σταυροδρόμι και πέρασμα για τεράστιες ομάδες και αυτό δεν αφορά μόνο τις μεγάλες ανταλλαγές πληθυσμών με την Βουλγαρία πρώτα και μετά με την Τουρκία, όταν η Μικρασιατική εκστρατεία κατέληξε στην ήττα του 1922. Προηγήθηκαν μετακινήσεις πληθυσμών πριν από το 1922 και ακολούθησαν και άλλες μεγάλες, όπως η έξοδος πολιτικών προσφύγων του ΔΣΕ με τον Εμφύλιο Πόλεμο. Η περίοδος με την κρίση της σταφίδας (τέλη 19ου αιώνα) έστειλε ένα μεγάλο κύμα μεταναστών στο εξωτερικό, στις ΗΠΑ και στην Αυστραλία, ενώ

τη δεκαετία του 1960, η Γερμανία δέχεται χιλιάδες μετανάστες. Από τη δεκαετία του 1970, αρχίζουν να καταφθάνουν μετανάστες από Ασία και Μ. Ανατολή. Οι μετακινήσεις γιγαντώνονται μετά την κατάρρευση του Ανατολικού μπλοκ, με την είσοδο στην χώρα σχεδόν ενός εκατομμυρίου, κύρια από την Αλβανία. Είναι σωστή λοιπόν η υπογράμμιση της υποκρισίας των ξενόφοβων που μιλάνε "για πρωτοφανές φαινόμενο", εισβολή" κλπ.

Και βέβαια για την "απειλή αλλοίωσης του πληθυσμού" υπενθυμίζει ο Δ. Χριστόπουλος τον Παπαρρηγόπουλο, που εκθείαζε ως θετική για το έθνος την επιμιξία με άλλες εθνότητες:

"...Τα μάλιστα μεγαλουργήσαντα των εθνών υπήρξαν προϊόν τοιαύτης και έτι πλείονος επιμιξίας...Μη μας ταράττει άρα η επιμιξία του νεωτέρου ελληνικού έθνους μετά πολλών ξένων". Και ο Ελευθέριος Βενιζέλος αφού υποστήριζε ότι η Ελλάδα θα μεγαλώσει συμπεριλαμβάνοντας και αλλόθρησκους πληθυσμούς κατάληγε: *"Η Ελλάς λοιπόν την οποίαν ευχόμεθα και οποίαν προσδοκώμεν είναι προορισμένη να καταστή ημέραν τινα και μουσουλμανική δύναμις"*.

Ο Δ. Χριστόπουλος, σε όσους κινδυνολογούν για τους νεοεισερχόμενους πρόσφυγες ή μετανάστες, θυμίζει ότι οι Αλβανοί, τους οποίους θεωρεί ότι έχουν ενταχθεί επαρκώς στην ελληνική κοινωνία, όταν πρωτοήρθαν το 1990 αντιμετωπίστηκαν με ρατσισμό, ενώ τώρα εμφανίζονται από την κυρίαρχη προπαγάνδα ως "νοικοκύρηδες" σε αντιδιαστολή με τους "λαθροεισβολείς" του 2020!

Όμως ο ρατσισμός αναπτύσσεται, όπως σωστά αναφέρει, από τα πάνω. Είναι πολύτιμη η απαρίθμηση των νόμων που ψήφισε το ελληνικό κράτος από το 1992 μέχρι σήμερα. Ο συγγραφέας συγκρίνει αυτήν την εκδοχή αντιμετώπισης των προσφύγων και των μεταναστών ως "εχθρών" και "εισβολέων" με την πολιτική του ελληνικού κράτους στη δεκαετία του 1920, όταν διαμόρφωνε τους όρους για την ένταξη εκατομμυρίων που έφθασαν από την Μικρά Ασία.

Κρούει το κώδωνα του κινδύνου για την πολιτική της ΝΔ, η οποία επικροτείται ακόμη και στις πιο ακραίες εκδοχές της από την Ε.Ε., όπως το κλείσιμο συνόρων στον Έβρο και τα στρατόπεδα συγκέντρωσης και τη μετατροπή των νησιών σε φυλακές. Η Λέρος σημειώνει ο συγγραφέας έχει επιλέξει τα ίδια κτίρια που χρησιμοποιήθηκαν για το εγκλεισμό των ψυχικά ασθενών για την απομόνωση των προσφύγων.

Στηλιτεύει την υπονόμευση του δικαιώματος στο άσυλο αλλά τονίζει ότι αυτή την περίοδο υπονομεύτηκαν παραπέρα τα δικαιώματα των μονίμων μεταναστών, με μόλις ένα 5% να έχει καταφέρει να πάρει άδεια παραμονής μακράς διάρκειας(!) ενώ η πολιτογράφηση αντιμετωπίζει την γραφειοκρατική αγκύλωση: μόνο 30.000 από τους 220.000 δικαιούχους έχουν καταφέρει "να γίνουν Ελληνες".

Ο Δ. Χριστόπουλος επιμένει ότι οι πρόσφυγες δεν μπορούν να αντιμετωπίζονται ως αυτοί "που θέλουν να φύγουν" και ότι αντίθετα μοναδικός δρόμος είναι η ένταξή τους στη κοινωνία μέσω της εργασίας, της παιδείας και της πρόσβασης στην δημόσια υγεία. Όσον αφορά τη στέγαση είναι αντίθετος με τα καμπ και την ιδρυματοποίηση.

Χρεώνει στη ρατσιστική εκστρατεία της ΝΔ, την επανεμφάνιση των φασιστικών και ρατσιστικών κινήσεων στα νησιά και στον Έβρο και προειδοποιεί ότι χρειάζονται αντιμετώπιση. Θεωρεί απαράδεκτο το κλείσιμο των συνόρων χωρίς να υπάρχει τρόπος νόμιμος ώστε να εισέρχονται οι πρόσφυγες και οι μετανάστες και να υποβάλλουν τα αιτήματά τους. Παραπονιέται ότι δυνάμεις δημοκρατικές και προοδευτικά τμήματα της Δεξιάς δεν έχουν αντιστρατευτεί στην πολιτική παραβιάσεων των δικαιωμάτων των προσφύγων που οδηγεί στην κατάργηση της δημοκρατίας. Από την άλλη, χαιρετίζει την παρουσία του κινήματος αλληλεγγύης στους πρόσφυγες και τις πρωτοφανείς διαστάσεις που πήρε το 2015, όπως και την δράση των ίδιων των προσφύγων και μεταναστών.

Στην πραγματικότητα, ο ρατσισμός είναι βαθιά ριζωμένος όχι μόνο στη φύση της Ε.Ε. και των κυβερνήσεών της αλλά στο ίδιο το σύστημα, τον καπιταλισμό. Αυτό είναι το μήνυμα που έστειλαν παντού οι κινητοποιήσεις του Black Lives Matter στις ΗΠΑ μετά τη δολοφονία του Τζορτζ Φλόιντ. Η αλληλεγγύη στην Ευρώπη δεν μπορεί να αποκατασταθεί με "ποσοστώσεις" στις μετακινήσεις αλλά με το να πέσουν οι φράχτες, με τα ανοιχτά σύνορα και την ελεύθερη μετακίνηση. Είναι αυτό που όχι μόνο δεν τόλμησε η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ αλλά και ως αντιπολίτευση, δυστυχώς, βρέθηκε στους χειροκροτητές των κλειστών συνόρων, προσφέροντας εθνική ομοψυχία "απέναντι στην απειλή του Σουλτάνου".

Ετούτο το βιβλίο είναι πολύτιμο για κάθε αγωνιστή και αγωνίστρια του αντιρατσιστικού κινήματος και για αυτό αξίζει να το διαβάσετε.

Πέτρος Κωνσταντίνου